

Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Kultūra

(Galutinės vertinimo ataskaitos 10 priedas)

2019 m. kovo 4 d.
(2019 m. balandžio 29 d. redakcija)

Kuriame
Lietuvos ateitį

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Dokumentą parengė UAB „ESTEP Vilnius“.
Vertinimas atliktas pagal 2018 m. liepos 31 d. paslaugų teikimo sutartį Nr.
14P-45 tarp Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir ūkio subjektų
grupės UAB „PricewaterhouseCoopers“ UAB „ESTEP Vilnius“

TURINYS

1	TIKSLŲ IR UŽDAVINIŲ VERTINIMAS	3
1.1	DABARTINIAI VALSTYBĖS TIKSLAI	3
1.2	ESAMOS SITUACIJOS ANALIZĖ	5
1.3	TIKSLŲ TINKAMUMO IR TARPUSAVIO SUDERINAMUMO VERTINIMAS	15
1.4	SIŪLOMI TIKSLAI IR UŽDAVINIAI LAIKOTARPIUI PO 2020 M.	18
2	FINANSAVIMO MASTO ANALIZĖ	21
3	INTERVENCIJŲ VERTINIMAS	29
3.1	INTERVENCIJOS, SKIRTOS DIDINTI TOLYGŲ IR KOKYBIŠKĄ VISUOMENĖS KULTŪRINĮ AKTYVUMĄ, SIEKIANT UGDYTI VISUOMENĖS KRITINĮ MASTYMĄ, KŪRYBIŠKUMĄ IR PILIETIŠKUMĄ (1 TIKSLAS)	29
3.1.1	<i>Vykdomų intervencijų rinkinio vertinimas</i>	29
3.1.2	<i>ES fondų investicijų vertinimas</i>	38
3.2	INTERVENCIJOS, SKIRTOS EFEKTYVIAI PANAUDOTI KULTŪROS IŠTEKLIUS ĮTRAUKIAM EKONOMINIAM IR SOCIALINIAM AUGIMUI (2 TIKSLAS).....	40
3.1.2	<i>Vykdomų intervencijų rinkinio vertinimas</i>	40
3.2.2	<i>ES fondų investicijų vertinimas</i>	44
3.3	PASIŪLYMAI DĖL PRIKLAUSOMYBĖS NUO ES SF FINANSAVIMO MAŽINIMO 2021–2027 M. LAIKOTAPRIU	47
1 PRIEDAS.	2014–2020 M. ES SF FINANSUOJAMOS PRIEMONĖS	50
2 PRIEDAS.	NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO TVARKYBOS STATISTIKA	52
3 PRIEDAS.	LIETUVOS VALDŽIOS IŠLAIDOS POILSIUI, KULTŪRAI IR RELIGIJAI	53

1 TIKSLŲ IR UŽDAVINIŲ VERTINIMAS

Šiame skyriuje pateikiama analizė pagal šiuos Techninėje specifikacijoje (toliau – TS) suformuluotus ir papildomus (toliau – P) vertinimo klausimus:

TS 9.1.1. Kokie valstybės tikslai yra nustatyti atskirose viešosios politikos srityse? Ar tikslai aktualūs ir atitinka ekonominę–socialinę Lietuvos situaciją ir demografines tendencijas? (1.1., 1.2 ir 1.3 poskyriai)

TS 9.1.2. Ar nustatyti tikslai valstybės viešosios politikos srityse atitinka ES, EBPO ir kitų tarptautinių organizacijų rekomendacijas, direktyvas bei tarptautinių susitarimų tikslus? (1.3 poskyris)

TS 9.2.2. Kokie turėtų būti viešosios politikos sričių strateginiai tikslai, siekiant tvaraus visuomenės gyvenimo kokybės augimo užtikrinimo vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu? (analizė tik viešosios politikos srities lygiu – 1.4. poskyris; išvados šalies mastu bus pateiktos galutinės ataskaitos projekto bendrojoje dalyje)

P1. Kokios yra svarbiausios problemos, kylantys iššūkiai, kuriuos šalis turėtų spręsti ilguoju laikotarpiu atitinkamoje srityje? Kodėl? Problemų analizė turėtų būti pagrįsta statistiniais rodikliais, kiek įmanoma naudojant Lietuva 2030 ir NPP jau nustatytus rodiklius. (1.2 poskyris)

P2. Kokie yra svarbiausi veiksniai (priežastys), kurie sąlygoja nurodytas problemas, iššūkius atitinkamoje srityje? (1.2 poskyris)

P3. Ar ir kiek dabartiniai valstybės tikslai šioje viešosios politikos srityje yra tinkami siekiant išspręsti kylančius iššūkius ir problemas? Kodėl? Jeigu ne, kaip šie tikslai (įskaitant ir NPP nustatytus tikslus) turėtų būti koreguojami siekiant atspindėti siekiamą pokytį? (1.2,1.3 ir 1.4 poskyriai)

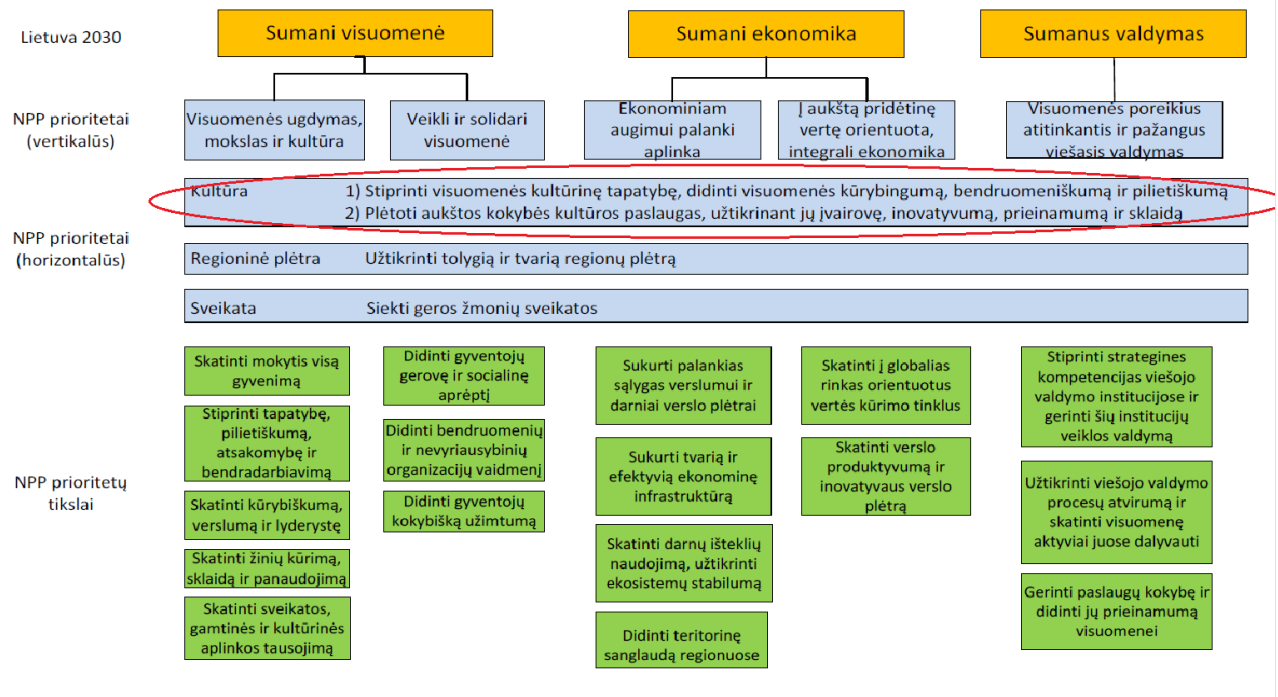
1.1 DABARTINIAI VALSTYBĖS TIKSLAI

2012 m. patvirtintos Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ (toliau – Strategija) „Sumanios visuomenės“ srityje įvardijami labai bendri ilgalaikiai kultūros politikos tikslai – stiprinti kūrybingą, iniciatyvią ir veiklią visuomenę. Strategijoje teigiama, kad vaizduotė, kūrybiškumas ir kritinis mąstymas yra svarbūs šalies išteklių ir turi būti ugdomi nuo vaikystės. Šioje strategijoje kultūra suprantama ne tik kaip muziejų, parodų ar teatrų lankymas, bet ir daug plačiau – kaip visuomenės savivokos ir saviraiškos kultūra kurianti pridėtinę vertę įvairiose visuomenės gyvenimo srityse.

Strategiją įgyvendinančioje Nacionalinėje 2014–2020 m. pažangos programoje (toliau – NPP) nurodyta, kad kultūra yra horizontalus prioritetas, prisidedantis prie visų „Lietuva2030 tikslų“. NPP iškeltas bendras kultūros tikslas – stiprinti visuomenės tapatybę, kūrybingumą, plėtojant konkurencingas kultūros paslaugas visoje Lietuvoje. Šiam bendram tikslui įgyvendinti keliami du smulkesni tikslai – (1) stiprinti visuomenės kultūrinę tapatybę, didinti visuomenės kūrybingumą, bendruomeniškumą ir pilietiškumą ir (2) plėtoti aukštos kokybės kultūros paslaugas – užtikrinti jų įvairovę, inovatyvumą, prieinamumą ir sklaidą (žr. 1 pav.).

1 pav. Strategijoje ir NPP nustatyti Užimtumo ir socialinės įtraukties VPS prioritetai ir tikslai

Šaltinis: Lietuva 2030 www.lietuva2030.lt/lt/apie-lietuva-2030

2017 m. patvirtintame XVII Vyriausybės programos įgyvendinimo plane įtvirtinti tikslai atliepia NPP tikslus. Įgyvendinimo plano II prioritetas – Švietimo, kultūros ir mokslo paslaugų kokybės bei efektyvumo didinimas. Šio prioriteto kultūros daliai įgyvendinti numatytos šios kryptis:

- 2.1. Kryptis. Darnios ir kūrybingos asmenybės ugdymas kultūros, meno ir švietimo priemonėmis, kuriant darnią pilietinę visuomenę ir veiksmingą darbo rinką;
- 2.3. Kryptis. Kultūros, švietimo ir mokslo institucijų tinklo, valdymo, karjeros ir finansavimo sistemų pertvarka;
- 2.4. Kryptis. Kultūros paslaugų prieinamumo didinimas visoje Lietuvoje.

Kultūros politikos tikslai taip pat keliami ir sektorinėse vidutinio laikotarpio strategijose ir programose.

Kultūros objektų aktualizavimo 2014–2020 metų programos bendras tikslas – sutvarkyti vertingiausias bei didžiausią ekonominės vertės visuomenei sukūrimo potencialą turinčius kultūros paveldo ir kultūros infrastruktūros objektus, darniai pritaikant juos šiuolaikinės visuomenės kultūrinėms, socialinėms ir ekonominėms reikmėms, užtikrinant kuo įvairesnių visuomenės grupių ir kuo didesnės visuomenės dalies dalyvavimą kultūros objektuose organizuojamose veiklose, efektyviai naudojant kultūros objektų tinklo resursus ir skatinant bendradarbiavimą tarp kultūros objektuose įsikūrusių įstaigų ir kitų sektorių Lietuvos ir tarptautiniu lygmeniu.

Regionų kultūros plėtos 2012–2020 metų programos strateginis tikslas – sudaryti sąlygas regionuose žmogaus kūrybinei raiškai ir visapusiškai asmenybės raidai, kultūros įvairovei, sklaidai ir prieinamumui, kaip regiono socialinės ir ekonominės pažangos pagrindui, ugdyti pilietinę savimonę, puoselėjant regionų išskirtinumą ir patrauklumą. Bendrąjį tikslą numatyta įgyvendinti trimis smulkesniais tikslais – (1) gerinant kultūrinės aplinkos ir paslaugų kokybę, prieinamumą regionuose; (2) skatinant regionines kultūrinės iniciatyvas, didinant socialinį ir kultūrinį kapitalą ir plėtojant bendruomeniškumą, pilietiškumą ir socialinę sanglaudą; (3) skatinant įvairių lygių

(tarptautinio, tarpregioninio, tarpinstitucinio) bendradarbiavimą, sudarant sąlygas išnaudoti kultūros procesus šalies ekonominei ir socialinei pažangai siekti.

Sektoriniai kultūros politikos srities strateginiai dokumentai šiame skyriuje nėra aptariami.

1.2 ESAMOS SITUACIJOS ANALIZĖ

Kultūros politikos srityje svarbiausiomis veiklos kryptimis išlieka kultūros vartojimo ir aktyvaus visuomenės dalyvavimo kultūros ir meno veiklose skatinimas, kultūros paslaugų kokybės gerinimas bei kultūros prieinamumo didinimas, mažinant kultūrinę atskirtį visoje šalyje. Pastaraisiais metais pradedama suvokti, kad kultūros politika turi būti laikoma strategine valstybės raidos kryptimi. Be to, greita technologinė pažanga lemia tai, kad kultūros produkcija persikelia į skaitmeninę erdvę, o tai keičia kultūros vartojimą ir daro įtaką kultūros kūrėjams. Naujas kultūros politikos uždavinys yra prisitaikyti, rasti kompromisą tarp tradicinės ir kitų kultūros vartojimo ir dalyvavimo joje formų.

Nepakankamas kultūros vartojimo ir dalyvavimo joje lygis

2017 m. Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrimo duomenimis,¹ lietuviai, lyginant su ES27 šalių vidurkiu, mažiau linkę skaityti knygas ir lankytis kine, tačiau taip pat dažnai žiūri kultūros programas per televiziją, eina į muzikinius koncertus, bibliotekas ir teatrus bei dažniau nei ES27 šalių vidurkis lankosi istoriniuose objektuose ir muziejuose.² Visgi, **lyginant lietuvių kultūros vartojimo įpročius su kaimynų įpročiais, pastebėtina, kad pagal visus šiuos rodiklius lietuviai atsilieka** tiek nuo latvių, tiek nuo estų bei reikšmingai atsilieka nuo skandinavų, kur kultūra yra vartojama dažniausiai, lyginant su kitais ES šalių gyventojais.

Lietuvos gyventojus pagal dalyvavimą kultūroje ir kultūros vartojimą galima suskirstyti į 5 segmentus: masinės kultūros vartotojai (39 proc.), aktyvūs kultūros mylėtojai ir puoselėtojai (28 proc.), nusivylę ir apatiški kultūrai (21 proc.), vartojantys, bet ribotai dalyvaujantys kultūroje (7 proc.) ir ribotai, bet besidomintys (5 proc.). Pastaraisiais metais lietuvių kultūros vartojimo segmentai pagal kultūros produktų ar paslaugų tipus iš esmės nesikeitė, tačiau šiek tiek išaugo aktyvių kultūros mylėtojų ir puoselėtojų dalis: Lietuvos gyventojai **pradėjo kiek aktyviau dalyvauti įvairiose kultūrinėse veiklose**. Lyginant šios apklausos rezultatus su 2014 m. rezultatais, pastebėtina, kad per pastaruosius metus Lietuvos gyventojai pradėjo dažniau ne tik vartoti įvairius kultūros produktus, tačiau ir patys aktyviau kurti, dalyvauti skirtingose kultūrinėse veiklose (o ypač kalbant apie 15–19 metų amžiaus gyventojus). Tikėtina, kad aktyvių kultūros mylėtojų ir puoselėtojų dalis padidėjo dėl to, kad 2017 m. į apklausą pateko jauni gyventojai, kurie dėl į apklausos metodologijos 2014 m. nebuvo apklausti. Jaunoji karta yra linkusi aktyviau dalyvauti kultūrinėse veiklose. Visgi, trūksta tyrimų, kurie pagrįstai atskleistų, kokios valstybės vykdomos iniciatyvos ar kitos priežastys lemia šiuos pokyčius.

Remiantis kultūros srities moksliniais tyrimais³, dalyvavimas kultūroje turi teigiamą poveikį psichinei sveikatai, pasitenkinimui gyvenimu, pasitikėjimu savimi, pasitikėjimu valstybe, nusikaltimų skaičiui, socialinei sanglaudai ir padeda formuoti asmens tapatybę ir identitetą, stiprina kūrybiškumą, kuris gali būti išnaudotas kuriant inovatyvius produktus ir ne kultūros

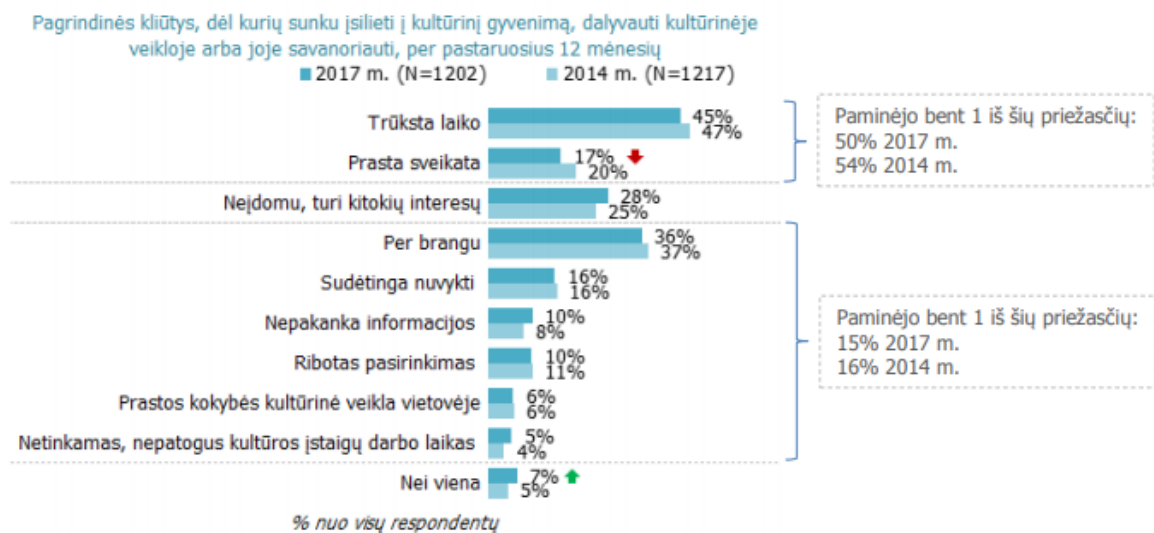
¹ SIC. (2017). Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis.

² Tyrime klausiama, ar bent kartą per paskutinius 12 mėnesių buvo naudotasi tam tikra kultūros paslauga (skaityta knyga, eita į kiną ir t. t.). Tyrimas neatspindi kultūros paslaugų naudojimosi dažnio.

³ Hansen E., Sund E., Knudtsen S., Krokstad S., Holmen T. (2015). Cultural activity participation and associations with self-perceived health, life-satisfaction and mental health: the Young HUNT Study, Norway.; Cultural Minister Council. (2004). Social Impacts of Participation in the Arts and Cultural Activities.

sektorius veiklose. Apie 57 proc. Lietuvos gyventojų teigia, kad yra linkę dalyvauti kultūrinėse veiklose, tačiau mažiau nei ketvirtadalis jų (23 proc.) praktiškai jose dalyvauja. Taigi yra apie 34 proc. Lietuvos gyventojų, kurie yra linkę dalyvauti kultūrinėse veiklose, tačiau dėl įvairių priežasčių to nedaro. Valstybės politika turi būti nukreipta į šią visuomenės dalį, kadangi jie yra neišnaudotas kultūros dalyvių potencialas. Lietuvos gyventojų nuomone, jų dalyvavimą kultūrinėse veiklose dažniausiai riboja laiko trūkumas (45 proc. respondentų) ir nepriimtinos paslaugų kainos (36 proc. respondentų). Organizuotoje fokusuotoje darbo grupėje buvo paminėta, kad nepatogus kultūros įstaigų darbo laikas taip pat lemia mažesnę kultūros vartojimą, tačiau faktiškai taip teigia tik 5 proc. Lietuvos gyventojų. Daugiau respondentų nurodė, kad jiems vartoti kultūrą trukdo informacijos apie kultūrinį gyvenimą trūkumas (10 proc.), mažas kultūros įstaigų prieinamumas (16 proc.), kultūros produktų pasiūlos neatitikimas jų norams (10 proc.) ir maža kultūros produktų kokybė (6 proc.).

2 pav. Dalyvavimą kultūros veiklose ribojančios priežastys

Šaltinis: SIC. (2017). Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis.

2017 m. Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrimas taip pat atskleidė, kad 2014–2017 m. laikotarpiu, respondentų nuomone, nuo 83 proc. iki 71 proc. sumažėjo kultūros paslaugų prieinamumas Lietuvoje. Labiausiai sumažėjo būtent scenos menų prieinamumas (nuo 72 proc. 2014 m. iki 48,7 proc. 2017 m.). Iš dalies prieinamumo sumažėjimas gali būti paaiškintas padidėjusiomis kultūros paslaugų kainomis. Remiantis Lietuvos statistikos duomenimis nuo 2014 m. **kultūros paslaugų kainos padidėjo 23 proc.** (bendras VKI pokytis – 8 proc.).

Strateginiuose kultūros politikos formavimo dokumentuose yra pabrėžiama, kad dėl kultūros paslaugų prieinamumo (tiek finansinio, tiek fizinio) tarp Lietuvos regionų egzistuoja kultūros paslaugų prieinamumo netolygumai, dėl to yra **susiformavęs didelis kultūros vartojimo ir dalyvavimo kultūroje atotrūkis tarp centro ir periferijos**. Kultūros veiklose dalyvaujančių gyventojų dalis Lietuvos mažuose miesteliuose ir kaimuose, lyginant su 2014 m., didėjo 10,3 proc. p. ir 2017 m. siekė 40,4 proc., taigi, pastaraisiais metais ši atotrūkio problema mažėja, tačiau ir toliau išlieka aktuali. Kadangi kultūros vartojimas yra svarbus, formuojant ne tik tautinę tapatybę, bet ir transeuropinių vertybių suvokimą, ugdant toleranciją, pagarbą kitoniškumui, bendruomeniškumą, kultūros vartojimo ir dalyvavimo kultūroje skirtumui tarp centro ir periferijos neigiamai veikia šalies socialinę ir kultūrinę sanglaudą. Be to, labiau svarbu ne tik kiek ir kaip dažnai gyventojai dalyvauja kultūros veiklose, tačiau ir tų veiklų meninė vertė bei kokybė. Kultūros ir meno institucijos regionuose yra labiau linkusios pristatyti mažų kaštų ir į pramoginį turinį

orientuotas veiklas, o ne aukštos kokybės meninę produkciją. Aukštos kokybės meninės produkcijos atvežimui į regionus trukdo šios priežastys:

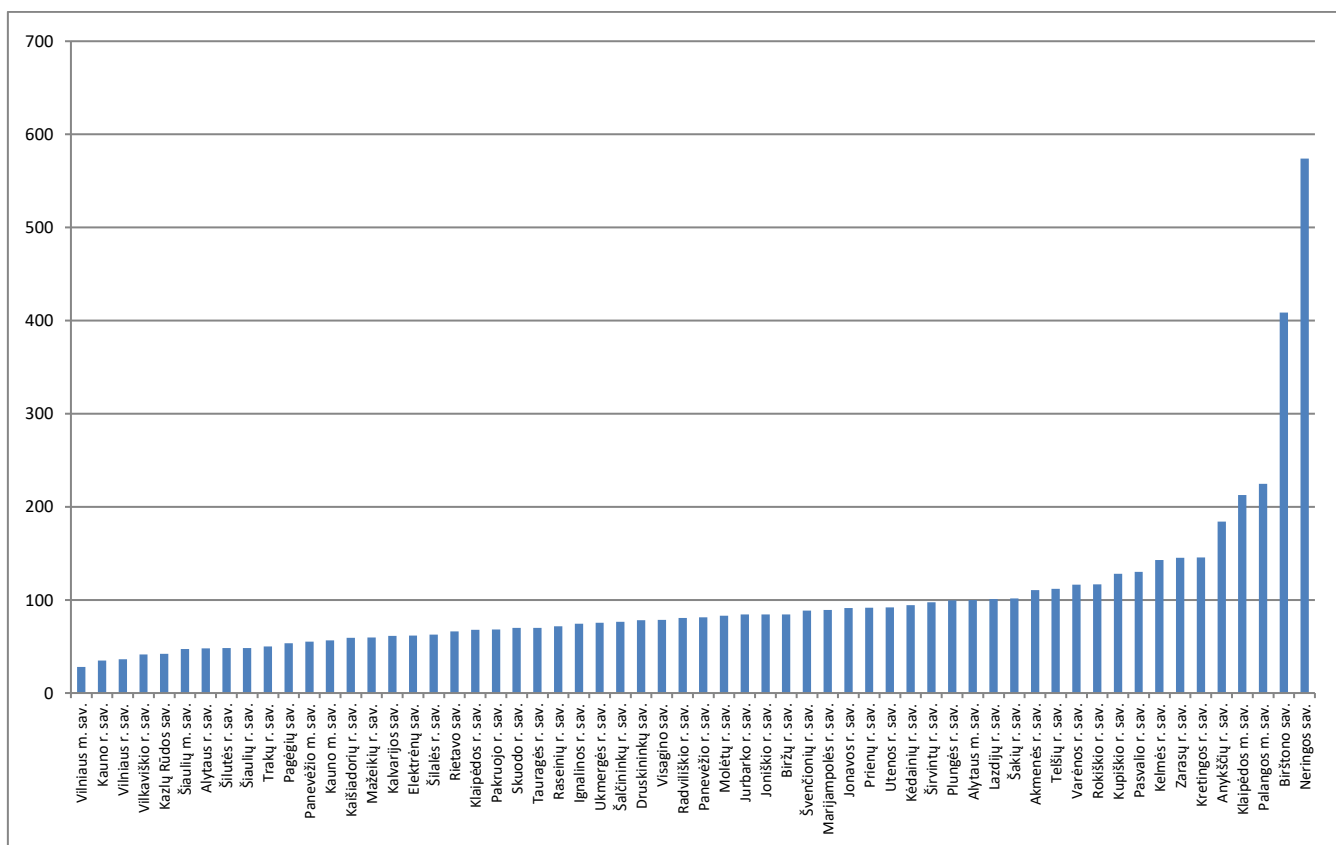
- Nėra pritaikytos infrastruktūros profesionalaus meno kūriniais pristatyti. Valstybinės ir nacionalinės organizacijos neturi paskatų kurti mažesnio masto aukštos kokybės produktą, kurį galėtų pristatyti regionuose esančiose erdvėse (dvaruose, bažnyčiose, atvirose erdvėse). Kuriama produkcija dažnai būna pritaikyta infrastruktūrai, kuri yra prieinama tik didmiesčiuose.
- Nepakankamai išnaudojami mobilumo (judumo) modeliai.
- Siekiant pritraukti aukštos kokybės produkciją, regionų kultūros darbuotojams trūksta vadybos, rinkodaros ir kitų įgūdžių. Ilguoju laikotarpiu pristatant tik komercinę produkciją, susiformuoja būtent tokios kultūros formos paklausa.

Vertinant bendrai, šiuo metu nėra nustatyto minimalaus vietos kultūros paslaugų prieinamumo standarto, todėl savivaldybėse kultūros paslaugų prieinamumas yra labai skirtingas. Savivaldybės labai skirtingais mastais finansuoja kultūros veiklas. Šiuos skirtumus geriausiai atspindi savivaldybių biudžetų išlaidos „Poilsui, kultūrai ir religijai“⁴, vienam nuolatiniam gyventojui. Paradoksaliai, mažiausiai santykinio rodiklio, kultūros veiklos yra finansuojamos Vilniaus m. sav., daugiausiai – Neringos sav. Bendrai didžiuosiuose miestuose bei tarpinio dydžio centruose, kuriuose sutelkta didžioji dauguma valstybinių kultūros ir meno įstaigų, savivalda kultūros paslaugų teikimui skiria mažiau lėšų. Tačiau ten koncentruotos nacionalinio lygmens institucijos. Dalies miestų savivaldų įgyvendinamos iniciatyvos rodo augantį susidomėjimą kultūros potencialo panaudojimu miestų vystymui, tačiau miestai nevaldo dalies juose veikiančių kultūros ir meno įstaigų, todėl negali turėti lemiamos įtakos mieste teikiamoms kultūros paslaugoms. Tam tikro minimalaus vietos kultūros paslaugų prieinamumo standarto įvedimas turėtų sumažinti skirtumus tarp savivaldybių.

3 pav. Savivaldybių biudžetų išlaidos „Poilsui, kultūrai ir religijai“, vienam nuolatiniam gyventojui, 2017 m.

---

⁴ Finansavimo masto analizei naudojama valstybės funkcijų klasifikacija pagal Finansų ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymu Nr.1K-184 patvirtintą Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikaciją.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Kultūros paslaugų prieinamumas šio tyrimo metu paraleliai buvo analizuotas bendrojo plano iki 2030 m. sektorinėje analizėje⁵. Analizė atskleidžia, kad pagal kultūros centrų skaičių, tenkantį tūkstančiui gyventojui, pirmauja mažosios apskritys (Tauragės, Utenos, Panevėžio, Alytaus apskritys), o atsilieka apskritys, kurių teritorijoje yra išikūrę didmiesčiai. Tačiau analizėje pastebima, kad miesto tipo ir žiedinėse savivaldybėse yra išikūrę daugiau skirtingų kultūros paslaugų teikėjų. Būtent skirtingų kultūros paslaugų teikėjų siūlomos kultūros paslaugos labiau atitinka įvairius gyventojų poreikius, todėl didesnė dalis miestų gyventojų dalyvauja kultūroje ir ją vartoja, nepaisant mažesnio kultūros centrų tankio.

Viena iš didžiausių kultūros sektoriaus problemų yra **žmogiškųjų išteklių (ypač regionuose) trūkumas**. Kultūros darbuotojų tinkamo lygio kvalifikacijos užtikrinimas ir kompetencijų kėlimas yra būtina sąlyga, siekiant užtikrinti, kad kultūros paslaugos būtų kokybiškos, aktualios ir atitinkančios vartotojų poreikius. Be to, ypatingai svarbi problema – būtent jaunų, kvalifikuotų kultūros darbuotojų trūkumas. Į regionus dėl mažų kultūros sektoriaus atlyginimų sunku privilioti jaunus kultūros specialistus. Tokių specialistų trūkumas neleidžia teikti aukštesnės kokybės ir šiuolaikinės visuomenės lūkesčius atitinkančias kultūros paslaugas.

Vadovaujantis kultūros vertybių registru, Lietuvoje yra daugiau nei **16 tūkst. nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių, tačiau tik apie 25 proc. jų yra tinkamai ištyrinėti, apsaugoti ir aktualizuoti**. Kultūros paveldo savininkams dažnai trūksta įgūdžių ir žinių, kaip tvarkyti, išlaikyti ir aktualizuoti nekilnojamojo kultūros paveldo vertybes. Taip pat svarbu ne tik išsaugoti kultūros paveldo vertybes, bet ir tinkamai jas pritaikyti šiuolaikinėms reikmėms, nes tik taip gali būti užtikrinamas šių objektų finansinis tvarumas. Kultūros paveldo vertybė neturi būti papildoma

⁵ Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas. Esamos būklės analizė. II dalis. Sektorinė analizė. 2 Skyrius. Vertybių ir ekosistemų apsauga. 2.3 Kultūros ištekliai. (2019).

našta jų savininkams, o turi būti aktualizuota taip, kad kurtų socialinę ir ekonominę naudą. 2015 m. atliktame kultūros paveldo tvarkybos tyrime⁶ nustatyta, kad valstybės biudžeto finansinės paskatos yra labiau orientuotos į valstybės ir savivaldybės valdomus nekilnojamojo kultūros paveldo objektus ir jų tvarkybą, tuo tarpu privačių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų savininkai gali pasinaudoti tik nedidelių paskatų skaičiumi, o nefinansinės paskatos naudojamos nepakankamai. Įgyvendinant 2014–2020 m. ES investicijų veiksmų programą buvo bandoma derinti kultūros paveldo aktualizavimo priemonę, kuri buvo įgyvendinama subsidijų forma, su analogiška finansine priemone, tačiau toks derinimas nebuvo sėkmingas (tai detaliau analizuojama intervencijų analizės dalyje). Kultūros paveldo tvarkybos srityje yra kitų svarbių problemų (aiškių valstybės prioritetų nebuvimas, kultūros vertybių registro funkcijų ribotumas, žmogiškųjų išteklių trūkumas), tačiau atsižvelgiant į ataskaitos apimtį, šios sritys detaliau nėra analizuojamos.

Kultūros produktų ir paslaugų kūrėjams dažnai trūksta žinių rinkodaros srityje, verslumo įgūdžių, dėl ko sudėtinga sudominti ir pritraukti naujas vartotojų/lankytojų grupes, o tai galėtų sukurti tiek darbo vietų vietos lygmeniu, tiek prisidėti prie kultūrinio turizmo plėtros. Pilotinis projektas, skirtas kultūros paveldo savininkų gebėjimų kultūros paveldo valdymo srityje stiprinimui, bus finansuojamas iš 2014–2021 m. EEE ir Norvegijos paramos Lietuvai programos lėšų. Tačiau šio projekto apimtis bus labai ribota ir palies tik kultūros paveldo savininkus, tuo tarpu šių įgūdžių trūksta visiems kultūros produktų ir paslaugų kūrėjams. Komunikacijos prasme geras šiuolaikinių technologijų išnaudojimo pavyzdys yra Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos paskyra „Facebook“ socialiniame tinkle. Kitos kultūros įstaigos, ar paveldo valdytojai gali aktyviau išnaudoti socialinius tinklus, siekiant informuoti visuomenę apie jų teikiamus kultūros produktus ir paslaugas.

Atminties institucijų (muziejų, bibliotekų, archyvų) kultūros vertybių kolekcijos ir rinkiniai dažnai yra saugomi vienoje atminties institucijoje, o jų mobilumas mažas. Kiekybinių duomenų apie nacionalinių muziejų organizuojamų parodų skaičių regionuose nėra. Valstybės valdomuose muziejuose esantys eksponatai nėra vežiojami tarp muziejų, todėl toliau nuo centro reziduojantys gyventojai turi mažiau galimybių susipažinti su svarbiais meniniais, kultūriniais ir istoriniais eksponatais. Egzistuojantį teritorinį kultūros paslaugų kiekybės ir kokybės atotrūkį galima mažinti numatant kultūrinio judumo priemones. Tačiau vien tik kultūros vertybių judumo nepakanka, taip pat svarbu užtikrinti paklausos ugdymą. Pilotinė judumo priemonė, įskaitant edukacines veiklas vietos gyventojams, bus finansuojama iš 2014–2021 m. EEE ir Norvegijos paramos Lietuvai programos lėšų, tačiau jai numatyta tik apie 1,5 mln. Eur, todėl sistemškai ši problema išspręsta nebus. Be to, Lietuvos atminties institucijos vis dar yra labiau orientuotos į kultūros vertybių saugojimą ir kaupimą, o ne į jų aktualizavimą ir pristatymą lankytojams, todėl neretai susiduria su dideliais sunkumais atliepiančiais šiuolaikinės visuomenės poreikius. Šiuolaikiškesnis kultūros vertybių pateikimas gali padidinti asmenų susidomėjimą jomis, taip pat turėti platesnį poveikį visuomenės tapatybei, pilietiškumui. Atminties institucijos nepakankamai išnaudoja šiuolaikinių technologijų pažangos galimybes, siekiant aktualizuoti savo turinį.

Kultūros paslaugų pasiūlos ir prieinamumo skatinimas kultūros vartojimo ir dalyvavimo kultūroje problemą sprendžia tik iš dalies, nes **visuomenėje reikia ugdyti ir kokybiškų kultūros paslaugų paklausą**. Kultūros paslaugų paklausa gali būti skatinama vaikų ir jaunimo tarpe, kol dar nesusiformavo kultūros (ne)vartojimo įpročiai, siekiant parodyti kultūros paslaugų vartojimo ir dalyvavimo kultūroje asmeninę naudą. Lietuvos mokyklos, ypač esančios regionuose, turi mažai galimybių pasiūlyti kokybiškas kultūrinio švietimo veiklas. Kultūros paslaugų paklausa gali būti skatinama tiek per formalųjį, tiek per neformalųjį švietimą. Kitose ES šalyse (Ispanijoje, Jungtinėje Karalystėje) dalis formalių pamokų yra vedamos netradiciškose vietose (kultūros paveldo pastatuose, kultūros įstaigose), siekiant geresnių mokymo rezultatų bei kultūros svarbos perteikimo. Neformalus švietimas taip pat turi teigiamą poveikį moksleivių kūrybiškumui. Dėl

⁶ ESTEP. (2015). Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos (tvarkybos) paskatų sistemos vertinimas_galutinė ataskaita.

neformalaus vaikų krepšelio įdiegimo ir taikymo išplėtimo mokinių dalis, dalyvaujanti įvairiose NVŠ veiklose, pastaraisiais metais auga (nuo 27 proc. 2013 m. iki 34 proc. 2016 m.), tačiau ši dalis vis tiek yra nepakankama, siekiant reikšmingai pagerinti šalies kūrybiškumo lygį. Visuomenės kūrybiškumas taip pat gali būti ugdomas ir per suaugusių gyventojų skatinimą dalyvauti įvairiose meninėse veiklose, mokymuose, kursuose, bendruomenių veiklose. Pagal tarptautinį kūrybingumo indeksą (angl. *Global Creativity Index*) 2015 m. Lietuva buvo 51 vietoje iš 139 pasaulio šalių, tuo tarpu Estija buvo 33, Latvija – 40.

Neišnaudojamas kūrybinio sektoriaus potencialas

Lietuvoje kultūros sektoriuje veikia 10 tūkst. įmonių ir organizacijų, t.y. 5,5 proc. visų Lietuvos įmonių (Latvijoje 4 proc., Estijoje 4,6 proc.), kurių metinė apyvarta sudaro vos 1 proc. visos Lietuvos ekonomikos (Latvijoje 1,1 proc., Estijoje 1,2 proc.), tačiau sukuria 1,8 proc. visos ekonomikos pridėtinės vertės (Latvijoje 1,8 proc., Estijoje 2,1 proc.)⁷, t.y. kultūros sektoriuje sukuriama santykinai didesnė nei vidutinė kituose sektoriuose sukuriama pridėtinė vertė.

2014 m. atliktame Lietuvos kūrybinių industrijų sektoriaus konkurencingumo tyrime⁸ buvo nustatyta, kad kultūros ir kūrybinių industrijų (toliau – KKI) sektoriuje vyrauja labai mažos, mažos įmonės ir individualia veikla besiverčiantys asmenys, todėl šiems sektoriams ypač svarbus teisinės aplinkos stabilumas. Dažnai besikeičianti teisinė sistema gali sukelti iššūkių efektyviai ir sklandžiai įgyvendinti KKI veiklas. Detaliau ši problema analizuojama minėtame tyrime. Tyrime prabrėžiama, kad siekiant KKI sektoriaus plėtros svarbu tinkamai užtikrinti intelektinės nuosavybės apsaugą. Teigiama, kad informacijos skaitmeninimas ir augantis jos viešas prieinamumas internetu daro svarų poveikį KKI, tačiau įstatymai garantuodami efektyvią intelektinės nuosavybės apsaugą ir tinkamą atlygio sistemą už autorių kūrybinių panaudojimą taip pat turi neužkirsti kelio inovacijų plėtrai. Tinkamas intelektinės nuosavybės apsaugos ir informacijos prieinamumo balansas yra viena iš ex-ante sąlygų, kuri gali paspartinti KKI sektoriaus vystymąsi. Šiuo metu Lietuvoje vyrauja aukštas „piratavimo“ toleravimo ir naudojimo lygis, nors pastaruoju metu ši problema išties mažėja. „Piratavimo“ lygio mažėjimas sietinas su alternatyvų, kaip vartoti norimą turinį legaliai atsiradimu. Atsirandant vartotojams patogioms ir įperkamos alternatyvoms (pvz. „Spotify“ – muzikos platforma), tik maža dalis vartotojų renkasi norimą turinį vartoti nelegaliai. Viena iš galimų „piratavimo“ lygio mažinimo priemonių yra ne tik visuomenės švietimas, bet ir šiuolaikiškų turinio vartojimo alternatyvų kūrimas ir sklaida.

KKI svarba šalies vystymuisi yra dvejopa. Pirmiausia KKI sektorius gali nešti didelę ekonominę naudą. Dėl savo specifikos KKI sektoriuje veikiančios įmonės dažnai būna našesnės nei ne KKI sektoriaus įmonės, nes jų gaminama produkcija dažniau yra eksportuojama į užsienio rinkas. Todėl šiame sektoriuje veikiančios įmonės turi didelį augimo potencialą ir gali generuoti didelę pridėtinę vertę šalies ekonomikai. Pagal 2014 m. atliktą ES kultūros ir kūrybinių industrijų rinkų studijos tyrimą⁹, ES lygiu pajamos iš KKI 2012 m. sudarė apie 535.9 mlrd. Eur arba 4,2proc. Europos BVP ir tai buvo trečia didžiausia industrija po statybų sektoriaus ir maisto pramonės. Antra, KKI sektoriaus veiklos, pirmiausia, yra kūrybinės veiklos, todėl šiame sektoriuje dirbantys asmenys gali save realizuoti kūrybinėje veikloje ir tai turi atitinkamų privalumų tiek pačiam kūrėjui, tiek visai visuomenei. Visgi, dėl šio sektoriaus specifikos, šiuo metu trūksta įrankių, siekiant tinkamai atspindėti KKI sektoriaus socialinę ir ekonominę poveikį bei priemonių, numatytų spartesniam šio sektoriaus vystymuisi. Pastebėtina, kad kūrybinių verslų atstovams dažnai trūksta verslo įgūdžių (finansinių žinių, vadybos žinių, rinkodaros įgūdžių), todėl sustiprinus šiuos įgūdžius (per kultūros atstovų partnerystes su šių sričių specialistais) galima padidinti kultūrinio turinio išnaudojimą

⁷ Lietuvos Statistikos Departamento duomenimis.

⁸ Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija. (2014). Lietuvos kūrybinių industrijų sektoriaus konkurencingumo tyrimas. Vilnius.

⁹ Ernst & Young. (2014). Creating growth: measuring cultural and creative markets in the EU.

kultūros paslaugų ar produktų gamybai. Tai galimai paaiškina, kodėl Lietuvoje tik vienas iš trijų kūrybinių verslų išgyvena pirmuosius metus ir tik kas dešimtas – penkerius. Tuo tarpu kaimyninėje Latvijoje kūrybinių verslų išgyvenimo rodikliai yra dvigubai geresni.

Kultūrinis tapatumas taip pat gali būti išnaudotas siekiant sustiprinti teritorinį kapitalą. Teritorinis kapitalas mokslinėje literatūroje ir Europos Komisijos dokumentuose apibrėžiamas kaip konkrečios teritorijos ekonominės, kultūrinės, socialinės ir aplinkos savybės arba „turtas“, kuris lemia tos teritorijos plėtros potencialą. Kultūrinis tapatumas gali tam tikrai teritorijai duoti konkurencinį pranašumą ir leisti išsiskirti iš kitų teritorijų, tiek Lietuvos, tiek ES lygiu.

Kultūros politikos įgyvendinimo, procesų stebėsenos ir analizės trūkumai

2018 m. valstybės kontrolės atliktame audite „Ar užtikrinama efektyvi teatrų ir koncertinių įstaigų veikla“ nustatė, kad tirtu laikotarpiu (2014–2017 m.) Kultūros ministerija neužtikrino veiksmingo profesionaliojo scenos meno politikos formavimo, nes, pavyzdžiui, iki tiriamo laikotarpio pabaigos nebuvo vertintas teatrų ir koncertinių įstaigų tinklas, nors nuo 2010 m. siekiama jį optimizuoti. Be to, audito metu buvo nustatyta, kad nėra pakankamai kokybinių ir tinkamų kiekybinių rodiklių, pagal kurių pokyčius būtų įmanoma vertinti, ar nacionaliniai ir valstybiniai teatrai bei koncertinės įstaigos veikia efektyviai. Esminė audito ataskaitoje pateikta rekomendacija – sukurti teatrų ir koncertinių įstaigų valdymo modelį, kuriuo būtų galima kokybiškai įvertinti šių įstaigų efektyvumą. Pabrėžtina, kad valstybinių įstaigų tinklas ir jo finansavimas yra susiformavęs istoriškai. Šiuo metu pagal nusistovėjusią praktiką yra skiriamos lėšos šio tinklo veiklos išlaikymui ir šios lėšos nėra tiesiogiai sietinos su teikiamos funkcijos ar paslaugos rezultatyvumu. Kadangi nacionaliniai teatrai bei koncertinės įstaigos yra asignavimų valdytojai, Kultūros ministerija neturi beveik jokių svertų daryti įtaką tokių įstaigų rezultatyvumui. Valstybės kontrolės išvadoms antrina ir kitos kultūros politikos įgyvendinimą tyrusios studijos. 2014 m. buvo atlikta kultūros ir meno institucijų veiklos ir valdymo modelio galimybių studija¹⁰, kurioje taip pat buvo nustatytas kultūros ir meno įstaigų veiklos stebėsenos ir vertinimo tobulinimo poreikis. Atliekant šią galimybių studiją buvo sukurta kultūros ir meno įstaigų veiklos vertinimo metodika, kuri gali būti panaudota, kaip pagrindas tobulinant šių įstaigų veiklos vertinimą ar kuriant naują vertinimo modelį. Pastebėtina, kad kai kurie rodikliai jau yra įdiegti ir naudojami įstaigų metiniuose planuose, todėl šiuo metu situacija yra geresnė nei buvo nustatyta vertinime. Bendra šių tyrimų išvada, kad kultūros politikos įgyvendinimas, procesų stebėsenos ir vertinimas turėtų būti stiprinamas ir tobulinamas.

2016 m. atliktame 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio kultūros vertinime buvo nustatyta¹¹, kad atitinkamu **ES struktūrinių fondų** finansavimo periodu kultūros politikos sektoriui buvo išmokėta apie 456 mln. Eur ES lėšų, įskaitant kofinansavimą, ir apie 470 mln. Eur iš viso bus išmokėta įgyvendinus 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programą. 2007–2013 m. laikotarpiu apie 390 mln. Eur (85,5 proc. visų kultūros politikos sektoriui skirtų lėšų) buvo skirta kultūros ir meno įstaigų, švietimo ir ugdymo įstaigose esančių bibliotekų, nekilnojamojo kultūros paveldo ir kultūros ir kūrybinių industrijų infrastruktūrai. Apie 80 proc. 2014–2020 m. laikotarpiu kultūros sričiai skirtų ES fondų investicijų taip pat yra nukreipta į įvairias kultūros įstaigas, tačiau nepaisant reikšmingų investicijų į kultūros sektorių pastarąjį dešimtmetį, kultūros vartojimo ir dalyvavimo kultūroje įpročiai reikšmingai nesikeičia. 2014 m. buvo parengtas NPP horizontaliojo prioriteto „Kultūra“ tarpinstitucinis veiklos planas (toliau – TVP „Kultūra“), pagal kurį įgyvendinimas ir Kultūros ministerijos valdomas „kietąsias“ investicijas į kultūrą turėjo papildyti „minkštosios“ investicijos, remiantis kitų ministerijų valdomomis ES investicijomis. Tačiau vertintina, kad TVP „Kultūra“ nepasiteisino. To priežastys detalčiau apžvelgiamos finansavimo masto ir intervencijų analizės dalyse. Nesikeičiantys kultūros vartojimo ir dalyvavimo

¹⁰ ESTEP. (2014). Kultūros ir meno institucijų veiklos vertinimo ir valdymo modelio galimybių studija. Užsakovas – LR Kultūros ministerija.

¹¹ ESTEP. (2016). 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio kultūros vertinimas. Užsakovas – Kultūros ministerija.

kultūroje įpročiai iš dalies rodo, kad siekiant didesnio kultūros vartojimo ir dalyvavimo kultūroje lygio, **kultūros produktai ar paslaugos turi geriau atliepti visuomenės kultūrinius ir socialinius poreikius**. Daugiau dėmesio svarbu skirti kultūros įstaigų veiklai, veiklos patrauklumo didinimui, siūlomų kultūros produktų ir paslaugų aktualizavimui, o ne tik fizinei kultūros ir meno įstaigų infrastruktūrai.

Pasekmės: analizuojant kultūros politiką, nepakanka vertinti tik kultūros vartojimo ir dalyvavimo kultūroje rodiklių, jie neparodo kultūros indėlio, poveikio visuomenės gerovei. Tačiau tokį bendrą rodiklį rasti sudėtinga: pirma, nors kultūra turi poveikį ekonominiam augimui, tai nėra vienintelė jos poveikio dimensija (taigi indėlis į BVP nėra pakankamas); antra, alternatyvūs gyvenimo gerovės indeksai kultūros dimensijos paprastai neįtraukia. Remiantis Europos ir atskirų šalių lygiu atliktų tyrimų rezultatais, išskiriamos šios kultūros poveikio dimensijos – teigiamas kultūros vartojimo/ dalyvavimo indėlis **gyventojų pielietiskumui ir visuomenės tapatybei, gyventojų tarpusavio santykiams ir socialiniam kapitalui bei socialinei įtraukčiai, subjektyviai gyventojų gerovei**, o taip pat – **ekonominiam augimui**. Prasti rodikliai šiose srityse atspindi visuomenės neigiamas nuotaikas, kurios prisideda prie gyventojų emigracijos, žemo pilietiškumo lygio, mažina šalies atsparumą užsienio propagandai, gebėjimą kritiškai įvertinti vartojamą informaciją.

Žemas pilietiškumo lygis

Strateginiuose dokumentuose ir mokslinėje literatūroje pastebima, kad gyventojai, kurie dažniau dalyvauja kultūroje ir ją vartoja labiau pasitiki vieni kitais, valstybės institucijomis ir didžiuojasi savo pilietybe.¹² **Mažą pilietinio aktyvumo lygį** atspindi rodiklis „Lietuvos gyventojų dalis, priklausanti narystėms organizacijoms“ (partijoms, profesinėms sąjungoms, asociacijoms ir t. t.), kuris rodo, kad 2006–2017 m. laikotarpiu ši dalis padidėjo tik 1,3 proc. p., nuo 6,7 proc. iki 8 proc. Pilietinės visuomenės instituto rengiamo pilietinės galios tyrimo rezultatai rodo neigiamą tendenciją. Pagal šį tyrimą „gyventojų, dalyvavusių visuomeninių organizacijų, judėjimų veikloje, dalis“ nuo 2010 m. sumažėjo nuo 11 proc. iki 7,3 proc. 2016 m.

Mažą Lietuvos piliečių aktyvumą patvirtina ir Eurostat duomenys, pagal kuriuos apie 6,3 proc. Lietuvos piliečių yra aktyvūs, t. y. dalyvauja visuomeniniuose susirinkimuose, pasirašo peticijas, dalyvauja politinių partijų, grupių ar asociacijų veiklose. Lietuva iš esmės pagal šį rodiklį neišsiskiria tarp kaimyninių šalių (Estijoje – 8,7 proc., Latvijoje – 5,6 proc., Lenkijoje 7,3 proc.), tačiau stipriai atsilieka nuo bendro ES28 vidurkio (12,8 proc.) ir lyderių, tokių kaip Švedija (31,3 proc.), Šveicarija (26,9 proc.), Nyderlandai (25,3 proc.). Šie skaičiai rodo, kad Lietuvoje bendras pilietinis aktyvumo lygis išlieka mažas. Remiantis įvairiais tyrimais manoma, kad didesnis visuomenės įtraukimas į dalyvavimą kultūroje ir kultūros vartojimą, galėtų padidinti pilietinį aktyvumą, o tai turėtų teigiamos naudos visam valstybės valdymui ir gyventojų gerovei.

1 lentelė. Europos šalių piliečių aktyvumo lygis, 16 m. ir vyresnių, 2015 m.

Vieta	Šalis	Bendras	Moterų	Vyrų
-	ES28 vidurkis	12,8	13,2	12,4

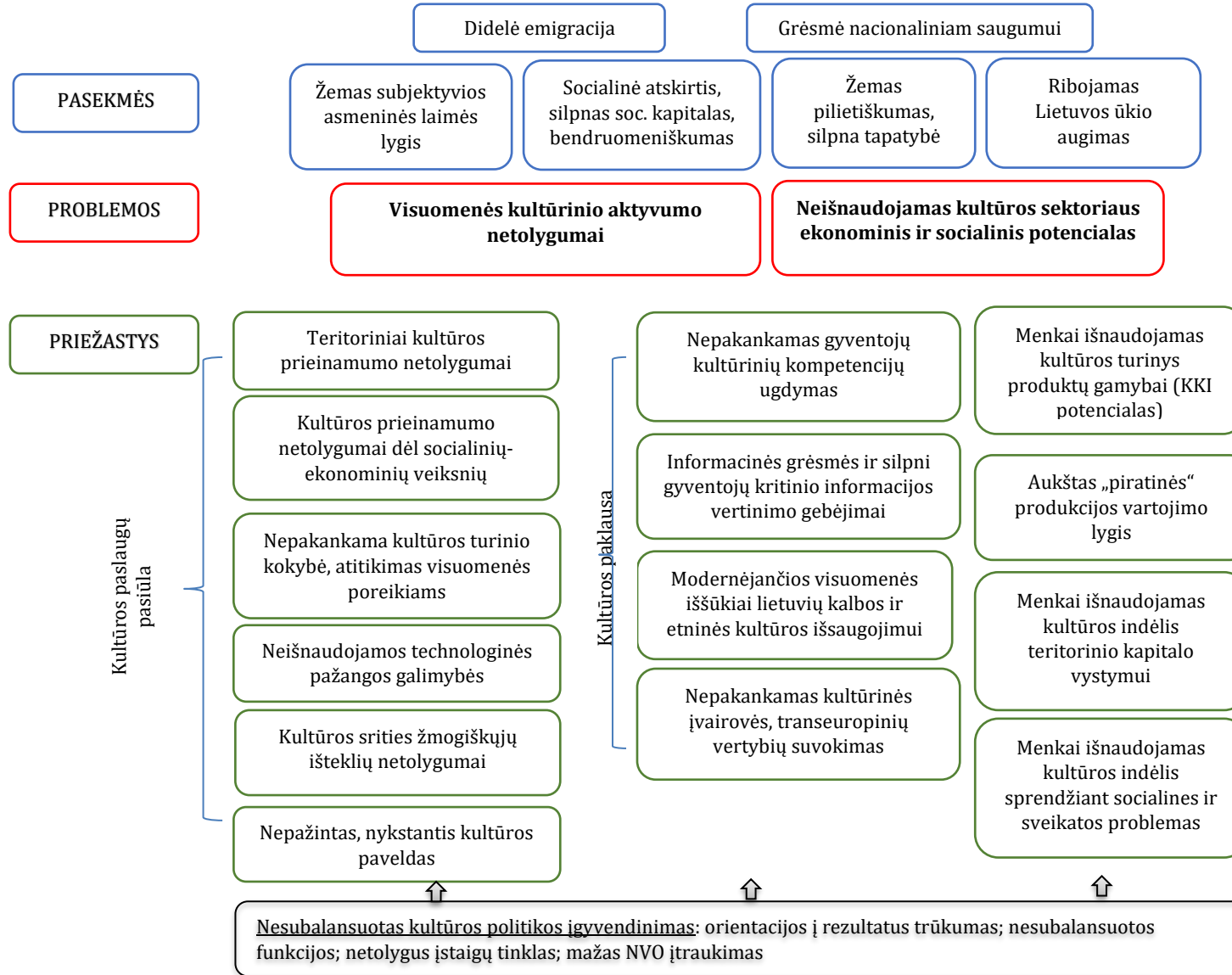
¹² Kultūros indėlis į visuomenės socialinę sanglaudą pripažįstamas ir skatinamas valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ ir ją įgyvendinančioje 2014–2020 m. Nacionalinėje pažangos programoje. Indėlio svarba gyventojų apklausos duomenimis įrodyta SIC ir ESTEP Vilnius (2014) *Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrimo ataskaitoje*. Šį ryšį Europos Tarybos Kultūros, paveldo ir kraštovaizdžio komiteto užsakymu tyrinėjo Berlyno Hertie School of Government koordinuojami mokslininkai. Žr. *The Indicator Framework for Culture and Democracy (IFCD) designed and produced by the Hertie School of Governance*. Dalyvavimo kultūroje teigiama stipri koreliacija su demokratijos lygiu bei pasitenkinimu gyvenimu buvo tyrinėta ir įrodyta atskirų valstybių lygiu. Šioje ataskaitoje, naudojant 37 valstybių duomenis, tai įrodyta ir Europos lygiu. Įdomu tai, kad, šio tyrimo duomenimis, kultūros viešųjų finansų ir jos produktų sąryšis yra tik silpnai teigiamas ($r=0,32$), o tai rodo efektyvesnio viešųjų finansų panaudojimo kultūroje būtinybę. Šioje ataskaitoje taip pat yra pateikiamas ir atskirų valstybių kultūros ir demokratijos veikimo vertinimas, lyginant su ES vidurkiu.

1	Švedija	31,3	30,4	32,2
2	Šveicarija	26,9	29,8	24,1
3	Nyderlandai	25,3	25,7	24,9
4	Islandija	24,9	23,0	26,7
5	Prancūzija	24,8	24,1	25,5
6	Suomija	24,2	22,0	26,4
7	Jungtinė Karalystė	20,2	20,6	19,9
8	Liuksemburgas	17,2	18,6	15,8
9	Norvegija	16,2	15,7	16,7
10	Vokietija	13,9	14,4	13,5
11	Airija	13,0	13,6	12,6
12	Austrija	11,9	13,6	10,3
13	Portugalija	9,9	11,2	8,8
14	Slovėnija	9,8	10,0	9,5
15	Malta	9,7	10,7	8,8
16	Danija	9,5	10,3	8,7
17	Estija	8,7	9,0	8,4
18	Graikija	8,4	10,4	6,4
19	Ispanija	7,9	8,4	7,3
20	Lenkija	7,3	8,5	6,3
21	Italija	6,3	6,8	5,7
22	Lietuva	6,3	5,9	6,6
23	Kroatija	5,7	6,6	4,9
24	Latvija	5,6	5,7	5,5
25	Belgija	4,9	6,3	3,6
26	Vengrija	4,7	5,2	4,3
27	Čekija	4,2	4,7	3,7
28	Bulgarija	3,7	4,1	3,4
29	Rumunija	3,6	3,9	3,3
30	Slovakija	2,8	3,1	2,5
31	Kipras	2,1	3,1	1,2

Šaltinis: Eurostat

Dideli **emigracijos** mastai taip pat kelia naujus iššūkius Lietuvos kultūros politikai. Didesnė kultūros politikos įtrauktis gali sudaryti tam tikras sąlygas, ar sukurti daugiau paskatų neemigruoti iš Lietuvos. Kita problema, dažnai kultūros politika yra siejama tik su dabartine Lietuvos teritorija, todėl ji neaprepia jau emigravusių lietuvių.

4 pav. Kultūros srities problemų medis

1.3 TIKSLŲ TINKAMUMO IR TARPUSAVIO SUDERINAMUMO VERTINIMAS

Atitikimas dabartinėms problemoms

Analizuojant, ar dabartiniai valstybės tikslai yra tinkami išspręsti esamas ir prognozuojamas kultūros srities problemas po 2020 m., vertinama, ar dabartiniai tikslai yra nukreipti į kultūros srities problemų medyje įvardintų problemų ir/ar problemų priežasčių sprendimą. Apibendrinant, daugelyje strateginių kultūros politikos dokumentų formuojami tikslai tik iš dalies atliepia aktualias kultūros politikos problemas – visuomenės kultūrinio aktyvumo netolygumus ir neišnaudojamą kultūros sektoriaus ekonominį ir socialinį potencialą. Detalus kiekviename dokumente formuluojamų tikslų atitikimas esamoms problemoms pateikiamas lentelėje.

2 lentelė. Valstybės tikslų atitikimas esamoms problemoms

	Visuomenės kultūrinio aktyvumo netolygumai	Neišnaudojamas kultūros sektoriaus ekonominis ir socialinis potencialas
	<ul style="list-style-type: none"> • Teritoriniai kultūros prieinamumo netolygumai; • Kultūros prieinamumo netolygumai dėl socialinių-ekonominių veiksnių; • Nepakankama kultūros turinio kokybė, atitikimas visuomenės poreikiams; • Neišnaudojamos technologinės pažangos galimybės; • Kultūros srities žmogiškųjų išteklių netolygumai; • Nepažintas, nykstantis kultūros paveldas; • Nepakankamas gyventojų kultūrinių kompetencijų ugdymas; • Informacinės grėsmės ir silpni gyventojų kritinio informacijos vertinimo gebėjimai; • Modernėjančios visuomenės iššūkiai lietuvių kalbos ir etninės kultūros išsaugojimui; • Nepakankamas kultūrinės įvairovės, transeuropinių vertybių suvokimas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Menkai išnaudojamas kultūros turinys produktų gamybai (KKI potencialas); • Aukštas „piratinės“ produkcijos vartojimo lygis; • Menkai išnaudojamas kultūros indėlis teritorinio kapitalo vystymui; • Menkai išnaudojamas kultūros indėlis sprendžiant socialines ir sveikatos problemas.
„Lietuva 2030“	+/-	+
Lietuvos kultūros politikos gairės	+	+
2014–2020 m. NPP	+/-	+
XVII Vyriausybės programa (įgyvendinimo planas)	+/-	+/-
Kultūros objektų aktualizavimo 2014–2020 m. programa	+	n
Regionų kultūros politikos plėtros 2012–2020 m. programa	+/-	-
Skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 m. programa	+/-	n
Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 m. plėtros krypčių gairės	n	+
Profesionaliojo scenos meno veiklos nacionalinė programa	+	n
Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos 2016–2020 metų programa ir jo įgyvendinimo 2016–	+	n

	Visuomenės kultūrinio aktyvumo netolygumai	Neišnaudojamas kultūros sektoriaus ekonominis ir socialinis potencialas
2018 metų veiksmų planas		
„Etninės kultūros plėtros 2015-2018 m. veiksmų planas“.	-	-

Pastabos:

+ atitinka

-neatitinka

+/- atitinka iš dalies

n – neaktualu/ nedetalizuota dokumente

Dabar galiojančių tikslų tarpusavio suderinamumas

Vertinant tikslų suderinamumą tarpusavyje, buvo sudarytas bendras aktualių tikslų/ uždavinių sąrašas ir nustatyta, kuriuose dokumentuose jie yra įtvirtinti. Remiantis NPP intervencijos logika, išskirti du pagrindiniai tikslai ir prie jų prisidedantys uždaviniai.

Tikslai:

- Stiprinti ir vystyti teikiamas kultūros paslaugas, didinti jų prieinamumą, įvairovę ir sklaidą;
- Didinti kultūros vartojimo ir dalyvavimo kultūroje lygį, ir taip stiprinti visuomenės ir asmens tapatybę bei kūrybiškumą.

Uždavinių sąrašas sudarytas peržiūrėjus visus strateginius dokumentus. Sudarytas šis uždavinių rinkinys:

- Kultūros paveldo išsaugojimas ir pritaikymas šiuolaikinėms reikmėms;
- Kokybiškų kultūros produktų ir paslaugų tinklo plėtra;
- Kūrybiškumo stiprinimas mokyklose per neformalųjį ir formalųjį ugdymą;
- Bendruomenių kultūrinio aktyvumo ir integracijos skatinimas;
- Kultūros fizinės ir informacinės infrastruktūros modernizavimas;
- Kūrybinių ir kultūrinių industrijų plėtra;
- Kultūros srities tyrimų, procesų, stebėsenos ir analizės skatinimas;
- Lietuvos žinomumo ir kultūros sklaidos didinimas bei užsienyje gyvenančių Lietuvos piliečių kultūrinio ryšio su Lietuva stiprinimas;
- Autorių ir gretutinių teisių apsaugos užtikrinimas.

Atlikus vidinio suderinamumą analizę, tarpusavio prieštaravimų tarp tikslų / uždavinių nebuvo nustatyta. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ įvardinami tik labai bendri kultūros politikos tikslai. Vientisiausiai ir aiškiausiai Lietuvos kultūros politikos tikslai ir uždaviniai yra struktūruoti 2014–2020 m. NPP, tačiau Vyriausybės programos įgyvendinimo plane tikslai ir uždaviniai yra pateikiami detaliausiai. Pastebėtina, kad dėl kultūros srities tikslų specifikos, manoma, kad kultūros paveldo išsaugojimas ir pritaikymas šiuolaikinės visuomenės poreikiams labiau įgyvendina antrąjį NPP tikslą – skatina kultūros paslaugų prieinamumą, įvairovę ir sklaidą.

Valstybės tikslų kultūros srityje sąsaja su Lietuvos demografinėmis tendencijomis analizuojama demografijos ir migracijos VPS.

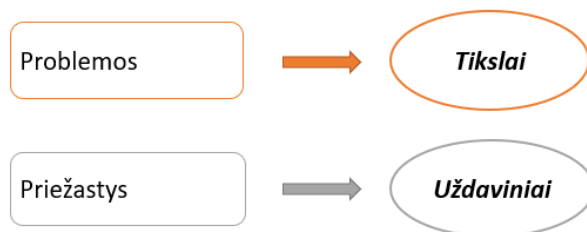
Tikslų atitikimas ES, EBPO ir kitų tarptautinių organizacijų rekomendacijoms, direktyvoms bei tarptautinių susitarimams

Buvo peržiūrėtos visos Lietuvai pateiktos ES rekomendacijos nuo 2014 m., tačiau nei vienoje iš metinių ataskaitų nebuvo pateikta nei viena rekomendacija kultūros sektoriui. EBPO rekomendacijas Lietuvai teikė 2016 m. ir 2018 m., tačiau nei viena rekomendacija taip pat nebuvo susijusi su kultūros sritimi.

1.4 SIŪLOMI TIKSLAI IR UŽDAVINIAI LAIKOTARPIUI PO 2020 M.

Remiantis identifikuotomis problemomis, jų priežastimis, o taip pat dabartinių strateginių dokumentų peržiūra, pasiūlymai dėl tikslų ir uždavinių formuluojami remiantis šia logine schema:

5 pav. Tikslų ir uždavinių formulavimo logika

Atlikę valstybės tikslų, kurie numatyti valstybės ilgojo ir vidutinio laikotarpio bendruose ir specialiuose strateginiuose dokumentuose, valstybės iššūkiams analizę kultūros politikos srityje, siūlome formuluoti du tikslus ir prie jų prisidedančius uždavinius:

1 tikslas – Visuomenės kritinio mastymo, kūrybiškumo ir pilietiškumo ugdymas per tolygų ir kokybišką visuomenės kultūrinio aktyvumo didinimą.

Uždaviniai:

- 1.1. Užtikrinti kokybiškų kultūros paslaugų prieinamumą visoje Lietuvoje (teritorinį, ekonominį, atskiroms soc. grupėms);
- 1.2. Didinti kultūros turinio ir paslaugų kokybę;
- 1.3. Išsaugoti ir tinkamai panaudoti kultūros paveldo vertę (materialų ir nematerialų);
- 1.4. Stiprinti gyventojų kultūrinės, informacinės kompetencijas;
- 1.5. Subalansuoti kultūros srities žmogiškuosius išteklius.

2 tikslas – Efektyviai panaudoti kultūros išteklius įtraukiam ekonominiam ir socialiniam augimui.

Uždaviniai:

- 2.1. Stiprinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių;
- 2.2. Sutelkti kultūros išteklius vietos teritoriniam kapitalui vystyti (gyvenimo kokybei, verslui, turizmui plėtoti, darbo vietoms kurti);
- 2.3. Sutelkti kultūros išteklius socialiniam kapitalui stiprinti ir nacionalinės reikšmės prioritetų įgyvendinimui.

Ex-ante sąlyga – subalansuotas kultūros politikos įgyvendinimas. Lietuvos kultūros politikos 2020–2030 m. strategijos projekte numatytas atskiras tikslas "Subalansuota ir integrali kultūros politika". Manytina, kad šis tikslas labiau yra kultūros politikos sėkmės sąlyga, o ne savaiminis tikslas. Tinkamas valstybinio, savivaldos ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimas, optimalaus kultūros tinklo užtikrinimas yra reikalingos sąlygos, siekiant sėkmingai įgyvendinti pagrindinius du tikslus.

Siūlomų kultūros tikslų ir uždavinių sąsajos su identifikuotomis problemomis bei jų priežastimis pateikiamos lentelėje.

3 lentelė. Tikslų ir uždavinių sąsajos su problemomis ir jų priežastimis

Tikslas/ uždavinys	Problema/ priežastis
1. Visuomenės kritinio mastymo, kūrybiškumo ir pilietiškumo ugdymas per tolygų ir kokybišką visuomenės kultūrinio aktyvumo didinimą	Visuomenės kultūrinio aktyvumo netolygumai bei iš to kylanti visuomenės kritinio mastymo, kūrybiškumo ir pilietiškumo stoka.
1.1. Užtikrinti kokybiškų kultūros paslaugų prieinamumą visoje Lietuvoje (teritorinį, ekonominį, atskiroms soc. grupėms)	Teritoriniai kultūros prieinamumo netolygumai; Kultūros prieinamumo netolygumai dėl socialinių-ekonominių veiksnių.
1.2. Didinti kultūros turinio ir paslaugų	Nepakankama kultūros turinio kokybė,

kokybę	atitikimas visuomenės poreikiams; Neišnaudojamos technologinės pažangos galimybės.
1.3. Išsaugoti ir tinkamai panaudoti kultūros paveldo vertę (materialų ir nematerialų)	Nepažintas, nykstantis kultūros paveldas; Žemas kultūros paveldo srities investicinis patrauklumas; Modernėjančios visuomenės iššūkiai lietuvių kalbos ir etninės kultūros išsaugojimui.
1.4. Stiprinti gyventojų kultūrinės, informacinės kompetencijas	Nepakankamas gyventojų kultūrinių kompetencijų ugdymas; Informacinės grėsmės ir silpni gyventojų kritinio informacijos vertinimo gebėjimai; Nepakankamas kultūrinės įvairovės, transeuropinių vertybių suvokimas.
1.5. Subalansuoti kultūros srities žmogiškuosius išteklius	Kultūros srities žmogiškųjų išteklių netolygumai.
2. Efektyviai panaudoti kultūros išteklius įtraukiam ekonominiam ir socialiniam augimui	Neišnaudojamas kultūros sektoriaus ekonominis ir socialinis potencialas.
2.1. Stiprinti kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių.	Menkai išnaudojamas kultūros turinys produktų gamybai (KKI potencialas); Aukštas „piratinės“ produkcijos vartojimo lygis.
2.2. Sutelkti kultūros išteklius vietos teritoriniam kapitalui vystyti (gyvenimo kokybei, verslui, turizmui plėtoti, darbo vietoms kurti)	Menkai išnaudojamas kultūros indėlis teritorinio kapitalo vystymui.
2.3. Sutelkti kultūros išteklius socialiniam kapitalui stiprinti ir nacionalinės reikšmės prioritetų įgyvendinimui	Menkai išnaudojamas kultūros indėlis sprendžiant socialines, ekonomines ir sveikatos problemas.

2 FINANSAVIMO MASTO ANALIZĖ

Šiame skyriuje pateikiama analizė pagal šį vertinimo klausimą:

TS 9.1.3. Kokios valstybės intervencijos į šias viešosios politikos sritis yra vykdomos, siekiant jose numatytų tikslų (nustatyti mastą):

TS 9.1.3.2. finansinės intervencijos – pagal finansavimo šaltinius (ES struktūrinių fondų investicijos, kita finansinė parama, valstybės ir savivaldybių biudžetai) ir pagal formas (subsidijs, finansiniai instrumentai ir kt.)?

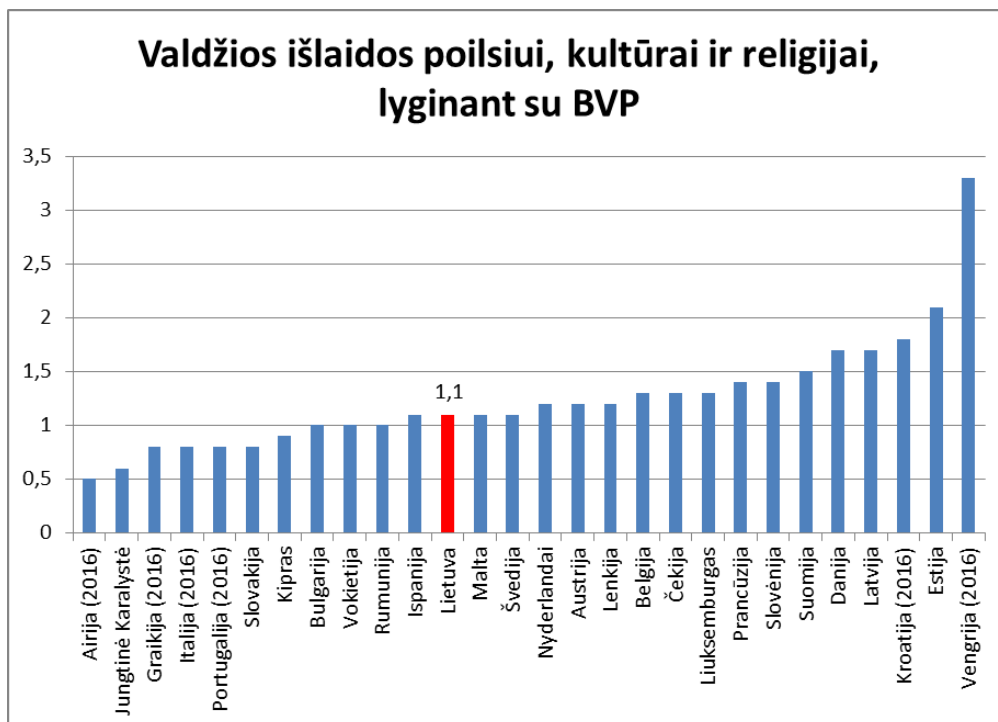
Valdžios sektoriaus išlaidos pagal funkciją pagal standartizuotą metodiką naudojamą visose ES šalyse narėse yra skelbiamos Eurostat. Pagal valstybės funkcijų klasifikatorių¹³, kurio pagrindu yra sudaromi Eurostat skelbiami duomenys, išlaidos kultūros sričiai priskiriamos prie „08. POILSIS, KULTŪRA IR RELIGIJA“ skilties. Ši skiltis susideda iš šių kategorijų.

- 08.01. Poilsio ir sporto paslaugos;
- 08.02. Kultūros paslaugos;
- 08.03. Viešosios informacijos tarnybos;
- 08.04. Religinės bendrijos ir nevyriausybinės organizacijos;
- 08.05. Moksliniai tyrimai ir plėtra poilsio, kultūros ir religijos srityse;
- 08.06. Kiti jokiai grupei nepriskirti poilsio, kultūros ir religijos reikalai.

Poilsio, kultūros ir religijos funkcijoms Lietuva 2017 m. išleido vidutiniškai, kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys – 1,1 proc., lyginant su BVP. Absoliučia suma – 449 mln. Eur.

Daugiausiai tarp ES šalių narių, poilsiui, kultūrai ir religijai skiria Vengrija (3,3 proc. BVP) ir Estija (2,1 proc. BVP), o mažiausiai – Airija (0,5 proc. BVP) ir Jungtinė Karalystė (0,6 proc. BVP).

6 pav. Valdžios išlaidos poilsiui, kultūrai ir religijai, lyginant su BVP, 2017 m.

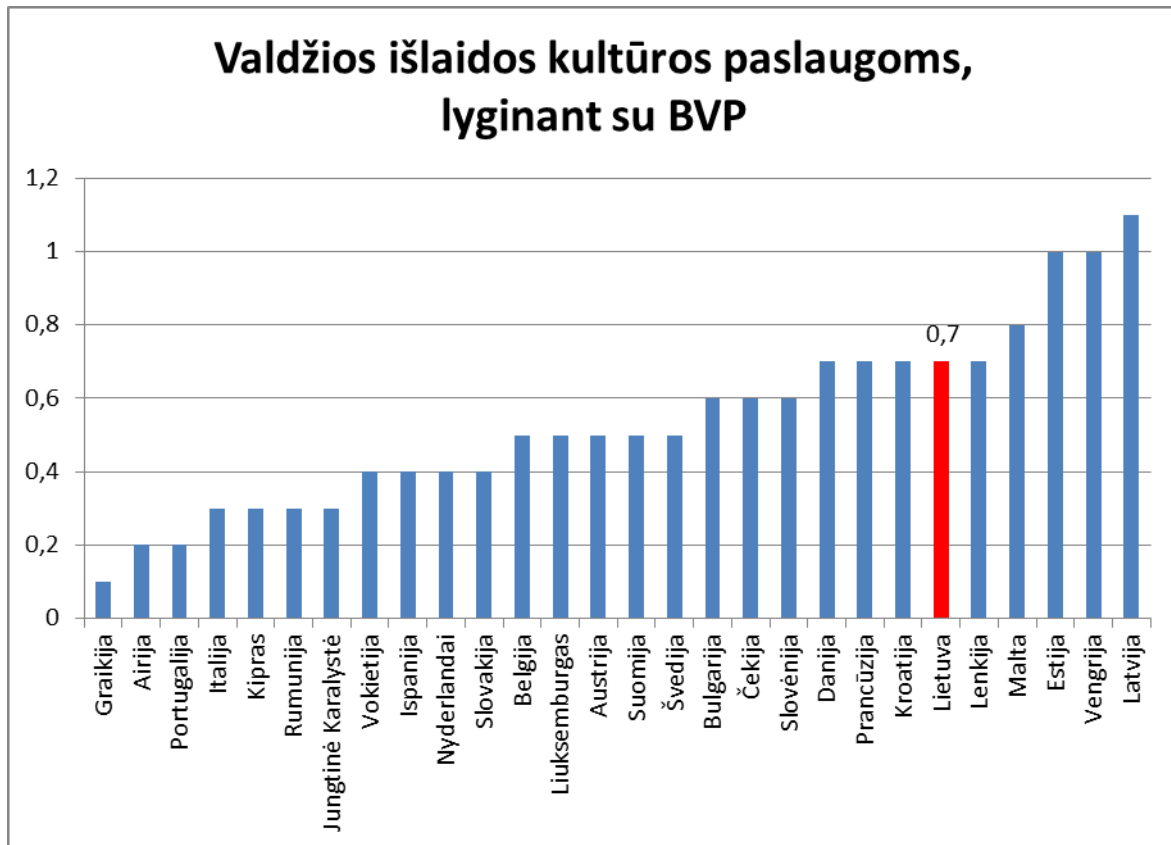

¹³ LR FM įsakymas. (2018). DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ KLASIFIKACIJOS PATVIRTINIMO.

Šaltinis: Eurostat

Daugiausia kultūros paslaugoms (viena iš poilsio, kultūrai ir religijai išlaidų grupės dalių) tarp ES šalių išleidžia Latvija (1,1 proc. BVP), o mažiausiai – Graikija (0,1 proc. BVP). Vertinant Lietuvos valdžios išlaidas kultūros paslaugoms, lyginant su BVP, Lietuva atrodo tarp lyderių. Tai rodo, kad Lietuva didžiausią dalį poilsui, kultūrai ir religijai skiriamų lėšų skiria būtent kultūros paslaugoms. Absoliučiais skaičiais šiai sričiai Lietuvos valdžia 2017 m. išleido 284,1 mln. Eur.

7 pav. Valdžios išlaidos kultūros paslaugoms, lyginant su BVP, 2017 m.

Šaltinis: Eurostat

2016 m. atliktame 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinime buvo nustatyta, kad iš viso 2007–2013 m. finansavimo laikotarpiu investicijos į kultūros sektorių siekė 381,5 mln. Į šią sumą įtrauktos visos ES SF investicijos, kurios tiesiogiai ir netiesiogiai prisidėjo prie kultūros sektoriaus finansavimo. **Vadovaujantis Eurostat duomenis, 2007–2013 m. laikotarpiui bendros Lietuvos išlaidos kultūros paslaugoms buvo 1393,3 mln. Eur (3 priedas.), taigi skaičiuojant nuo šitos bazės ES SF investicijos sudarė 27,3 proc. visų išlaidų.**

2014–2020 m. laikotarpiu nėra nustatyta, kiek iš viso ES SF lėšų tiesiogiai ir netiesiogiai bus išmokėta su kultūra susijusiems projektams. TVP „Kultūra“ įgyvendinimui 2014–2020 m. suplanuota 473 mln. Eur, iš kurių 336 mln. Eur ES SF. Darant prielaidą, kad 2014–2020 m. laikotarpiu šios lėšos bus išmokėtos tolygiai (po 48 mln. Eur per metus), galima apskaičiuoti, kad **19 proc. 2014–2017 m. kultūros paslaugų finansavimo sudarė ES SF investicijos.** Šie skaičiai yra labai „grubūs“, kadangi praktiškai ES SF investicijos nėra kasmet išmokamos tolygiai, tačiau jie rodo, kad nors priklausomybė nuo ES SF investicijų sumažėjo, ji toliau išlieka ženkli. Pastebėtina, kad čia analizuojamos suplanuotos TVP lėšos kultūrai. Praktiškai TVP „Kultūra“ įgyvendinamas ribota apimtimi, todėl tikėtina, kad išmokėtos lėšos bus mažesnės nei suplanuotos. Labiausiai tai lemia tarpinstitucinio bendradarbiavimo stoka. Kultūros ministerijos nuomone, kitų TVP dalyvaujančių institucijų priemonės dažnu atveju yra orientuotos į tų institucijų veiklos sritis ir sektorius, o ne kultūros sektoriaus problemų sprendimą ir poreikių atliepimą ir pačios priemonės nepritaikytos kultūros sektoriaus pareiškėjams, todėl dėl jų

specifiškumo kultūros sektoriaus pareiškėjai negali vienodomis sąlygomis konkuruoti su kitų sektorių atstovais.

Tolimesnė finansavimo masto analizė buvo atlikta pagal FM pateiktus VBAMS duomenis.

Kultūros srities finansavimo masto analizė atlikta remiantis Finansų ministerijos Valstybės biudžeto apskaitos ir mokėjimų sistemos (toliau – VBAMS) informacija apie valstybės biudžeto išlaidas atitinkamoms valstybės funkcijoms¹⁴ vykdyti ir šių išlaidų finansavimo šaltinius¹⁵ 2007–2017 m. laikotarpiu, taip pat Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

Atkreipiame Jūsų dėmesį, kad analizėje nagrinėjami du finansavimo laikotarpiai: 2007–2013 m. ir 2014–2020 m., su šiais apribojimais: remiantis VBAMS duomenimis tik nuo 2011 m. viešosios išlaidos yra klasifikuojamos į ES ir kitas paramos lėšas bei valstybės biudžeto lėšas.

4 lentelė. lentelėje pateikiama informacija apie visas Lietuvos viešąsias išlaidas kultūros sričiai.

4 lentelė. Lietuvos viešosios išlaidos kultūros sričiai 2014 – 2017 m., mln. Eur

Viešųjų išlaidų finansavimo šaltiniai	2014		2015		2016		2017	
	mln. Eur	%	mln. Eur	%	mln. Eur	%	mln. Eur	%
Valstybės biudžetas	136,99	98,45	142,18	97,54	158,62	96,51	166,47	93,52
ES lėšos	2,16	1,55	3,59	2,46	5,73	3,49	11,53	6,48
Kita tarptautinė parama	n. d.	-	n. d.	-	n. d.	-	n. d.	-
Savivaldybės	n. d.	-	n. d.	-	n. d.	-	n. d.	-
Iš viso	139,15	-	145,77	-	164,35	-	178,00	-

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

Atkreipiame dėmesį, kad toliau analizėje nagrinėjami du finansavimo laikotarpiai: 2007–2013 m. ir 2014–2020 m., su šiais apribojimais: remiantis VBAMS duomenimis tik nuo 2011 m. viešosios išlaidos yra klasifikuojamos į ES ir kitas tarptautines paramos lėšas bei valstybės biudžeto lėšas.

Pagal valstybės funkcijų klasifikatorių¹⁶ išlaidos kultūros sričiai priskiriamos prie „08. POILSIS, KULTŪRA IR RELIGIJA“ skilties. Ši skiltis susideda iš šių kategorijų.

- 08.01. Poilsio ir sporto paslaugos;
- 08.02. Kultūros paslaugos;
- 08.03. Viešosios informacijos tarnybos;
- 08.04. Religinės bendrijos ir nevyriausybinės organizacijos;
- 08.05. Moksliniai tyrimai ir plėtra poilsio, kultūros ir religijos srityse;
- 08.06. Kiti jokiai grupei nepriskirti poilsio, kultūros ir religijos reikalai.

Kiekviena iš šių kategorijų skykla yra dar smulkesnes išlaidų kategorijas. Atliekant tolimesnę analizę pagal susitarimą su FM, įtraukiamos tik šios išlaidų kategorijos:

¹⁴ Finansavimo masto analizei naudojama valstybės funkcijų klasifikacija pagal Finansų ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymu Nr.1K-184 patvirtintą Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikaciją.

¹⁵ Informacija apie valstybės biudžeto išlaidų finansavimo šaltinius Valstybės biudžeto apskaitos ir mokėjimų sistemoje pateikiama nuo 2011 m., todėl finansavimo šaltinių analizė už laikotarpį nuo 2007 m. iki 2010 m. nėra pateikiama.

¹⁶ LR FM įsakymas. (2018). DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ KLASIFIKACIJOS PATVIRTINIMO.

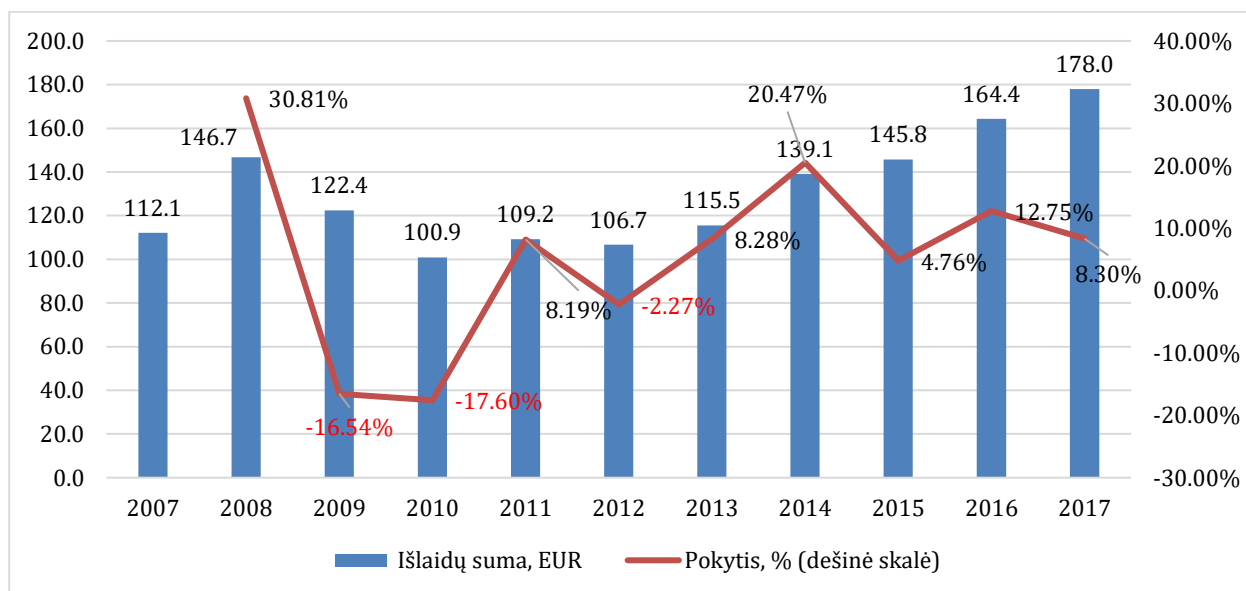
- 08.02.01.01. Bibliotekos;
- 08.02.01.02. Muziejai ir parodų salės;
- 08.02.01.03. Kino studijos ir kitos kino organizacijos;
- 08.02.01.04. Teatrai ir muzikiniai kolektyvai;
- 08.02.01.06. Kultūros tradicijų ir mėgėjų meninės veiklos rėmimas;
- 08.02.01.07. Kultūros vertybių apsauga;
- 08.02.01.08. Kitos kultūros ir meno įstaigos.

PASTABA: dėl stipriai mažesnės imties tolimesnėje analizėje pateikiami duomenys reikšmingai skiriasi nuo visų viešųjų išlaidų skiriamų kultūros sričiai. Taip pat atliekant šią finansavimo masto analizę gauti kultūros srities finansavimo priklausomybės nuo ES lėšų rezultatai skiriasi nuo gautų rezultatų pirmoje analizės dalyje. Skirtumai gali būti paaiškinti tuo, kad:

- Į analizę įtraukiamos išlaidos tik pagal tam tikras kultūros išlaidų kategorijas;
- Į analizę įtraukiamos ne visos valdžios išlaidos;
- Netiesiogiai kultūros sektoriui skiriamos ES SF investicijos galimai yra apskaitomos ne kaip išlaidos kultūrai, o pagal pagrindinį investicijų tikslą.

Žemiau esančiame grafike, remiantis VBAMS informacija, pateikiamas kultūros sričiai skirtas finansavimas ir šio finansavimo pokytis 2007–2017 m. laikotarpiu. Nuo 2007 m. iki 2017 m. finansavimas kultūros sričiai padidėjo nuo 112,1 mln. Eur iki 178 mln. Eur. arba 58,79 proc. 2007–2013 m. laikotarpiu finansavimas kultūrai labiausiai padidėjo 2008 m. (30,81 proc.), o labiausiai sumažėjo 2010 m. (-17,6 proc.). Didžiausias finansavimas šiuo laikotarpiu buvo 2008 m. (146,7 mln. Eur), o mažiausias 2010 m. (100,9 mln. Eur). 2014–2017 m. laikotarpiu labiausiai finansavimas kultūros sričiai išaugo 2014 m. (20,47 proc.). Didžiausias finansavimas šiuo laikotarpiu buvo 2017 m. (178 mln. Eur), o mažiausias 2014 m. (139,1 mln. Eur).

8 pav. Kultūros srities finansavimas 2007–2017 m., mln. Eur ir jo pokytis (proc.)

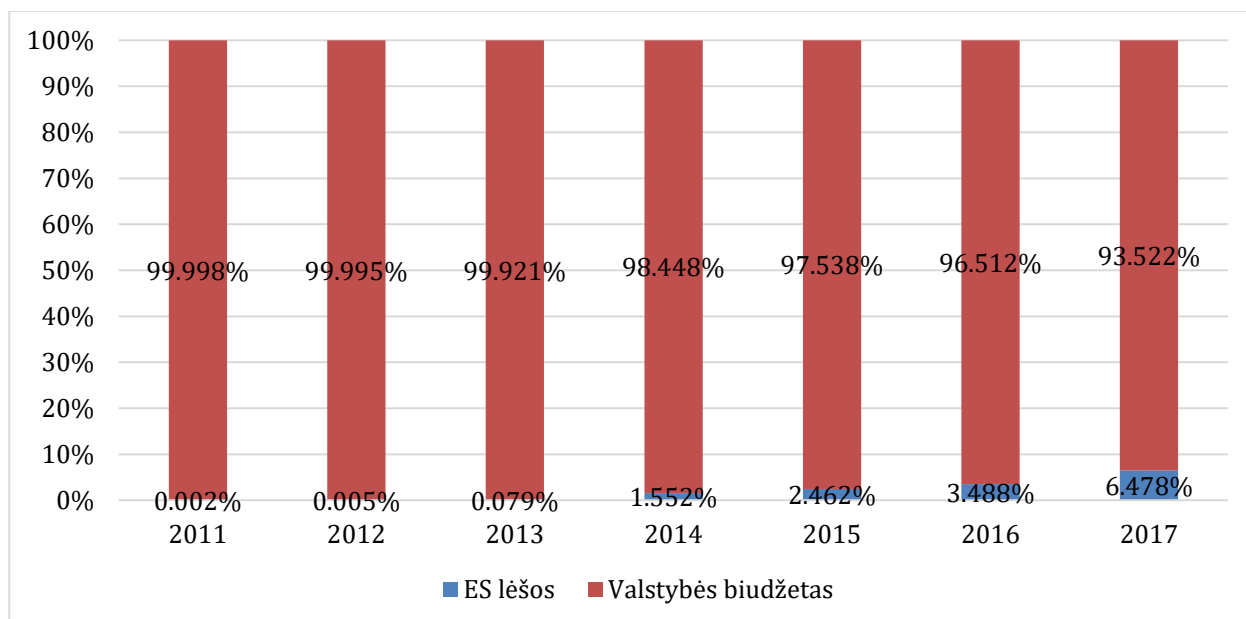

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

2011–2017 m. laikotarpiu kultūros sritis daugiausia finansuota valstybės biudžeto lėšomis. Nuo 2011 m. iki 2017 m. kultūros srities finansavimas valstybės biudžeto lėšomis sumažėjo nuo beveik 100 proc. iki 93,52 proc. 2011–2013 m. laikotarpiu valstybės biudžeto lėšos sudarė beveik 100 proc. kultūros srities finansavimo. Nuo 2014 m. iki 2017 m. kultūros srities finansavimo valstybės biudžeto lėšomis dalis bendroje finansavimo struktūroje sumažėjo nuo 98,45 proc. (2014 m.) iki 93,52 proc. (2017 m.).

9 pav. Kultūros srities finansavimas valstybės biudžeto bei ES lėšomis proporciškai 2011 – 2017 m., proc.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

Žemiau pateiktoje lentelėje analizuojamas 2011–2013 m. laikotarpio kultūros srities finansavimas pagal su kultūros sritimi susijusių valstybės funkcijų grupes. 2011–2013 m. laikotarpiu didžiausia finansavimo dalis buvo skirta teatrams ir muzikiniams kolektyvams. Šiai valstybės funkcijų grupei nuo 2011 m. iki 2013 m. buvo skirta nuo 35,65 proc. iki 32,82 proc. viso kultūros sričiai skirtos finansavimo. Nuo 2011 m. iki 2013 m. bibliotekoms buvo skirta nuo 18,25 proc. iki 15,20 proc. viso kultūros sričiai skirtos finansavimo. Institucijos išlaikymo išlaidų grupės finansavimas nuo 2011 m. iki 2013 m. sudarė nuo 1,72 proc. iki 1,73 proc. viso kultūros sričiai skirtos finansavimo. O kino studijų ir kitų kino organizacijų srities finansavimas 2011–2013 m. laikotarpiu sudarė nuo 1,28 proc. iki 2,39 proc. viso kultūros sričiai skirtos finansavimo. Kitų kūno kultūros ir meno įstaigų srities finansavimas 2011–2013 m. laikotarpiu sudarė nuo 14,7 proc. iki 20,78 proc. Nuo 2011 m. iki 2013 m. kultūros tradicijų ir mėgėjų meninės veiklos rėmimui buvo skirta nuo 1,02 proc. iki 1,03 proc. Taip pat kultūros vertybių apsaugos sričiai finansavimas 2011–2013 m. laikotarpiu sudarė nuo 3,61 proc. iki 3,89 proc. Muziejų ir parodų salių finansavimui buvo skirta nuo 23,76 proc. iki 22,16 proc.

5 lentelė. Kultūros srities finansavimas pagal kultūros srities funkcijų grupes 2011 – 2013 m., mln. Eur ir proc. nuo viso kultūros sričiai skirtos finansavimo

	2011	%	2012	%	2013	%
Bibliotekos	19,92	18,25	18,29	17,15	17,56	15,20
Institucijos išlaikymas (valdymo išlaidos)	1,88	1,72	1,94	1,82	2,00	1,73
Kino studijos ir kitos kino organizacijos	1,40	1,28	1,51	1,42	2,76	2,39
Kitos kultūros ir meno įstaigos	16,04	14,70	19,55	18,33	24,00	20,78
Kultūros tradicijų ir mėgėjų meninės veiklos rėmimas	1,12	1,02	1,47	1,38	1,19	1,03
Kultūros vertybių apsauga	3,94	3,61	4,48	4,20	4,49	3,89
Muziejai ir parodų salės	25,93	23,76	23,27	21,81	25,59	22,16
Teatrai ir muzikiniai kolektyvai	38,92	35,65	36,17	33,91	37,91	32,82

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

Žemiau pateiktoje lentelėje analizuojamas 2014–2017 m. laikotarpio kultūros srities finansavimas pagal su kultūros sritimi susijusių valstybės funkcijų grupes. 2014–2017 m. laikotarpiu didžiausia finansavimo dalis buvo skirta teatrams ir muzikiniams kolektyvams. Šiai valstybės funkcijų grupei nuo

2014 m. iki 2017 m. buvo skirta nuo 30,03 proc. iki 27,81 proc. viso kultūros sričiai skirto finansavimo. Nuo 2014 m. iki 2017 m. bibliotekų finansavimas sumažėjo nuo 13,78 proc. iki 12,68 proc. viso kultūros sričiai skirto finansavimo. Kino studijų ir kitų kino organizacijų finansavimas nuo 2014 m. iki 2017 m. sudarė nuo 2,14 proc. iki 2,57 proc. viso kultūros sričiai skirto finansavimo. Kitų kultūros ir meno įstaigų išlaidų grupės finansavimas 2014–2017 m. laikotarpiu sudarė nuo 24,5 proc. iki 23,13 proc. viso kultūros sričiai skirto finansavimo. Kultūros tradicijų ir mėgėjų meninės veiklos rėmimas nuo 2014 m. ir 2017 m. sudarė 2,69 proc. ir 0,94 proc. Kultūros vertybių apsaugos sričiai finansavimas 2014–2017 metais padidėjo nuo 5,01 proc. iki 8,49 proc. Muziejams ir parodų salėms buvo skirta nuo 20,22 proc. iki 24,37 proc.

6 lentelė. Kultūros srities finansavimas pagal kultūros srities funkcijų grupes 2014 – 2017 m., mln. Eur ir proc. nuo viso kultūros sričiai skirto finansavimo

	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
Bibliotekos	19,17	13,78	21,26	14,59	24,84	15,11	22,57	12,68
Institucijos išlaikymas (valdymo išlaidos)	2,27	1,63	2,21	1,51	-	-	-	-
Kino studijos ir kitos kino organizacijos	2,97	2,14	3,01	2,06	3,52	2,14	4,57	2,57
Kitos kultūros ir meno įstaigos	34,09	24,50	30,29	20,78	33,35	20,29	41,17	23,13
Kultūros tradicijų ir mėgėjų meninės veiklos rėmimas	3,75	2,69	1,36	0,93	1,90	1,15	1,68	0,94
Kultūros vertybių apsauga	6,97	5,01	8,86	6,08	12,14	7,38	15,12	8,49
Muziejai ir parodų salės	28,14	20,22	31,49	21,60	41,26	25,11	43,38	24,37
Teatrai ir muzikiniai kolektyvai	41,78	30,03	47,29	32,44	47,36	28,81	49,51	27,81

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

Remiantis VBAMS ir Lietuvos Statistikos departamento pateiktais duomenimis, 2014 m. kultūros srities finansavimas sudarė 0,38 proc., o 2015 m. – 0,39 proc. BVP. 2016 m. kultūros srities finansavimo dalis nuo BVP padidėjo iki 0,42 proc., o 2017 m. kultūros srities finansavimas sudarė tiek pat – 0,42 proc. BVP.

7 lentelė. Kultūros srities viešųjų išlaidų dalis nuo BVP (2014 – 2017 m.)

	2014	2015	2016	2017
Kultūra (mlrd. Eur)	0,1392	0,1458	0,1644	0,1780
BVP (mlrd. Eur)	36,568	37,434	38,849	42,191
% BVP	0,38	0,39	0,42	0,42

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

Žemiau pateiktoje lentelėje nurodoma kultūros sričiai skirto finansavimo ES lėšomis dalis valstybės biudžeto lėšose¹⁷ 2011–2013 m. laikotarpiu. 2011 m. ES lėšos sudarė 0,002 proc. valstybės biudžeto lėšų, skirtų šiai sričiai, 2012 m. ši dalis padidėjo iki 0,009 proc., o 2013 m. ES lėšos, skirtos kultūros sričiai, sudarė 0,078 proc. valstybės biudžeto lėšų, skirtų šiai sričiai.

¹⁷ Skaičiuojant ES SF lėšų dalį nuo valstybės biudžeto, valstybės biudžetas suprantamas plačiąja prasme, t. y. kaip valstybės biudžeto, ES ir kitos tarptautinės paramos lėšos

8 lentelė. ES lėšų dalis valstybės biudžeto lėšose, skirtose kultūros sričiai, mln. Eur (2011 – 2013 m.)

	2011	2012	2013
ES lėšos	0,0017	0,01	0,09
Valstybės biudžeto lėšos	109,15	106,67	115,42
% nuo valstybės biudžeto	0,002	0,009	0,078

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

Žemiau pateiktoje lentelėje nurodomas kultūros sričiai skirtas finansavimo ES lėšomis dalis valstybės biudžeto lėšose¹⁸ 2014 – 2017 m. laikotarpiu. 2014 m. ES lėšos sudarė 1,58 proc. valstybės biudžeto lėšų, skirtų šiai sričiai, 2015 m. ši dalis padidėjo iki 2,53 proc., o 2016 m. ir 2017 m. ES lėšos, skirtos kultūros sričiai, sudarė atitinkamai 3,61 proc. ir 6,93 proc. valstybės biudžeto lėšų, skirtų šiai sričiai.

9 lentelė. ES SF lėšų dalis valstybės biudžeto lėšose, skirtose kultūros sričiai, mln. Eur (2014 – 2017 m.)

	2014	2015	2016	2017
ES lėšos	2,16	3,59	5,73	11,53
Valstybės biudžeto lėšos	139,15	145,77	164,35	178,00
% nuo valstybės biudžeto	1,58	2,46	3,49	6,48

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

2011–2013 m. laikotarpiu ES lėšomis buvo finansuota tik viena kultūros srities išlaidų grupė. Kultūros vertybių apsaugos finansavimas 2011–2013 m. sudarė 100 proc. viso ES kultūrai skirtas finansavimas.

10 lentelė. Kultūros srities finansavimas ES lėšomis pagal išlaidų grupes 2011 – 2013 m., mln. Eur ir proc. nuo viso ES kultūros sričiai skirtas finansavimas

	2011	%	2012	%	2013	%
Kultūros vertybių apsauga	0,0017	100	0,0051	100	0,0913	100

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

2014–2017 m. laikotarpiu ES lėšomis buvo finansuotos dvi kultūros srities išlaidų grupės. Nuo 2014 iki 2017 m. kultūros vertybių apsauga sudarė nuo 100 proc. iki 44,34 proc. viso ES finansavimo skirtas kultūros sričiai. Kitų kultūros ir meno įstaigų finansavimas pateiktas tik 2016 m. ir 2017 m., šiuo laikotarpiu finansavimas išaugo nuo 28,86 proc. iki 55,66 proc.

11 lentelė. Kultūros srities finansavimas ES lėšomis pagal išlaidų grupes 2014– 2017 m., Eur ir proc. nuo viso ES kultūros sričiai skirtas finansavimas

	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
Kitos kultūros ir meno įstaigos	-	-	-	-	1,65	28,86	6,42	55,66
Kultūros vertybių apsauga	2,16	100	3,59	100	4,08	71,14	5,11	44,34

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

2011–2013 m. laikotarpiu valstybės biudžeto lėšomis buvo finansuotos aštuonios kultūros srities išlaidų grupės. 2011–2013 m. laikotarpiu didžiausias finansavimas buvo skirtas teatrams ir muzikiniams kolektyvams – skirta nuo 35,65 proc. iki 32,85 proc. viso valstybės biudžeto skirtas finansavimo kultūros sričiai. Bibliotekoms skirtas finansavimas sudarė nuo 18,25 proc. iki 15,21 proc.,

¹⁸ Skaičiuojant ES SF lėšų dalį nuo valstybės biudžeto, valstybės biudžetas suprantamas plačiąja prasme, t. y. kaip valstybės biudžeto, ES ir kitos tarptautinės paramos lėšos

o institucijos išlaikymui nuo 1,72 proc. iki 1,74 proc. viso valstybės biudžeto finansavimo skirto kultūros sričiai 2011–2013 m. laikotarpyje. Kino studijų ir kitų kino organizacijų sričiai nuo 2011 m. iki 2013 m. skirta nuo 1,28 proc. iki 2,39 proc. Kitoms kultūros ir meno įstaigoms skirta nuo 14,70 proc. iki 20,80 proc., kultūros tradicijų ir mėgėjų meninės veiklos rėmimui skirta nuo 1,02 proc. iki 1,03 proc. 2011–2013 m. laikotarpyje. Nuo 2011 m. iki 2013 m. kultūros vertybių apsaugos sričiai skirta nuo 3,61 proc. iki 3,81 proc., o muziejų ir parodų salių sričiai buvo skirta nuo 23,76 proc. iki 22,17 proc.

12 lentelė. Kultūros srities finansavimas valstybės biudžeto lėšomis pagal išlaidų grupes 2011 – 2013 m., mln. Eur ir proc. nuo viso valstybės biudžeto kultūros sričiai skirto finansavimo

	2011	%	2012	%	2013	%
Bibliotekos	19,92	18,25	18,29	17,15	17,56	15,21
Institucijos išlaikymas (valdymo išlaidos)	1,88	1,72	1,94	1,82	2,00	1,74
Kino studijos ir kitos kino organizacijos	1,40	1,28	1,51	1,42	2,76	2,39
Kitos kultūros ir meno įstaigos	16,04	14,70	19,55	18,33	24,00	20,80
Kultūros tradicijų ir mėgėjų meninės veiklos rėmimas	1,12	1,02	1,47	1,38	1,19	1,03
Kultūros vertybių apsauga	3,94	3,61	4,47	4,19	4,40	3,81
Muziejai ir parodų salės	25,93	23,76	23,27	21,81	25,59	22,17
Teatrai ir muzikiniai kolektyvai	38,92	35,65	36,17	33,91	37,91	32,85

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

2014–2017 m. laikotarpiu valstybės biudžeto lėšomis buvo finansuotos aštuonios kultūros srities išlaidų grupės. Šiame laikotarpyje didžiausias finansavimas buvo skirtas teatrams ir muzikiniams kolektyvams – sudarė nuo 30,50 proc. iki 29,74 proc. viso valstybės biudžeto finansavimo skirto kultūros sričiai. Bibliotekoms skirtas finansavimas sudarė nuo 14,00 proc. iki 13,56 proc. viso valstybės biudžeto finansavimo skirto kultūros sričiai. Kino studijų ir kitų organizacijų sričiai šiuo laikotarpiu skirta nuo 2,17 proc. iki 2,75 proc., o kitoms kultūros ir meno įstaigoms skirta nuo 24,88 proc. iki 20,88 proc. 2014–2017 m. laikotarpyje. Kultūros tradicijų ir mėgėjų meninės veiklos rėmimo sričiai skirta nuo 2,73 proc. iki 1,01 proc., o kultūros vertybių apsaugai buvo skirta nuo 3,51 proc. iki 6,01 proc. 2014–2017 m. laikotarpyje muziejų ir parodų salėms buvo skirta nuo 20,54 proc. iki 26,06 proc., o institucijos išlaikymui 2014–2015 m. buvo skirta atitinkamai 1,66 proc. ir 1,55 proc., tačiau nuo 2016 m. finansavimo nebuvo skiriama.

13 lentelė. Kultūros srities finansavimas valstybės biudžeto lėšomis pagal išlaidų grupes 2014–2017 m., mln. Eur ir proc. nuo viso valstybės biudžeto kultūros sričiai skirto finansavimo

	2014	%	2015	%	2016	%	2017	%
Bibliotekos	19,17	14,00	21,26	14,95	24,84	15,66	22,57	13,56
Institucijos išlaikymas (valdymo išlaidos)	2,27	1,66	2,21	1,55	-	-	-	-
Kino studijos ir kitos kino organizacijos	2,97	2,17	3,01	2,12	3,52	2,22	4,57	2,75
Kitos kultūros ir meno įstaigos	34,09	24,88	30,29	21,31	31,69	19,98	34,76	20,88
Kultūros tradicijų ir mėgėjų meninės veiklos rėmimas	3,75	2,73	1,36	0,96	1,90	1,20	1,68	1,01
Kultūros vertybių apsauga	4,81	3,51	5,27	3,71	8,06	5,08	10,01	6,01
Muziejai ir parodų salės	28,14	20,54	31,49	22,15	41,26	26,01	43,38	26,06
Teatrai ir muzikiniai kolektyvai	41,78	30,50	47,29	33,26	47,36	29,85	49,51	29,74

Šaltinis: sudaryta autorių pagal VBAMS duomenis

3 INTERVENCIJŲ VERTINIMAS

Šiame skyriuje pateikiamas valstybės intervencijų (toliau – intervencijų) turinio vertinimas. Analizuojami du intervencijų rinkiniai pagal nustatytus kultūros politikos tikslus. Pirmiausia, (1) pristatomas dabar vykdomų intervencijų rinkinys ir nurodomi intervencijų tipai; (2) pateikiamas šių intervencijų rinkinių įvertinimas ir pasiūlymai dėl jų optimizavimo; (3) nustatomas ES investicijų prisidėjimas intervencijų rinkinyje, ir (4) įvertinamas ES SF investicijų indėlis siekiant tikslų bei pateikiamos rekomendacijos dėl geresnio investavimo 2021–2027 m. laikotarpiu. Konkretūs analizuojami TS klausimai nurodomi prie atskirų poskyrių.

3.1 INTERVENCIJOS, SKIRTOS DIDINTI TOLYGŲ IIR KOKYBIŠKĄ VISUOMENĖS KULTŪRINĮ AKTYVUMĄ, SIEKIANT UGDYTI VISUOMENĖS KRITINĮ MASTYMĄ, KŪRYBIŠKUMĄ IR PILIETIŠKUMĄ (1 TIKSLAS)

3.1.1 Vykdomų intervencijų rinkinio vertinimas

3.1.1.1 Intervencijų struktūra

Šiame poskyryje pateikiama analizė pagal šį vertinimo klausimą:

TS 9.1.3. Kokios valstybės intervencijos į šias viešosios politikos sritis yra vykdomos, siekiant jose numatytų tikslų (nustatyti struktūrą):

TS 9.1.3.1 pagal intervencijos tipą (reguliavimas, finansavimas, gamyba, pajamų palaikymas)

Lentelėje žemiau pateikiamas dabar vykdomų intervencijų, skirtų didinti tolygų ir kokybišką visuomenės kultūrinį aktyvumą, rinkinys ir nustatomas intervencijų tipas. Remiantis intervencijų logika, intervencijos grupuojamos pagal uždavinius.

14 lentelė. Tolygaus ir kokybiško visuomenės kultūrinio aktyvumo intervencijų rinkinys

Intervencija	Tipas
1 uždavinys: Užtikrinti kokybiškų kultūros paslaugų prieinamumą visoje Lietuvoje (teritorinį, ekonominį, atskiroms soc. grupėms)	
- Kultūros įstaigų bazinių išlaidų finansavimas	Finansavimas
- Savivaldybių kultūros infrastruktūros modernizavimas	Finansavimas (savivaldybių, VIP ir ES SF)
- LKT tolygios kultūrinės raidos įgyvendinimo regionuose modelis: Regioninių kultūros tarybų veikla, programos „Tolygi kultūrinė raida“ finansavimas	Finansavimas
- „Moksleivio kultūros pasas“ – kultūros paslaugų krepšelis moksleiviams.	Finansavimas (ES SF)
- Nemokamo muziejų lankymo iniciatyva (12 sekmadienių per metus). Taikomas nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose, kurie yra pavaldūs KM.	Finansavimas
- Pristatymai Lietuvos apskrityse rengiami įgyvendinant profesionalaus meno programą.	Finansavimas
2 uždavinys: Didinti kultūros turinio ir paslaugų kokybę	
Kultūros įstaigų finansavimas:	
- Kultūros įstaigų bazinių išlaidų finansavimas;	Finansavimas
- Kultūros įstaigų infrastruktūros modernizavimas.	Finansavimas (VIP, ES SF)
Finansavimas skiriamas kultūros turinio produkcijai	
- Projektų finansavimas per Lietuvos kultūros tarybą, kitas finansavimo	Finansavimas (LKT, EEE ir Norvegijos fondai ir kt.)

programas	
- Kultūros objektų aktualizavimo programoje (KOAP) numatytas investicijų į infrastruktūrą susiejimas su vykdomų veiklų apimties ir/ar kokybės pokyčius	Finansavimas (VIP)
3 uždavinys: Išsaugoti ir tinkamai panaudoti kultūros paveldo (materialaus ir nematerialaus) vertę	
- Kultūros paveldo apsaugos reguliavimas, kontrolė	Reguliavimas
- Paveldotvarkos programa/ tvarkymo darbų kompensavimas privatiems valdytojams	Finansavimas
- Kultūros paveldo objektų aktualizavimas	Finansavimas (VIP, ES SF)
- Kultūros paveldo skaitmeninimas	Finansavimas (ES SF)
- Valstybinės kalbos vartojimo politika	Reguliavimas
- Etninės kultūros apsaugos, tęstinumo, plėtros priemonės	Reguliavimas/Finansavimas
4 uždavinys: Stiprinti gyventojų kultūrinės, informacinės kompetencijas	
- „Moksleivio kultūros pasas“ – kultūros paslaugų krepšelis moksleiviams. Priemonė visų Lietuvos mokinių, besimokančių pagal bendrojo ugdymo programas, kultūros pažinimo įpročiams ugdyti ir jų kultūros patirčiai plėsti, teikiant jiems atitinkamas kultūros ir meno paslaugas (vienam mokiniui skiriama 15 Eur);	Finansavimas (ES SF)
- Kūrybinių partnerysčių programa.	Finansavimas (ES SF)
5 uždavinys: Subalansuoti kultūros srities žmogiškuosius išteklius	
- Kultūros darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija	Reguliavimas/Finansavimas

Pastaba: trumpalaikės ir nesisteminės iniciatyvos (pavyzdys, Vilniaus miesto savivaldybės 2019 m. vasario mėnesį organizuota iniciatyva „Su-menėk“) šioje intervencijų rinkinio lentelėje nėra išskiriamos.

Kokybiškų kultūros paslaugų prieinamumo visoje Lietuvoje didinimo intervencijos apima šias priemones: (1) kultūros įstaigų bazinių išlaidų finansavimas, (2) savivaldybių kultūros infrastruktūros modernizavimas, (3) „moksleivio kultūros paso“ įdiegimas, (4) nemokamo muziejų lankymo iniciatyva ir (5) tolygios kultūrinės raidos modelio įgyvendinimas LKT.

Kultūros 2030 m. strategijos projekte teigiama, kad šiuo metu didelė centrinės valdžios išlaidų kultūros funkcijoms įgyvendinti ir toliau skiriama įstaigų bazinių išlaidų finansavimui. Kultūros ministerijai pavaldžių kultūros ir meno įstaigų tinklas iš esmės nebuvo pertvarkomas per nepriklausomybės laikotarpį, nepaisant demografinių pokyčių ir pokyčių pačiame kultūros sektoriuje. Todėl bazinis finansavimas skiriamas kultūros ir meno įstaigoms įvertinus infliaciją kinta labai nereikšmingai. Pokyčių yra siekiama įgyvendinant Kultūros objektų aktualizavimo programą. Joje įdiegtas naujas požiūris į investicijų efektyvumą – investicijos į infrastruktūrą tiesiogiai siejamos su vykdomų veiklų apimties ir/ar kokybės pokyčiu, kuris atsispindi per padidėjusį lankytojų skaičių ir/ar jų praleidžiamą laiką kultūros objekte. Panašus požiūris taip pat yra taikomas įgyvendinant projektus finansuojamus pagal Kultūros ministerijos administruojamas 2014–2020 m. VP priemones.

Pagrindinis savivaldybių kultūros infrastruktūros modernizavimo šaltinis yra savivaldybių lėšos.¹⁹ 2017 m. savivaldybių išlaidos kultūros paslaugoms siekė 129 mln. Eur. Dalinai ši infrastruktūra taip pat modernizuojama iš Valstybės investicijų programos ir iš ES SF investicijų lėšų per šiuos VP uždavinius (1 priedas.):

- 5.4.1. „Padidinti kultūros ir gamtos paveldo aktualumą, lankomumą ir žinomumą, visuomenės informuotumą apie juos supančią aplinką“;
- 5.5.1. „Pagerinti vietinės augalijos ir gyvūnijos rūšių, buveinių ir kraštovaizdžio arealų būklę“;

¹⁹ Apibendrintų duomenų apie savivaldybių kultūros infrastruktūros modernizavimo šaltinius nėra. Yra žinoma, kad kultūros paslaugoms (įskaitant ir kultūros infrastruktūrai) valstybė iš viso skiria apie 284 mln. Eur, iš jų 155 mln. Eur (55 proc.) iš centrinės valdžios, o 129 mln. Eur (45 proc.) iš – savivaldybių biudžetų. Įvertinus tai, kad šios dalys yra pakankamai panašios bei faktą, kad iš centrinės valdžios biudžeto reikšminga dalis lėšų skiriama nacionalinių kultūros įstaigų infrastruktūrai, daroma išvada, kad pagrindinis savivaldybių infrastruktūros finansavimo šaltinis yra savivaldybių lėšos. Ši išvada taip pat buvo patvirtinta FGD.

- 7.1.1. „Padidinti ūkinės veiklos įvairovę ir pagerinti sąlygas investicijų pritraukimui, siekiant kurti naujas darbo vietas tikslinėse teritorijose (miestuose)“

„Moksleivio kultūros pasas“ – kultūros paslaugų krepšelis vaikams. Tai yra nauja priemonė visų Lietuvos mokinių, besimokančių pagal bendrojo ugdymo programas, kultūros pažinimo įpročiams ugdyti ir jų kultūros patirčiai plėsti, teikiant jiems atitinkamas kultūros ir meno paslaugas (vienam mokiniui skiriama 15 Eur per metus). Ši iniciatyva pradėta įgyvendinti 2018 m.

2019 m. startavo iniciatyva, visiems gyventojams suteikianti galimybę nemokamai lankytis nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose, kurie yra pavaldūs Kultūros ministerijai, taip pat šių muziejų padalinuose. Pagal šią iniciatyvą numatomas nemokamas lankymasis nuolatinėse muziejų ekspozicijose kiekvieną paskutinį mėnesio sekmadienį. Nemokamo muziejų lankymo modelis yra finansuojamas biudžeto lėšomis, kompensuojant muziejams negautas pajamas.

LKT įgyvendina tolygios kultūrinės raidos įgyvendinimo regionuose modelį, kurio tikslas sudaryti galimybę regionams savarankiškai spręsti dėl jiems svarbių kultūros ir meno projektų įgyvendinimo, įtraukiant bendruomenes, kūrėjus, savivaldos institucijas į sprendimų priėmimo procesus. Remiantis šiuo modeliu, savivaldybės bus skatinamos daugiau investuoti į regionui svarbius kultūros ar meno projektus. Įgyvendinant jį yra decentralizuojamas kultūros finansavimas, įgalinamos regionų institucijos būti atsakingomis už jų regione vykstančius kultūros procesus. Iš tų regionų atstovų atrenkami Regioninių kultūros tarybų nariai, kurie yra nepriekaištingos reputacijos, turi aukštąjį universitetinį ir (arba) meno kūrėjo statusą, ne mažesnę nei 3 metų patirtį kultūros ar meno srityje bei žinių ir gebėjimų, padedančių įgyvendinti Regioninės kultūros tarybos funkcijas. Pagal šį modelį regionų atstovai patys nusistato kultūros raidos prioritetus ir jų siekia. Tikimasi, kad Regioninių kultūros tarybų iškelti prioritetai ir tikslinės intervencijos geriau atlieps regionų poreikius ir problemas. Šis modelis pradėtas įgyvendinti 2018 m. antrojoje pusėje, tačiau praktiškai projektai bus pradėti įgyvendinti tik 2019 m.

Kultūros turinio ir paslaugų kokybės didinimas vykdomas per jau apžvelgtas kultūros įstaigų infrastruktūros modernizavimo intervencijas, finansuojant kultūros įstaigų bazinį finansavimą, įgyvendinant kultūros objektų aktualizavimo programą. Minėtoje programoje numatytas investicijų į infrastruktūrą susiejimas su vykdomos veiklos apimties ir/ar kokybės pokyčiu bei su konkrečių kultūros projektų ar iniciatyvų finansavimu per Lietuvos kultūros tarybą ir kitas (EEE ir Norvegijos fondų programa) programas.

Lietuvos kultūros taryba skelbia kvietimus teikti paraiškas finansavimui tam tikroje meno srityje gauti. Skelbiant kvietimus yra nurodami projektų vertinimo kriterijai, pagal kuriuos vertinamos paraiškos. Projektai, kurie pagal vertinimo kriterijus surenka didesnę balų sumą gauna finansavimą, todėl taip iš dalies užtikrinama finansuojamų projektų kokybė.

Kultūros paveldo (materialaus ir nematerialaus) išsaugojimas ir tinkamas panaudojimas vykdomas per Kultūros paveldo departamento reguliavimą ir priežiūrą, įgyvendinant paveldotvarkos programą, pagal kurią privatiems paveldo savininkams iš dalies kompensuojami tam tikri tvarkybos darbai, įgyvendinant kultūros paveldo objektų aktualizavimo intervencijas bei kultūros paveldo skaitmeninio išsaugojimo intervencijas, vykdančias valstybinės kalbos vartojimo politiką ir pritaikant etninės kultūros apsaugos, tęstinumo ir plėtros priemones.

Etninės kultūros plėtros priemonės įgyvendinamos pagal „Etninės kultūros plėtros veiksmų planą“²⁰, kuriame numatyta siekti nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo bei etninės kultūros tradicijų tęstinumo ir Lietuvos etnografinių regionų istorinio ir kultūrinio savitumo išsaugojimo. Įgyvendinant šį planą buvo diegiama Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvado informacinė sistema, vykdoma nematerialaus kultūros paveldo vertybių stebėseną, rengiamos edukacinės stovyklos ir programos, seminarai, populiarinama etninė kultūra visuomenės informavimo priemonėse.

²⁰ LRS. (2015). Dėl Etninės kultūros plėtros 2015–2018 m. veiksmų plano patvirtinimo.

Gyventojų kultūrinės ir informacinės kompetencijos yra stiprinamos per „moksleivio kultūros paso“ iniciatyvą ir buvo stiprinamos įgyvendinant kūrybinių partnerysčių programą. Kūrybinių partnerysčių programa, kuri buvo įgyvendinama mokyklose, sukūrė sąlygas mokykloms bendradarbiauti su kūrybinio sektoriaus profesionalais. Šiuo bendradarbiavimu buvo siekiama ieškoti būdų, kaip atskleisti mokinių kūrybingumą bendrojo ugdymo procese, kaip mokinius įkvėpti ir padėti jiems mokytis bei pasiruošti sėkmingai veikti šiuolaikinėje visuomenėje. Įgyvendinant programą kūrybinio sektoriaus profesionalai kartu su mokytojais vedavo pamokas mokyklose, siekiant mokinius išmokyti ne tik turininių žinių, bet ir kūrybiškai mąstyti. Tuo metu programoje dalyvavę mokytojai išmoko, kaip kūrybiškiau ir aktualiau pateikti mokomą turinį moksleiviams. Projektas buvo finansuojamas 2007–2013 m. laikotarpio ES SF investicijų lėšomis. Bendra projekto vertė – 4,7 mln. Eur. Pagal 2014–2020 m. VP planuojama įgyvendinti panašią kūrybinių partnerysčių programą. Kadangi projekto vykdytojas nebėra tas pats, kuris anksčiau įgyvendino šią programą, pastebėtina, kad planuojamas projektas labiau bus orientuotas į švietimo problemas ir jame gali būti mažiau akcentuojamas kūrybiškų mokymo metodų diegimas, neišskiriamos kūrybiškumo, dizaino, kultūros dimensijos. Todėl šio projekto poveikis kultūrai (per kūrybiškumo aspektą), tikėtina, kad bus ribotas.

Kultūros srities žmogiškųjų išteklių stiprinamas įgyvendinant kultūros darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo koncepciją, kuri buvo patvirtinta 2013 m. Jos tikslas – apibrėžti kvalifikacijos tobulinimo sąvoką, pagrindines kvalifikacijos tobulinimo sritis ir formas, kultūros darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo proceso organizavimą, kuris užtikrintų kultūros darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo (toliau – KDKT) paslaugų kokybę ir tikslingą bei veiksmingą lėšų, skiriamų iš valstybės biudžeto kultūros darbuotojų kvalifikacijai tobulinti, naudojimą. Pagal koncepciją kultūros darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai nustatomi trimis lygiais: įstaigos lygiu (nustato pati įstaiga), regioniniu lygiu (nustato – KM ir Kultūros ir meno sektoriaus profesinis komitetas, bibliotekų, muziejų ir kultūros centrų tarybos), šalies lygiu (nustato KM, tačiau bendradarbiaudama su bibliotekų, muziejų ir kultūros centrų tarybomis).

3.1.1.2 Intervencijų rinkinio vertinimas ir pasiūlymai dėl jo optimizavimo

Šiame poskyryje pateikiama analizė pagal šiuos vertinimo klausimus:

TS 9.1.4. Ar valstybės intervencijos į viešosios politikos sritis yra tinkamos Techninės specifikacijos 7.1 punkte išvardintų viešosios politikos sričių tikslams pasiekti? Paaiškinti, kaip ir kodėl, nagrinėjant intervencijų logiką.

TS 9.1.5. Ar valstybės intervencijos nagrinėjant kiekvieną Techninės specifikacijos 7.1 punkte išvardintą viešosios politikos sritį (pagal tipą, o finansinės intervencijos – pagal finansavimo šaltinius ir formas) yra pakankamos viešųjų politikų tikslams pasiekti? Kodėl? Kurios intervencijos yra perteklinės? Kokių intervencijų trūksta?

TS 9.1.6. Ar valstybės intervencijos nagrinėjant kiekvieną Techninės specifikacijos 7.1 punkte išvardintą viešosios politikos sritį (pagal tipą, o finansinės intervencijos – pagal finansavimo šaltinius ir formas) suderintos tarpusavyje? Kaip ir kodėl? Pateikti gerosios ir blogosios praktikos pavyzdžių, kaip reguliacinės intervencijos papildo finansines intervencijas ir prisideda arba trukdo siekti viešosios politikos tikslų? Kurios dubliuojasi?

TS 9.1.7. Nustatyti valstybės intervencijų efektyvumą siekiant viešosios politikos sritims nustatytų tikslų. Kurios intervencijos pagal tipą, o finansinės intervencijos – pagal finansavimo šaltinius ir formas duoda didžiausią efektą (nagrinėti kiekvieną Techninės specifikacijos 7.1 punkte išvardintą viešosios politikos sritį)? Kurios mažiausia? Kurios galima būtų atsisakyti arba pakeisti finansines intervencijas kitomis?

TS 9.2.4. Koks būtų optimalus viešųjų intervencijų rinkinys pagal kiekvieną viešąją politiką, siekiant visuomenės gyvenimo kokybės augimo?

Kokybiškų kultūros paslaugų prieinamumo visoje Lietuvoje didinimui skirtos priemonės prisidėjo prie lėtai, bet gerėjančio kultūros paslaugų prieinamumo. Kultūros veiklose dalyvaujančių gyventojų dalis Lietuvos mažuose miesteliuose ir kaimuose, lyginant su 2014 m., didėjo 10,3 proc. p. ir

2017 m. siekė 40,4 proc.²¹ Ši padidėjimą lėmė truputį išaugęs dalyvavimas scenos menuose, dalyvavimas paveldo veiklose (kolekcionavę daiktus, ieškoję archyvuose įrašų ir t. t.), dalyvavimas filmų kūrime bei reikšmingai išaugęs dalyvavimas vaizduojamuosiuose menuose ar amatuose. Taigi, pastaraisiais metais ši atotrūkio problema mažėja. Kaip ir kitų viešųjų paslaugų atveju didžioji finansavimo dalis tenka kultūros įstaigų išlaikymui. Centrinė valdžia skiria apie 55 proc. lėšų, o 45 proc. – savivaldybės. Kokybiškai veiklai tenka maža dalis. Kultūros projektų finansavimas per Kultūros tarybą pradėjo keisti situaciją, bet pokyčiai labai lėti. Kaip buvo siūloma 2018 metų pabaigos Kultūros strategijos projekte, situaciją galėtų padėti keisti didesnis savivaldybių indėlis finansuojant regioninio ir savivaldybių lygmens kultūros įstaigas. Tuomet didesnė valstybės biudžeto finansavimo dalis galėtų tekti nacionalinio lygmens įstaigų kokybei, kompetencijų centrums ir veiklai finansuoti.

Šiuo metu nėra nustatyto minimalaus vietos kultūros paslaugų prieinamumo standarto. Šiuo metu baigiamoje rengti „Kultūra 2030“ strategijoje ir Regioninės politikos baltojoje knygoje²² (šiuo dokumente tai suprantama ne tik per kultūros politiką, bet ir plačiau) teigiama, kad turi būti nustatoma per kokį laiką tarpą (pėsčiomis, viešuoju transportu ir automobiliu) turi būti prieinami vietos lygiu veikiantys kultūrinės infrastruktūros taškai, kurie teikia gyventojams vietos lygiu būtinausias – bibliotekų, kultūros centrų, taip pat kitų kultūrinės infrastruktūros taškų – bazinis kultūrinio švietimo bei edukacijos funkcijas. Tokios, vietos lygiu prieinamos paslaugos (bazinis paslaugų paketas) turėtų apimti, bet neapsiriboti: prieigos prie informacijos išteklių suteikimu, vietoje sukauptų muziejinių vertybių saugojimu ir sklaida, kultūrine ir kūrybine edukacija, visiems gyventojams suteikiamomis galimybėmis dalyvauti kultūrinėse veiklose. Regioniniai kompetencijų centrai galėtų atlikti tokių paslaugų prieinamumo stebėseną, o savivaldybės galėtų užtikrinti tokio bazinių paslaugų paketo finansavimą per savo įsteigtas įstaigas. Atskirais atvejais tokias bazines kultūros paslaugas gali teikti ir nacionalinės ar valstybinės kultūros įstaigos.

„Moksleivio kultūros paso“ ir nemokamo muziejų lankymo iniciatyvos buvo pradėtos įgyvendinti neseniai (2018 ir 2019 m. atitinkamai), todėl dar per anksti atlikti šių iniciatyvų tinkamumo, pakankamumo ir poveikio vertinimus. Be to, naujausiame gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrime buvo analizuojami gyventojų kultūros vartojimo įpročiai 2017 m., kai nei viena iš šių iniciatyvų nebuvo pradėta įgyvendinti. Tikėtina, kad 2020 m. atliekant pakartotinį tyrimą gauti rezultatai bus teigiamai paveikti ir šių intervencijų. Prie geresnių rezultatų turėtų prisidėti ir tolygios kultūrinės raidos įgyvendinimo regionuose modelis. Tikimasi, kad šio modelio įgyvendinimas leis geriau atliepti regionų poreikius ir problemas, o tai sukurs paskatas didesniai gyventojų dalyvavimo ir kultūros vartojimo lygiui.

Siekiant spręsti kokybiško turinio kultūros trūkumą regionuose, profesionalaus meno programa numato profesionalių meno kūrinių sklaidą, pristatymus Lietuvos regionuose. Vykdam šią programą, siūlytina užtikrinti sklaidos tolygumą rengiant žemėlapius, iš anksto suplanuojant konkrečias pristatymo vietas. Prie šios programos įgyvendinimo taip pat prisidės EEE ir Norvegijos fondų lėšomis investuojama iniciatyva – „aukštos meninės vertės produkcijos pristatymas regionuose“. Visgi, kaip minėta situacijos analizėje, tai bus tik pilotinė judumo priemonė, kuriai numatyta ribota lėšų suma (1,5 mln. Eur). Šiomis lėšomis bus finansuojamas konkrečių projektų judumo didinimas, todėl sistemiskai ši problema nebus sprendžiama. Tačiau iniciatyvai pasiteisinus būtų galima panašias veiklas finansuoti iš kitų šaltinių.

Fokusuotoje darbo grupėje buvo įvardintas gerosios praktikos kultūros veiklos regionuose plėtojimo pavyzdys – Kintų festivalis, kuris yra vykdomas privačios iniciatyvos ir savivaldybės bendradarbiavimo pagrindu. Siekiant ugdyti paklausą, nepakanka tik atvežti ir parodyti aukštos kokybės kūrinius. Didesnį poveikį turi ilgalaikiai, tęstiniai projektai. Pavyzdžiui, kasmetiniai festivaliai, taip pat bendruomenės ir vietos gyventojus į veiklas įtraukiančios, dalyvavimu grįstos veiklos (vietos

²¹ Pastaba. Rodiklio „Gyventojai (≥15 m.) mažuose miesteliuose ir kaimuose, per pastaruosius 12 mėn. dalyvavę kultūrinėse veiklose, proc.“ reikšmė nepriklauso nuo dalyvavimo socialiniuose tinkluose.

²² Lietuvos regioninės politikos „Baltoji knyga“ darniai ir tvariai plėtrai. 2017-2030. (2017 m.). https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Naujienos/Regionines_politikos_baltoji_knyga_20171215.pdf

gyventojų vaikų įtraukimas į koncertą, spektaklį). Įtrauki kultūra didina gyventojų savivertę. Kultūros paklausą ir suvokimą taip pat didina vietos kultūrinių verčių atskleidimas. Tinkamas pavyzdys – mobilios Rumšiškių etnografinio kaimo kompetencijų centro konsultacijos, per kurias būtų atskleistos etnografinės kaimų vertės.

FGD prieita prie išvados, kad 2014–2020 m. laikotarpiu nemaža dalimi buvo išspręstas pagrindinės kultūros ministerijos pavaldumo kultūros ir meno įstaigų infrastruktūros modernizavimo poreikis, o tai prisidėjo prie **kultūros turinio ir paslaugų kokybės didinimo**. Kultūros ministerijos pavaldumo kultūros ir meno įstaigų infrastruktūros modernizavimo poreikis buvo finansuojamas įgyvendinant priemonę Nr.07.1.1-CPVA-V-304 „Modernizuoti kultūros infrastruktūrą“. Pagal šią priemonę įgyvendinami 13 projektų, kuriais modernizuojami Kultūros ministerijai pavaldūs teatrai, koncertų salės, bibliotekos ir kitos kultūros ir meno įstaigos. Taip pat 2014–2020 m. laikotarpiu buvo pradėti modernizuoti 38 savivaldybių pavaldume esantys kultūros infrastruktūros objektai. Šių projektų įgyvendinimui buvo skirta 23,53 mln. Eur. Šiais projektais buvo modernizuotos bibliotekos, kultūros centrai, muziejai ir estrados. Tačiau įvertinus tai, kad nemodernizuotos kultūros infrastruktūros savivaldybėse yra daug, savivaldybių infrastruktūros modernizavimo poreikiai išlieka dideli.

- Iš valstybės biudžeto lėšų šiuo metu yra dengiamos kultūros įstaigų bazinės išlaidos, o jos nėra susietos su kultūros įstaigų veiklos rezultatais, todėl nėra įrankių didinti šių įstaigų efektyvumą. Detaliai ši problema yra aprašoma VK atliktame audite²³, kuriame analizuota teatrų ir koncertinių įstaigų veikla. Dėl to iš pirmo žvilgsnio logiška siūlyti susieti kultūros įstaigoms teikiamą finansavimą su jų vykdomos veiklos rezultatais. Tačiau tą bus galima padaryti tik tada, kai bus skiriama lėšų ne tik kultūros įstaigų išlaikymui, bet ir jų veiklai. Geras galimas pavyzdys – kokybės krepšelio iniciatyva švietime, kuri finansuojama iš ES. Jei atsirastų toks krepšelis teikiant kultūros paslaugas, atsirastų ir galimybė kultūros įstaigoms nustatyti aiškesnius veiklos tikslus.

Prie kultūros rezultatų prisideda ir kultūros įstaigų vadovų kadencijų ribojimas bei vieši konkursai į kultūros įstaigų vadovų vietas. Tai gali būti svarbi priemonė kultūros įstaigų veiklai atnaujinti.

Fokusuotoje darbo grupėje buvo išskirti šie gerieji pastarojo laikotarpio pavyzdžiai:

- KOAP (kultūros paveldo objektų aktualizavimo programoje) numatytas investicijų į infrastruktūrą susiejimas su vykdomų veiklų apimties ir/ar kokybės pokyčiu – ES SF finansuojamiems projektams numatyti reikalavimai pradėti taikyti ir valstybės investicijų programos projektams;
- Bibliotekų tinklo modernizavimas, kuris apjungė daugelį finansavimo šaltinių – valstybės, Bilo ir Melindos Geitsų fondo lėšas, ES SF investicijas.

Taip pat siekiant didinti kultūros turinio ir paslaugų kokybę siūlytina:

- Apsvarstyti galimybę planuojant naujo laikotarpio projektus, viename projekte derinti skirtingus finansavimo šaltinius, nes tai buvo reikšmingas apribojimas įgyvendinant įvairius infrastruktūros ir paslaugų plėtros projektus.
- Į kultūros paslaugų teikimą labiau įtraukti NVO.
- Aktualizuoti kultūros paslaugas šiuolaikinėmis priemonėmis, didinant atminties institucijų veiklos aktualumą, fizinio ir virtualaus turinio prieinamumą. Siūlytina koreguoti atminties institucijų ir kitų kultūros įstaigų darbo laiką, jį labiau pritaikant dirbantiems asmenims.
- Labiau pritaikyti kultūros infrastruktūrą neįgaliesiems, numatant galimybę pasirodymus versti į gestų kalbą.
- Į šiuo metu SADM kuriamą „šeimos kortelės“ paslaugų paketą įtraukti kultūros paslaugas.

Kultūros paveldo išsaugojimui ir aktualizavimui 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos laikotarpiais buvo skirtas reikšmingas finansavimas. 2007–2013 m. poveikio kultūrai

²³ VK. (2018). Ar užtikrinama efektyvi teatrų ir koncertinių įstaigų veikla.

vertinime nustatyta²⁴, kad 2007–2015 m. laikotarpiu nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkybai ir pritaikymui buvo skirta 292 mln. Eur. Iš ES SF investicijų 2007–2013 m. buvo skirta 194 mln. Eur ir iš šių lėšų buvo sutvarkytas 141 unikalus nekilnojamojo kultūros paveldo objektas, bet tai sudaro tik 0,9 proc. visų 2014 m. Kultūros vertybių registre registruotų nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų. 2014–2020 m. VP yra numatytos 4 priemonės, kurios skirtos kultūros paveldo objektų aktualizavimo projektams. Iš viso šioms priemonėms skirta 96,5 mln. Eur. Nepaisant gan reikšmingo kultūros paveldo srities finansavimo iš įvairių šaltinių, tik nedidelė dalis kultūros vertybių registre registruotų nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų gali būti aktualizuoti.

Sunkiai sekėsi įgyvendinti finansinę kultūros paveldo aktualizavimo priemonę, nes jos sukūrimas užtruko ilgiau nei planuota. Tik 2018 m. pabaigoje buvo pasirašyta sutartis tarp Viešųjų investicijų plėtros agentūros (VIPA, kuri atsakinga už projekto (priemonės) lėšų panaudojimą) ir Šiaulių banko dėl naujos finansinės priemonės kultūros paveldo objektų aktualizavimui. Pagal šią sutartį bus finansuojamos paskolos viešiesiems ir privatiems juridiniams asmenims, valdantiems kultūros paveldo objektus. Buvo sunku surasti finansinį tarpininką šiai priemonei įgyvendinti, kadangi bankai vertina aktualizuojamą kultūros paveldo objektą, kaip nelikvidų, todėl nepriima jo kaip užstato. Neigiamai susiklosčius aplinkybėms, bankų nuomone, būtų sunku parduoti kultūros paveldo objektą, todėl jie nenori prisiimti tokios rizikos. Buvo nuspręsta šią priemonę įgyvendinti JESSICA principu, pagal kurį bankai savo lėšomis neprisideda prie projekto, o tik išskolina jiems pagal projektą skirtas lėšas. Taigi patys neprisiima rizikos. VIPA skaičiavimais, rinkoje yra finansinės priemonės poreikis už maždaug 17 mln. Eur, o šiuo metu šiai priemonei skirta 5,2 mln. Eur. Ši priemonė praktiškai bus įgyvendinama tik nuo 2019 m. vidurio. VIPA nuomone, finansines priemones verta taikyti platesniam pareiškėjų ratui (ne tik kultūros paveldo aktualizavimui), nes rinkoje yra poreikis ir kitų, su kultūra susijusių, veiklų finansavimui. Bankai dažnai nefinansuoja kultūros veiklų (pavyzdžiui, kino studijos įrengimo), teigdami, kad kultūros veikloms vykdyti naudojamas turtas dažnai nėra likvidus. Tokios veiklos galėtų būti finansuojamos iš panašių finansinių priemonių.

Siūlytina:

- Planuojant priemones šioje srityje tikslinga remtis kitų šalių geraja praktika, tačiau būtina atsižvelgti į skirtingą šalių patirtį ir srities vystymosi etapą (Didžioji Britanija gali būti laikoma gerosios praktikos pavyzdžiu). Siekiant pritraukti privačias investicijas į kultūros paveldo tvarkymą, siūloma aiškiau ir plačiau viešinti investicijų į kultūros paveldą naudą, tačiau to nepakanka. Iš privataus verslo perspektyvos kultūros paveldo tvarkymo projektai nėra pakankamai finansiškai naudingi (vertinant kaštus, naudingiau statyti naujus pastatus). Siekiant didinti jų įsitraukimą, reikalinga paskatų sistema, apimanti mokestinių ir nemokėstinių priemonių derinį.
- Sprendžiant kultūros paveldo išsaugojimo, tvarkymo ir įveiklinimo klausimą, svarbus bendradarbiavimas su kitų sričių institucijomis. Paveldas turėtų tapti tarpsektoriniu prioritetu. Pirminės (istorinės) kultūros paveldo objektų (dvarų, jų statinių) funkcijos palaikymas daugeliu atvejų nėra perspektyvus. Juos visus užpildyti kultūrinėmis veiklomis taip pat nėra įmanoma. Kultūros paveldo objektus skatintina naudoti kultūros ir kitų viešųjų paslaugų teikimui, nekuriant naujos infrastruktūros (planuojant ES investicijas į infrastruktūrą, siūloma prioritetą teikti kultūros paveldo objektų tvarkymui ir pritaikymui).
- Privačių paveldo objektų tvarkymą apsunkina nuosavybės klausimai – daugeliu atvejų, privatūs objektai priklauso ne vienam savininkui. Siūloma kurti priemones, paskatas nuosavybės klausimo sprendimui, prielaidų sukūrimui lengviau perduoti valdytojo teises vienam savininkui.
- Įvertinus ribotus turimus finansinius išteklius, siūlytina teikti prioritetą kultūros paveldo objektams, kurių aktualizavimas būtų reikšmingiausias kultūriniu, socialiniu ir ekonominiu aspektais.
- Numatyti intervencijas skirtas etninio meno ir kultūros populiarinimą bei atskleidimą šiuolaikinėmis formomis.

²⁴ ESTEP. (2016). 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas. Užsakovas – KM

Šiuo metu vykdomos iniciatyvos, kurios skirtos **stiprinti daugiausia jaunimo kultūrinės ir informacinės kompetencijas**. 2018 m. pradėta įgyvendinti „moksleivio kultūros pasas“ iniciatyva, kuria siekiama sustiprinti mokinių kultūros pažinimo įpročius, o tai sudaro prielaidas mokiniams aktyviau dalyvauti kultūros veiklose. Kultūros vartojimo lygis dažnai priklauso nuo asmens turimų kultūrinių kompetencijų. Asmenys, kurie neturi kultūrinių kompetencijų, negali tinkamai įvertinti kultūros paslaugų ir produktų, todėl jų nevartoja. Ši iniciatyva vertinama, kaip tinkama, siekiant šio uždavinio įgyvendinimo. Tačiau ji yra orientuota į moksleivius, o ne į visus Lietuvos gyventojus. Siūlytume palaispsniui plėsti jos apimtį įtraukiant senjorus, daugiavaikes šeimas, šeimas apskritai. Bendra kultūros vartojimo ir dalyvavimo kultūroje nauda aprašyta 1.2. skyriuje.

2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinime buvo atlikta atvejo studija, kurioje buvo įvertintas „Kūrybinių partnerysčių“ programos poveikis kultūrai. Studijoje nustatyta, kad programa padarė įtaką trims skirtingoms tikslinėms grupėms: moksleiviams, mokytojams ir kūrėjams. Poveikis moksleiviams pasireiškė per kūrybiškumą skatinančių moksleivių charakterio savybių ugdymą, programoje dalyvavę mokytojai išmoko vedant pamokas taikyti inovatyvius metodus, siekiant įtraukti ir sudominti didesnę klasės dalį. Apie pusę visų projektui skirtų lėšų išleista „kūrėjų“ mokymams, paruošimui ir darbo užmokesčiui. Šios lėšos gali būti traktuojamos kaip tiesioginės investicijos į kultūros sektorių. Projekte dalyvavę kūrėjai taip pat tapo mažiau priklausomi nuo savo pagrindinio darbo, nes dalyvavimas projekte padėjo kūrėjams suvokti, kad net meninių pakraipų darbuotojų įgūdžiai gali būti panaudojami kitose veiklose. Dalis kūrėjų po projekto įsidarbino mokyklose (dažniausiai – dalimi etato), tapo atsakingi už neformalųjį moksleivių ugdymą. Projekte dalyvavo beveik 9 tūkst. moksleivių, 2 tūkst. mokytojų ir apie 300 kūrėjų (menininkų).

- Abi šios intervencijos laikomos sėkmingomis (ypač Kūrybinių partnerysčių programa), tačiau nebuvo tęsiamos, todėl siūlytina jas pratęsti naujuoju laikotarpiu. Siūlytina apsvaistyti toliau plėtoti „moksleivio kultūros pasas“ iniciatyvą, įtraukiant kitas visuomenės grupes, kurioms kultūros prieinamumas dėl finansinių priežasčių yra mažas.
- Siūloma geriau išnaudoti neformalaus švietimo programas kultūriniam švietimui, planuoti, ir nustatyti prioritetus, kad visas finansavimas nenueitų tik kelioms sritims, pvz. sportui. Šiuo metu finansavimas teikiamas savivaldybių pateiktų programų pagrindu. Planuojant tokias intervencijos svarbu atsakyti į šiuo metu atvirą klausimą, ar ir kas turėtų nustatyti neformalaus finansavimo prioritetus savivaldybėms.
- Išplėsti kultūros įstaigų vykdomų edukacijos veiklų skaičių ir pagerinti kokybę.
- Dauguma šiuo metu vykdomų iniciatyvų iš esmės orientuotos į jaunimo kultūrinių ir informacinių kompetencijų vystymą, tačiau taip pat reikėtų numatyti kultūrinės edukacijos priemones suaugusiems.
- Šiuo metu trūksta iniciatyvų siekiančių ugdyti asmenų informacinės kompetencijas, todėl siūlytina sukurti medijų ir informacinio raštingumo mokymo modelį bei sukurti informacinių grėsmių valdymo ir strateginės komunikacijos sistemą.

Šiuo metu vykdomos kultūros srities žmogiškųjų išteklių stiprinimo iniciatyvos nėra veiksmingos. Kultūros sektoriaus darbuotojų savivaldybių lygiu trūkumas tampa esminiu paslaugų prieinamumo ir kokybės trukdžiu. Problemą kuria nepakankama kultūros darbuotojų parengimo sistema, jų kompetencijų ugdymo, kvalifikacijos kėlimo sistemos trūkumas. Tačiau svarbiausia – žemi atlyginimai. Jie buvo pakelti 2019 metais, tačiau spaudimas juos didinti toliau stiprės. Be to, jaunos specialistus sudėtinga pritraukti į regionus, o priemonių lyderių ugdymui vietos lygiu taip pat nėra. Kultūros darbuotojų kompetencijų ugdymui galima išnaudoti neformalaus švietimo sistemą, parengiant aktualius mokymų ciklus, įtraukiant vadybą. Dėl įstaigų darbuotojų iniciatyvos trūkumo nėra pilnai išnaudojamos galimybės gerinti įstaigų veiklą, įgyvendinti projektus, ieškoti alternatyvių finansavimo būdų. Kultūros įstaigose bendrai trūksta kokybiškos vadybos žinių.

Įgyvendinant šį uždavinį siūlomos šios intervencijos:

- Kultūros įstaigų darbuotojų skaičiaus optimizavimas ir atlyginimų kėlimas;
- Žmogiškųjų išteklių planavimas, stebėsena prognozavimas, mokslo ir kultūros įstaigų bendradarbiavimas rengiant mokymo ir studijų programas;

- Kultūros darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos kūrimas;
- Jaunų meno, kultūros darbuotojų įtraukimas į darbo rinką.

Kaip horizontalų, daugelį problemų lemiantį veiksnį, galima išskirti bendradarbiavimo įvairiais lygiais trūkumą:

- Bendradarbiavimo tarp skirtingų sektorių. Pavyzdžiui, ŽŪM administruojamos Kaimo plėtros programos (toliau – KPP) lėšomis atnaujinti bendruomenių namai konkuruoja su ES SF kultūros srities lėšomis modernizuotais kultūros centrais. Nors bendruomenių namai yra atnaujinami kaimo teritorijose, o kultūros centrai – miestuose, kuriose yra daugiau nei 6 tūkst. gyventojų, geografiškai šie objektai gali būti šalia vienas kito, nes skiriant paramą žiūrima tik į teritorijos administracinį tipą, o ne analogiškų kultūros įstaigų erdvinį išsidėstymą. Nekoordinuotai kuriama infrastruktūra tampa perteklinė ir lieka neįveiklinta. Panašių nekoordinuotai atnaujinamos infrastruktūros pavyzdžių galima rasti ir ŠMM bei KM srityse (mažai naudojami mokyklų pastatai ir kultūros centrai). Prieš modernizuojant esamą infrastruktūrą svarbu įvertinti, ar aplinkinėse teritorijose jau nėra analogiškos atnaujintos infrastruktūros ir ar dėl to modernizuota infrastruktūra nebus perteklinė. Ši problema detaliau analizuojama regioninės politikos VPS. Regioninės politikos baltojoje knygoje²⁵ teigiama, kad įvairios paslaugos (kultūros įstaigų, švietimo įstaigų, sveikatos priežiūros įstaigų) būtų pasiekiamos gyventojams ne daugiau kaip per 30 minučių. Tai galėtų būti vienas iš kriterijų pagal kurį būtų sprendžiama, ar tam tikroje teritorijoje modernizavimo projektas yra aktualus. Atvejais, kada tam tikrose vietose iš įvairių šaltinių (ES, VIP, KPP) kuriama galimai perteklinė infrastruktūra, siūlytina skiriamas lėšas panaudoti netoliese esamų infrastruktūros objektų geresniam užpildymui kultūros veiklomis, t. y. „kietąsias“ intervencijas pakeisti „minkštosiomis“. Kitas bendradarbiavimo trūkumo pavyzdys – kultūros paveldo skaitmeninimas, kurio veiklose dalyvauja tik kultūros srities atminties institucijos, o švietimo įstaigos neįsitraukia. KKI sektorius taip pat nepakankamai išnaudoja suskaitmenintus produktus. Kultūrinio turizmo srityje būtinas bendradarbiavimas su EIM. Šie skirtingų sričių institucijų bendradarbiavimo klausimai turėtų būti sprendžiami atskirų projektų lygiu dar planavimo etape.
- Valstybės sektoriaus su verslu. Priimtas mecenavimo įstatymas yra svarbus žingsnis skatinant privačias investicijas į kultūrą, tačiau paskatų sistema šioje srityje dar nėra sukurta, neišnaudojamos naujai besikuriančios privataus finansavimo formos, pvz. sutelktinis finansavimas (angl. – *crowd-funding*). Nors randasi privačių iniciatyvų (MO muziejus, advokato R.Valiūno įkurtas muziejus Užupyje), tačiau nėra privataus finansavimo pritraukimo į kultūros sektorių sistemos, dėl ko būtų galima būtų svarstyti viešojo finansavimo šioje srityje mažinimą.
- Valstybės sektoriaus su bendruomenėmis ir NVO. Valstybė neturi aiškios pozicijos ir vaidmens NVO sektoriaus atžvilgiu, kuris svarbus kultūros sektoriuje (trečdalis kultūros darbuotojų veikia šiame sektoriuje, jis teikia svarbias kultūros paslaugas). Reikalinga atrasti bendrus sinergijos taškus ir sukurti bendradarbiavimo ir paskatų sistemą.
- Kultūros įstaigų ir menininkų bendradarbiavimo tarptautiniu mastu trūkumas. Anksčiau toks bendradarbiavimas buvo finansuotas EEE mechanizmo lėšomis.

Apibendrintai, pagrindiniais išliekančiais aktualiais kultūros srities iššūkiais galima įvardinti politikos tvarumo užtikrinimą (nuo kryptų planavimo iki konkrečių projektų), pakankamų ir tinkamų kultūros sektoriaus žmogiškųjų išteklių užtikrinimą, kokybiško kultūros turinio pateikimą, sinergijų su kitais sektoriais įgyvendinimą, paveldo tvarkybos poreikių patenkinimą ir kultūros prieinamumo netolygumų sprendimą. Siekiant didinti efektyvumą, visų pirma, reikalingas kultūros institucijų ir įstaigų auditas. Tikėtina, kad tinklo optimizavimas sudarytų prielaidas sutaupymams.

Planuojant naujojo laikotarpio intervencijas, viena vertus, turėtų būti siekiama spręsti aktualius iššūkius, kita vertus, reikėtų tęsti pasiteisinusias priemones toliau investuojant į teigiamus pokyčius.

²⁵ Lietuvos regioninės politikos „Baltoji knyga“ darniai ir tvariai plėtrai. 2017-2030. (2017 m.). https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Naujienos/Regionines_politikos_baltoji_knyga_20171215.pdf

3.1.2. ES fondų investicijų vertinimas

3.1.2.1. Investicijų struktūra ir mastas

Šiame poskyryje pateikiama analizė pagal šį vertinimo klausimą:

TS 9.3.1. Kurios 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos investicijos (prioritetai, uždaviniai ir priemonės) ir koku mastu (eurais) tiesiogiai ir netiesiogiai prisideda prie Techninės specifikacijos 7.1 punkte išvardintų viešosios politikos sričių tikslų pasiekimo? Nustatyti priemonių rinkinius ir jų finansinį mastą.

Šio tikslo įgyvendinimas stipriai remiasi ES SF investicijoms. Tiesiogiai 2014–2020 m. ES fondų investicijų VP prie tikslo prisideda per 9 priemones:

- 02.3.1-CPVA-V-526-01 „Kultūros turinio skaitmeninimas ir sklaida“;
- 02.3.1-CPVA-V-527-01 „Lietuvių kalba informacinėse technologijose“;
- 05.4.1-CPVA-V-301 „Aktualizuoti kultūros paveldo objektus“;
- 05.4.1-CPVA-R-302 „Aktualizuoti savivaldybių kultūros paveldo objektus“;
- 05.4.1-CPVA-K-303 „Aktualizuoti viešąjį ir privatų kultūros paveldą“;
- 05.4.1-FM-F307 „Viešojo ir privataus kultūros paveldo pritaikymas visuomenės poreikiams“ (finansinė priemonė)“;
- 07.1.1-CPVA-V-304 „Modernizuoti kultūros infrastruktūrą“;
- 07.1.1-CPVA-R-305 „Modernizuoti savivaldybių kultūros infrastruktūrą“;
- 07.1.1-CPVA-K-306 „Modernizuoti viešąjį ir privačią kultūros infrastruktūrą.“

Iš viso šioms priemonėms skirta 259,4 mln. Eur. Keturios priemonės yra skirtos kultūros paveldo objektų aktualizavimui, viena iš jų yra finansinė priemonė, trys priemonės skirtos kultūros infrastruktūros modernizavimui, viena priemonė kultūros turinio skaitmeninimui ir viena – lietuvių kalbai informacinėse technologijose.

Netiesiogiai kultūros paveldo ir kultūros infrastruktūros aktualizavimo ir modernizavimo projektai yra finansuojami iš 07.1.1-CPVA-R-903 „Pereinamojo laikotarpio tikslinių teritorijų vystymas“ priemonės lėšų pagal kurią yra finansuojamas amatų kalvės „Menų kalvė“ Druskininkuose projektas bei pagal 3 APVA priemones²⁶, pagal kurias tvarkomos teritorijos (parkai) esantys Sapiegų ir Kelmės dvaro ansamblių teritorijose bei atnaujinamas Lietuvos zoologijos sodas. Iš viso šių projektų vertė 12,4 mln. Eur, iš kurių 10,5 mln. Eur ES SF lėšos. Netiesiogiai prie kultūros srities prisideda 5.4.1 uždavinio „Padidinti kultūros ir gamtos paveldo aktualumą, lankomumą ir žinomumą, visuomenės informuotumą apie juos supančią aplinką“ turizmui skirtos priemonės, kurios detalčiau aptariamoms turizmo VPS.

Pastebėtina, kad 2014–2020 m. laikotarpiu Kultūros ministerija administravo išskirtinai tik „kietosioms“ investicijoms skirtas lėšas, o „minkštosios“ veikloms lėšų skirta nebuvo. „Minkštosios“ veiklos turėjo būti finansuojamos per TVP „Kultūra“, vis dėl to, atsižvelgiant į tai, kad šio įrankio įgyvendinimas nepasiteisino, svarstyta, kad 2021–2027 m. laikotarpiu KM valdytų „minkštosios“ veikloms skirtas lėšas. Ateinančiu laikotarpiu tai bus ypatingai svarbu, kadangi siekiant reikšmingai padidinti kultūros vartojimą ir dalyvavimą kultūroje, iki tol modernizuotą infrastruktūrą ir paveldo objektus būtina įveikinti aktualiomis, šiuolaikiškomis kultūros paslaugomis.

²⁶ 05.4.1-APVA-V-016 „Saugomų teritorijų ir valstybinės reikšmės parkų tvarkymas, pritaikymas lankymu“
05.4.1-APVA-V-017 „Visuomenės informavimas apie aplinką ir aplinkosauginių-rekreacinių objektų tvarkymas“
05.5.1-APVA-R-019 „Kraštovaizdžio apsauga“

3.1.2.2. Investicijų vertinimas ir pasiūlymai 2021–2027 m. laikotarpiui

Šiame poskyryje pateikiama analizė pagal šiuos vertinimo klausimus:

TS 9.3.2. Nustatyti Techninės specifikacijos 7.1 punkte išvardintų viešosios politikos sričių finansavimo ES SF lėšomis pakankamumą 2014–2020 m. siekiant šiose srityse nustatytų valstybės tikslų. Kurios viešosios politikos sritys ES SF lėšomis yra finansuojamos didžiausia apimtimi lyginant su investicijų poreikiu toje srityje? Kuriose – perteklinis? Kuriose – finansuota nepakankamai?

TS 9.3.3. Kuriose iš Techninės specifikacijos 7.1 punkte išvardintų viešosios politikos sričių pasireiškė stipriausias ES SF investicijų poveikis? Kuriose silpniausias? Kokie faktoriai lėmė stiprų arba silpną investicijų poveikį? Kuriose didžiausia ES SF pridėtinė vertė, o kuriose – mažiausia?

TS 9.3.4. Išnagrinėti ES SF fondų investicijų 2014–2020 m. suderinamumą su kitais finansavimo šaltiniais, taip pat su kitomis valstybės intervencijomis pagal tipą.

Kultūros įstaigų modernizavimas ir kultūros paveldo objektų aktualizavimas iš ES SF lėšų buvo finansuojamas tiek 2007–2013 m., tiek 2014–2020 m. laikotarpiu. 2007–2013 m. laikotarpiu ES SF lėšos kultūros įstaigų modernizavimui ir kultūros paveldo objektų aktualizavimui buvo skiriamos fragmentiškai, t. y. kultūros įstaigų modernizavimui – panaudojant 11 skirtingų 2007–2013 m. VP priemonių, kultūros paveldo objektų aktualizavimui – panaudojant 14 priemonių lėšas. Finansavimas buvo skiriamas fragmentiškai, nes Kultūros ministerija neadministravo ES SF lėšų. 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinime buvo nustatyta, kad iš viso 2007–2013 m. finansavimo laikotarpiu investicijos į kultūros sektorių siekė 381,5 mln. Eur. Tačiau dauguma šių lėšų kultūros sektoriui buvo skirtos netiesiogiai, t. y. kultūra buvo antraeilis šių lėšų panaudojimo tikslas.

2014–2020 m. laikotarpiu Kultūros ministerija tapo atsakinga už ES SF lėšų administravimą ir parengė 7 priemones tiesiogiai skirtas kultūros įstaigų modernizavimui ir kultūros paveldo objektų aktualizavimui. Kultūros įstaigų modernizavimui numatyta 115,5 mln. Eur (1 priedas.), kultūros paveldo objektų aktualizavimui – 95,5 mln. Eur.

2014–2020 m. laikotarpio kultūros intervencijų planavimą riboja šie veiksniai:

- duomenų, rodiklių apie esamą situaciją trūkumas;
- kultūros politikos vizijos ir krypčių, apibrėžtų viename planavimo dokumente, nebuvimas;
- duomenų apie gerosios praktikos projektus, pavyzdžius trūkumas;
- infrastruktūros modernizavimo poreikio dominavimas.

Visgi, pasirinktos kryptys vertinamos kaip tinkamos – rodikliai rodo, kad situacija gerėja. **2014–2020 m. investicijų poreikis kultūros įstaigų infrastruktūrai** (kultūros ministerijos pavaldumo lygmenį) **įgyvendinus projektus bus nemaža dalimi išspręstas**. Kita vertus, susiduriama su įgyvendinimo problemomis – patirties, administracinių gebėjimų trūkumu, kurie riboja vykdomų investicijų rezultatus. Įgyvendinant 2014–2020 m. ES SF investicijas nepasiteisino investicijų derinimas iš skirtingų šaltinių („kompleksinės investicijos“), t.y. iš Energetikos ministerijos (EM) lėšų bei KM lėšų. Ypatingai sudėtinga suderinti skirtingus finansavimo šaltinius, nes EM lėšas skiria tik ta apimtimi, kiek skirtos lėšos atitinka nustatytus efektyvumo kriterijus ir rodiklius. EM nefinansuoja darbų, kurie tiesiogiai neprisideda prie energijos efektyvumo rodiklių pasiekimo, o tai reiškia, kad kultūros įstaigoms arba pačiai KM reikia papildomai finansuoti objekto modernizavimą. Šis investicijų derinimo procesas labai imlus lėšoms ir žmogiškiesiems ištekliams, o to nauda labai ribota.

2014–2020 m. laikotarpiu viena priemonė buvo numatyta kultūros turinio skaitmeninimui ir sklaidai. Pagal šią priemonę dabar yra įgyvendinami 8 projektai, susiję su atminties institucijų informacinių sistemų plėtra (LIBIS, LIMIS), naujos kartos LRT archyvo, „E-kino“, „Skaitmeninės skaityklos“ paslaugų kūrimu. Iš šios priemonės lėšų taip pat finansuojamas LDK kultūros pažinimo ir pateikimo visuomenei patogiausiu formatu projektas, plėtojamos aklųjų bibliotekos paslaugos neįgaliesiems, skaitmeninamas kultūros paveldas. Prašomo finansavimo suma siekia 29,25 mln. Eur. Visi šie projektai finansuojami tik iš ES SF lėšų. Fokusuotoje grupinėje diskusijoje buvo išsakyta nuomonė, kad kultūros paveldo skaitmeninimo priemonės yra laikytinos gerosios praktikos pavyzdžiu, tačiau pastebėtina, kad reikalingas artimesnis bendradarbiavimas tarp atminties institucijų ir švietimų įstaigų, siekiant geriau

išnaudoti skaitmeninio projektų rezultatus. Atitinkamai, KKI sektorius taip pat nepakankamai išnaudoja suskaitmenintus produktus. Reikia investuoti į šių projektų pristatymą ir rinkodarą.

Taip pat 2014–2020 m. laikotarpiu yra įgyvendinama priemonė skirta lietuvių kalbai informacinėse technologijose. Priemonės įgyvendinimui numatyta 14,3 mln. Eur, o 12,81 mln. Eur jau yra skirti projektams. Šiuo metu pagal priemonę yra įgyvendinami 5 projektai: (1) tęsiamas lietuvių šneka valdomų paslaugų plėtros projektas LIEPA 2; (2) modernizuojama Lietuvių kalbos sintaksinės ir semantinės analizės informacijos sistema (LKSSAIS); (3) tobulinamos ir plečiamos mašininio vertimo elektroninės paslaugos; (4) kuriama nauja raštijos informacinė sistema; (5) modernizuojama ir tobulinama Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema (LKIIS).

Didžiausias **kultūros paveldo aktualizavimo** finansavimo šaltinis yra ES SF investicijos. Todėl skyriuje „Intervencijų rinkinio vertinimas ir pasiūlymai dėl jo optimizavimo“ atliktas kultūros paveldo srityje vykdomų intervencijų vertinimas ir iš jo kylantys siūlymai kitai finansinei perspektyvai yra aktualūs ir šiame skyriuje. 2014–2020 m. laikotarpiu planuota įgyvendinti pirmą finansinę priemonę kultūros srityje. Planuota, kad ji bus įgyvendinama kartu su konkursine paveldo priemone ir šių priemonių derinys paveldo objektų savininkams bus labai naudingas įgyvendinant kultūros paveldo aktualizavimo projektus. Tačiau, dėl sudėtingo finansinės priemonės rengimo, konkursinė priemonė įgyvendinta atskirai, o finansinės priemonės įgyvendinimas prasidės tik nuo 2019 m. rudens.

2021–2027 m. laikotarpiu tikslinga toliau tęsti investicijas į kultūros paveldo aktualizavimą, kultūros paveldo skaitmeninimą, lietuvių kalbos pritaikymą informacinėse sistemose, savivaldybių kultūros infrastruktūros modernizavimą ir į „minkštąsias“ priemones, kuriomis siekiama ugdyti įvairių amžiaus grupių kultūros vartojimo įpročius. Viena iš didžiausių kultūros sektoriaus problemų yra žmogiškųjų išteklių trūkumas. Siūlytina įvertinti galimybę sukurti kultūros darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo sistemą, kuri užtikrintų besikeičiančius visuomenės poreikius atitinkančių kokybiškų kultūros paslaugų teikimui reikalingos kvalifikacijos ir kompetencijos kėlimą bei geresnį žmogiškųjų išteklių planavimą ir stebėseną. Planuojant kito laikotarpio ES investicijas svarbu įvardinti gerosios praktikos pavyzdžius („moksleivio kultūros pasas“, paveldo skaitmeninio iniciatyvos ir kt.). Ugdant kultūros produktų paklausą, svarbu numatyti priemones orientuotas į atskirų tikslinių grupių problemas.

3.2. INTERVENCIJOS, SKIRTOS EFEKTYVIAI PANAUDOTI KULTŪROS IŠTEKLIUS ĮTRAUKIAM EKONOMINIAM IR SOCIALINIAM AUGIMUI (2 TIKSLAS)

3.1.2 Vykdomų intervencijų rinkinio vertinimas

3.1.2.1 Intervencijų struktūra

Šiame poskyryje pateikiama analizė pagal 3.1.1.1 poskyryje nurodytus vertinimo klausimus.

Lentelėje žemiau pateikiamas dabar vykdomų intervencijų, skirtų efektyviau panaudoti kultūros išteklius įtraukiam ekonominiam ir socialiniam augimui, ir nustatomas intervencijų tipas. Remiantis intervencijų logika, intervencijos grupuojamos pagal uždavinius.

15 lentelė. Efektyvesnio kultūros išteklių panaudojimo įtraukiam ekonominiam ir socialiniam augimui intervencijų rinkinys

Intervencija	Tipas
1 uždavinys: Stiprinti kultūros ir kūrybinių industrijų (KKI) sektorių	
- Verslo, eksporto, klasterių kūrimo, KKI bendradarbiavimo su kitais sektoriais skatinimo priemonės	Finansavimas (ES SF)
2 uždavinys: Sutelkti kultūros išteklius vietos teritoriniam kapitalui vystyti (gyvenimo kokybei, verslui,	

turizmui plėtoti, darbo vietoms kurti)	
- Turizmo skatinimo priemonės	Finansavimas
- Teritorinės kompleksinės plėtros priemonės (VRM)	Finansavimas (ES SF)
3 uždavinys: Sutelkti kultūros išteklius socialiniam kapitalui stiprinti ir nacionalinės reikšmės prioritetu įgyvendinimui	
- Bendruomenių kultūros projektų finansavimas per vietos plėtros strategijos (BIVP ir LEADER iniciatyvos)	ES SF ir KPP

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus stiprinimas yra vykdomas per bendras verslui skirtas VP priemonės. 2014–2020 m. veiksmų programoje nebuvo numatytos priemonės, skirtos specialiai kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus stiprinimui, tačiau šiame sektoriuje veikiančios įmonės galėjo pasinaudoti ES struktūrinių fondų paramą pagal dalį 1 ir 3 prioriteto priemonių. Kultūrinių ir kūrybinių industrijų bendruomenės galėjo gauti paramą pagal Sumanios specializacijos prioriteto „Įtrauki ir kūrybinga“ visuomenė kryptį.

2017 m. VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ atliko teminį tyrimą „Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų plėtros iššūkiai bei galimybės“, kuriame nustatė, jog tinkamai pritaikius 2014–2020 ES investicinių veiksmų programos 3-ojo ir 9-ojo prioriteto priemones galima pasirūpinti kūrybinių verslų tiksliniu finansavimu bei darbuotojų kompetencijų kėlimu. Tyrimas atskleidė, kad KKI sektoriaus įmonėms aktualiausias yra šios priemonės:

- 03.1.1.-IVG-T-819 „Verslo Konsultantas LT“;
- 03.1.1-LVPA-V-815 „Verslumas LT“;
- 03.2.1-LVPA-K-801- 02 „Naujos galimybės LT“;
- 03.2.1-LVPA-K-807 „Verslo klasteris LT“;
- 03.2.1-IVG-T-825 „Expo konsultantas LT“;
- 03.2.1-LVPA-V-826 „Tarptautiškumas LT“;
- 03.3.1-LVPA-K-806-01 „E-verslas LT“;
- 03.3.1-LVPA-K-838 „Dizainas LT“;
- 09.4.3-ESFA-K-814 „Kompetencijos LT“;
- 09.4.3.-IVG-T-813 „Kompetencijų Vaučeris LT“.

Šios priemonės iš dalies prisideda prie KKI paramos struktūros plėtros, kuri prisideda prie KKI verslo klasterizacijos, plėtros ir eksporto apimčių augimo.

Kultūros išteklių panaudojimas vietos teritoriniam kapitalui stiprinti yra vykdomas per turizmo skatinimo priemones ir teritorines kompleksinės plėtros priemones. Turizmo skatinimo priemones įgyvendina Valstybinis turizmo departamentas. Pagrindinės turizmo priemonės – rinkodara ir veiksminga komunikacija užsienio ir vietiniams turistams. Lietuva turi unikalius istorinius ir kultūrinius išteklius – tūkstantį metų siekiančią šalies istoriją su autentiškais kultūriniais paminklais, todėl turizmo departamentas bando išnaudoti šiuos išteklius kultūrinio turizmo plėtrai. Šiuo metu Lietuvoje prioritetinėmis atvykstamojo turizmo rinkomis yra laikomos Baltarusija, Rusija, Latvija, Vokietija ir Lenkija. Visgi, užsienio turistai dažniausia vyksta į pagrindines Lietuvos lankytinas vietas (Vilnių, Trakus, Klaipėdą, Nidą, Palangą), todėl kitos smulkesnės teritorijos vangiau gali tikėtis pritraukti reikšmingą skaičių užsienio turistų ir todėl prioritetą teikia vietiniams turistams. 47 proc. turistų informacijos apie lankomus objektus Lietuvoje ieško „www.google.lt“, todėl Turizmo departamentas rekomenduoja labiau išnaudoti reklamą šioje platformoje.

Vietos teritoriniam kapitalui stiprinti taip pat dabar taikomos teritorinės kompleksinės plėtros priemonės, kurios yra finansuojamos iš ES struktūrinių fondų investicijų lėšų. Pagal teritorinės kompleksinės plėtros priemones iš viso yra finansuojama apie 600 projektų, kuriems numatyta apie 1 mlrd. Eur lėšų, tačiau tik dalis šių projektų (apie 15,5 proc.) yra susiję su kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros paveldo išteklių panaudojimu bei kultūros viešųjų paslaugų ir infrastruktūros plėtra, siekiant sustiprinti vietos teritorinį kapitalą. Šiais projektais praktiškai yra finansuojami kultūros paveldo objektų aktualizavimo, turistų traukos objektų tvarkymo ir ženklavimo bei gamtos paveldo, kraštovaizdžio tvarkymo ir pritaikymo visuomenės poreikiams projektai bei kultūros viešųjų paslaugų

ir infrastruktūros plėtros projektai. Šiems projektams įgyvendinti yra numatyta 151,2 mln. Eur valstybės biudžeto, įskaitant ES struktūrinius fondus ir savivaldybių biudžetų lėšas.

Kultūros išteklių sutelkimas socialiniam kapitalui stiprinti yra vykdomas per bendruomenių kultūros projektų įgyvendinimą, finansuojamą iš ES struktūrinių fondų investicijų ir Kaimo plėtros programos lėšų. 2014–2020 m. KPP vietos bendruomenių projektams yra numatyta apie 114 mln. Eur programos lėšų ir pačios vietos bendruomenės pagal tam tikrus kriterijus ir taisykles nusprendžia, kaip šias lėšas išnaudoti, siekiant vietos bendruomenių sustiprinimo. Praktiškai iš šių lėšų yra finansuojami vietos renginiai, kultūros centrų ar kitų bendruomenės lygiu svarbių objektų modernizavimas, įvairiausių vietinės reikšmės kultūros paveldo objektų aktualizavimas. 2014–2020 VP numatyta analogiška priemonė tik miesto vietos bendruomenėms. Bendruomenės pačios pagal tam tikrus kriterijus ir taisykles sprendžia, kaip pagal priemonę gautas lėšas panaudoti bendruomenės vietos plėtrai skatinti. Pastebėtina, kad abi šios intervencijos yra skirtos vietos bendruomenių ekonominiam, socialiniam ir kultūriniam kapitalui stiprinti ir nėra tiesiogiai nukreiptos į kultūros išteklių panaudojimą, tačiau galimai tam gali būti panaudotos.

3.1.2.2 Intervencijų rinkinio vertinimas ir pasiūlymai dėl jo optimizavimo

---

Šiame poskyryje pateikiama analizė pagal 3.1.1.2 poskyryje nurodytus vertinimo klausimus.

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus stiprinimas. Lietuvoje kultūrinės ir kūrybinės industrijos apibrėžiamos, kaip žiniomis grįstos ekonominės veiklos, susijusios su menais, bet jais neapsiribojančios, galinčios generuoti pelną iš prekybos ir intelektualinės nuosavybės, kuriančios materialius produktus ir nematerialias intelektualines arba menines paslaugas, pasižyminčios kūrybiniu, simboliniu turiniu, ekonomine verte ir tiksline rinka. Praktiškai tai yra ūkio subjektai, kurie įprastai veikia spausdinimo, leidybos, multimedijos, audiovizualikos, fotografijos, kinematografijos, amatų, dizaino, architektūros bei reklamos srityse. KKI sritis yra perspektyvi ekonomikos automatizacijos ir robotizacijos kontekste, tačiau kenčia, nes neturi aiškaus šeimininko (sritis persidengia tiek su KM, tiek su EIM veiklos sritimis). 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos laikotarpiu buvo finansuota būtent KKI veiklos įgyvendinti skirtų meno inkubatorių infrastruktūros plėtra. 2011–2014 metais į inkubatorių veiklą buvo investuota virš 26 mln. Eur ir 8 meno inkubatoriai buvo įkurti Vilniaus Anykščių, Telšių ir Klaipėdos miestuose. Sukūrus infrastruktūrą iš dabartinio laikotarpio lėšų meno inkubatorių infrastruktūros plėtra nebebuvo finansuota, o kita tikslinė parama šiam sektoriui nebuvo numatyta. Šiuo metu KKI įmonės gali gauti paramą tik pagal bendras verslui skirtas 1 ir 3 prioriteto VP priemones. VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ atliktame teminiame tyrime „Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų plėtros iššūkiai bei galimybės“ daroma išvada, kad informacija apie verslumą ir galimybes kūrybininkus pasiekia fragmentiškai, paramos šaltiniai yra itin biurokratizuoti ir nepatrauklūs. Koordinavimo stokos pasekmė – tik vienas iš trijų kūrybinių verslų Lietuvoje išgyvena pirmuosius metus ir tik kas dešimtas – penkerius. Tuo tarpu kaimyninėje Latvijoje kūrybinių verslų išgyvenimo rodikliai yra dvigubai geresni. Dabar vykdomos intervencijos nėra pritaikytos ir nepakankamos KKI sektoriaus plėtrai, todėl siekiant paskatinti naujų KKI verslų išgyvenimo rodiklius siūloma:

- stiprinti bendradarbiavimą tarp KM ir EIM bei to bendradarbiavimo pagrindu numatyti specifiskai KKI sektoriui pritaikytas priemones.

Kultūros išteklių panaudojimas vietos teritoriniam kapitalui stiprinti (detali turizmo priemonių analizė pateikiama verslo ir turizmo VPS). Turizmo skatinimo priemonės iš esmės yra tinkamos siekiant stiprinti vietos teritorinį kapitalą. Lietuvos turizmo rinkodaros strategijoje numatyta daugiau dėmesio skirti Lietuvos kultūros ir gamtos paveldo išnaudojimui atvykstamojo ir vietinio turizmo skatinimui. Inicijatyvos numatyti tikslines rinkodaros priemones svarbiose atvykstamojo turizmo rinkose vertinamos teigiamai. 2018 m. antrojoje pusėje įgyvendinta „Vilniaus – Europos G taško“ reklama sulaukė daug Lietuvos ir, svarbiausia, kitų užsienio valstybių žiniasklaidos dėmesio. Tai laikytina gerosios praktikos pavyzdžiu, siekiant didesnio Lietuvos, kaip turizmo krypties, žinomumo.

Pastebėtina, kad turizmui skirtos intervencijos dažnai nėra suderintos su kultūros politikos vystymo intervencijomis. Siekiant dar geriau išnaudoti kultūrinius išteklius turizmo tikslais siūlytina:

- Stiprinti KM, turizmo departamento ir EIM bendradarbiavimą kultūrinio turizmo srityje, siekiant geriau išnaudoti dabar sutvarkytą kultūros ir gamtos paveldą bei galimai numatyti prioritetus dar nesutvarkytiems kultūros paveldo objektams. Šių institucijų bendradarbiavimas galimai leistų nustatyti kultūrinius kelius ir identifikuoti objektus, kurių aktualizavimas, šiuos kelius padarytų dar patrauklesniais.
- Sukurti vietinio turizmo skatinimo ir palaikymo programas, pritaikant jas ir ugdymo, neformaliojo švietimo tikslams.

Teritorinės kompleksinės plėtros priemonės yra įgyvendinamos integruotų teritorinių investicijų (toliau –ITI) instrumentu, kuriuo siekiama kompleksiškai spręsti tam tikroms teritorijoms būdingas problemas. Šio instrumento esmė yra tai, kad patys tikslinių teritorijų atstovai (dažniausiai savivaldybių administracijos) nustato esmines teritorijos vystymosi problemas ir numato lėšas (dažniausiai ES SF) toms problemoms spręsti. Todėl iš esmės nuo tikslinių teritorijų atstovų priklauso, ar teritorinės kompleksinės plėtros priemonės bus numatytos geresniam kultūros išteklių panaudojimui, siekiant stiprinti vietos teritorinį kapitalą. Šio instrumento pagrindinis privalumas yra tas, kad iniciatyvos kyla „iš apačios“, todėl tikėtina, kad, jei tikslinių teritorijų atstovai mano, kad jų teritorija vystysis geriau nuo tam tikrų investicijų į kultūrą, tai tokios investicijos bus tinkamesnės. Tačiau tikslinių teritorijų atstovams svarbu turėti kultūros srities specialistų, kurie identifikuotų tas galimybes. Pastebėtina, kad šiuo metu sudėtinga jaunas kultūros srities specialistus prisitraukti į regionus, o priemonių, numatytų kultūros specialistų ugdymui vietos lygiu, taip pat nėra. Todėl papildomai siūlytina įgyvendinti šias intervencijas:

- Verslumo, vietos lyderių („kultūros agentų“) ugdymas.
- „Kūrybiška vietokūra“ – vietos bendruomenių įgalinimas naudoti kultūrinį turinį ir resursus vietos, regiono identiteto sukūrimui ir stiprinimui, didinant regiono ekonominį patrauklumą.

Kultūros išteklių sutelkimas socialiniam kapitalui stiprinti. Socialiniam kapitalui stiprinti numatytos bendruomenės inicijuojamos vietos plėtros (toliau – BIVP) ir KPP (LEADER) priemonės vertinamos, kaip tinkamos. Šios priemonės tarpusavyje yra suderintos, kadangi pagal VP įgyvendinama BIVP priemonė, yra įgyvendinama teritorijose, kuriose gyvena daugiau nei 6 tūkst. gyventojų, o pagal KPP įgyvendinama LEADER priemone – teritorijose, kuriose gyvena mažiau nei 6 tūkst. gyventojų. Tačiau šios priemonių įgyvendinimo turinys visiškai priklauso nuo vietos bendruomenių, todėl vietos bendruomenės gali pasirinkti neįgyvendinti su kultūros išteklių panaudojimo susijusių intervencijų. Siūloma šiuo metu vykdomas intervencijas papildyti šiomis:

- Pažeidžiamų visuomenės grupių įtraukimas į menines, kultūrinės veiklas. Teikti prioritetą būtent tokių asmenų įtraukimui.
- Kultūros veiklų įtraukimas į socialinių, sveikatos paslaugų teikimą.
- Intervencijos, skirtos skurdo, nusikaltimų, depresyvių polinkių ir kitų socialinių problemų prevencijai per kultūrą ugdant bendruomeniškumo, socialinės atsakomybės už save ir savo aplinką įgūdžius.

Kultūros srities moksliniai tyrimai²⁷ rodo, kad dalyvavimas kultūroje turi teigiamą poveikį įsidarbinimo lygiui, psichinei sveikatai, pasitenkinimui gyvenimu, pasitikėjimui savimi, pasitikėjimu valstybe, nusikaltimų skaičiui, socialinei sanglaudai, vietos bendruomenėms. Taip pat padeda formuoti asmens tapatybę ir identitetą, stiprina kūrybiškumą, kuris gali būti išnaudotas kuriant inovatyvius produktus ir ne kultūros sektoriaus veiklose. Kitaip sakant, kultūra yra vienas esminių socialinio kapitalo formavimosi šaltinių, todėl sudaro visuomenės socialinės gerovės augimo pagrindą. Socialinis

²⁷ Hansen E., Sund E., Knudtsen S., Krokstad S., Holmen T. (2015). Cultural activity participation and associations with self-perceived health, life-satisfaction and mental health: the Young HUNT Study, Norway.; Cultural Minister Council. (2004). Social Impacts of Participation in the Arts and Cultural Activities.

kapitalas gali būti stiprinamas per vietos bendruomenių įgalinimą. Vietos bendruomenės gali išnaudoti kultūros turinį ir išteklius socialinėms problemoms spręsti, didinti teritorijos patrauklumą tiek vietos gyventojams, tiek turistams. Kultūros poveikį sveikatai pagrindžia ir Lietuvos institucijos²⁸. Kultūros politika turi būti traktuojama, kaip horizontali, prisidedanti prie visų kitų viešosios politikos sričių įgyvendinimo. Sąsajos tarp kultūros politikos su konkrečia politikos sritimi yra detalai analizuojamos sveikatos, demografijos, verslo ir turizmo, užimtumo VPS.

3.2.2. ES fondų investicijų vertinimas

3.2.2.1. Investicijų struktūra ir mastas

Šiame poskyryje pateikiama analizė pagal 3.1.2.1 poskyryje nurodytus vertinimo klausimus.

Tiesiogiai šiam tikslui įgyvendinti ES investicijos nėra skiriamos. *Netiesiogiai* reikšminga dalis ES investicijų prisideda prie efektyvesnio kultūros išteklių įtraukiam ekonominiam augimui išnaudojimo. Kultūrinių ir kūrybinių industrijų įmonės gali pasinaudoti ES investicijomis pagal tas pačias VP 1 ir 3 prioriteto priemones, kurios tinkamos ir kitose srityse veikiančioms įmonėms. Tikslinių teritorijų atstovai, miestų ir kaimų vietos bendruomenės taip pat gali įgyvendinti projektus, kurie prisideda prie kultūros išteklių panaudojimo, siekiant stiprinti vietos teritorinį ir/arba socialinį kapitalą. Būtent jie sprendžia, kaip tas lėšas panaudoti, todėl faktinis kultūrai skiriamas ES finansavimas priklauso nuo pačių vietos bendruomenių. 2018 m. atliktame 2014–2020 m. ES fondų, skirtų integruotai teritorinei plėtrai, įgyvendinimo pažangos vertinime buvo nustatyta, kad neįskaitant KPP lėšų, vietos bendruomenės kultūros paveldo objektų aktualizavimui, turistų traukos objektų tvarkymui ir ženklavimui bei gamtos paveldo, kraštovaizdžio tvarkymui ir pritaikymui visuomenės poreikiams numatyta 37,5 mln. Eur, iš kurių 22,4 mln. Eur yra ES struktūrinių fondų lėšos.

3.2.2.2. Investicijų vertinimas ir pasiūlymai 2021–2027 m. laikotarpiui

---

Šiame poskyryje pateikiama analizė pagal 3.1.2.2 poskyryje nurodytus vertinimo klausimus.

Tiesiogiai kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriaus stiprinimui numatytų ES SF investicijų nebuvo, todėl ES SF investicijų įgyvendinimas prie šio sektoriaus plėtros prisidėjo tik per bendras verslui skirtas VP 1 ir 3 prioriteto priemones. 2017 m. buvo atliktas „Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų plėtros iššūkiai bei galimybės“ vertinimas, kurio tikslas buvo išsiaiškinti, kaip efektyviai išnaudoti Lietuvoje sukurtą KKI infrastruktūrą ir turimas ES SF investicijų priemones KKI skatinimui. Vertinime buvo išnagrinėta KKI skatinimo praktika kitose penkiose ES šalyse (Jungtinė Karalystė, Latvija, Estija, Austrija, Danija). Bendra KKI skatinimo struktūra nagrinėtose šalyse sudaryta iš šių priemonių:

- Privatūs bei viešieji kūrybinių industrijų inkubatoriai;
- Finansinės KKI sektoriaus paramos priemonės;
- Mentorstės programos.

Vertinime įvardijama, kad meno inkubatoriaus sėkmę lemia ne patalpos, jų geografinė padėtis ar išskirtinumas, o aiškiai nustatyti tikslai ir prioritetinės kryptys, taip pat profesionalus, kūrybinių verslų poreikį atitinkantis personalas. Be to, pastebima, kad inkubatoriai gali būti steigiami ir viešosiomis, ir privačiomis lėšomis, o nuo to jų sėkmė nepriklauso. Dalis privačių inkubatorių suteikia nuomos plotą bei visą reikalingą administracinę pagalbą už teisę į įmonės kapitalą (dažniausiai iki 10 proc.). Tokiais atvejais į inkubatorių steigimą yra pritraukiami rizikos kapitalo investuotojai, o inkubatoriaus valdytojai yra suinteresuoti inkubuojamų įmonių sėkme.

---

²⁸ Valstybinis psichikos sveikatos centras nurodo, kad dalyvavimas kultūroje šalina priežastis, kurios daro įtaką asmens inlumui vartoti psichoaktyvias medžiagas.

Remiantis vertinimo rezultatais kitu programavimo laikotarpiu siūlytina:

- Dalį ES SF investicijų priemonių numatyti specifiskai KKI sektoriui. Aktualios priemonės turėtų būti susiję su pradinių įmonių tiksliniu finansavimu bei darbuotojų kompetencijų kėlimu, siekiant padidinti KKI įmonių išgyvenimo dalį.

Igyvendinant antrąjį uždavinį – Sutelkti kultūros išteklius vietos teritoriniam kapitalui vystyti (gyvenimo kokybei, verslui, turizmui plėtoti, darbo vietoms kurti) – pagal 2014–2020 m. VP vykdomos trys turizmo skatinimo priemonės:

- Nr. 05.4.1-LVPA-K-808 „Prioritetinių turizmo plėtos regionų e-rinkodara“;
- Nr. 05.4.1-LVPA-V-812 „Nacionalinių turizmo maršrutų, trasų ir produktų rinkodara bei turizmo ženklavimo infrastruktūros plėtra“;
- Nr. 05.4.1-LVPA-R-821 „Savivaldybės jungiančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų informacinės infrastruktūros plėtra.“

Projektus pagal šias priemones galėjo įgyvendinti savivaldybės, asociacijos ir Valstybinis turizmo departamentas. Pagal šias priemones buvo finansuojamos nacionalinių turizmo maršrutų, turizmo trasų, prioritetinių turizmo produktų, apimančių kultūros ir gamtos paveldo objektus, rinkodaros ir e.rinkodaros veiklos bei informacinių kelio ženklų, susijusių su lankytinomis vietomis, projektavimo, gamybos ir įrengimo veiklos. Šiuo metu turizmo priemonių vertinimų nėra atlikta, todėl nėra žinomas šių priemonių tinkamumas ir/ar poveikis. Detaliau šios priemonės yra analizuojamos turizmo VPS.

Vietos teritorinis kapitalas per kultūros išteklių panaudojimą yra stiprinamas įgyvendinant ITI instrumentą. ITI instrumentas skirtas aktualiausioms teritorijos vystymosi problemoms spręsti ir jei tikslinių teritorijų atstovai mano, kad tam tikroje teritorijoje investicijos į kultūros išteklių duos daugiausiai naudos teritorijos kapitalui, tuomet yra įgyvendinami būtent tokie projektai. Šis įrankis yra pritaikytas kompleksinėms teritorijų problemoms spręsti, o ne specifiskai geresniam kultūros išteklių išnaudojimui. Tik apie 15,5 proc. teritorinės kompleksinės plėtos projektų yra tiesiogiai susiję su kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros paveldo išteklių panaudojimu, siekiant sustiprinti vietos kapitalą. Šiems projektams įgyvendinti yra numatyta 151,2 mln. Eur valstybės biudžeto, įskaitant ES struktūrinius fondus ir savivaldybių biudžetų lėšas, iš kurių ES SF lėšos siekia 112,2 mln. Eur. Taigi šio uždavinio įgyvendinimui ES SF investicijos yra reikšmingas veiksnys.

Šie projektai yra įgyvendinami pagal šiuos VP uždavinius:

- 5.4.1. Padidinti kultūros ir gamtos paveldo aktualumą, lankomumą ir žinomumą, visuomenės informuotumą apie juos supančią aplinką;
- 5.5.1. Pagerinti vietinės augalijos ir gyvūnijos rūšių, buveinių ir kraštovaizdžio arealų būklę;
- 7.1.1. Padidinti ūkinės veiklos įvairovę ir pagerinti sąlygas investicijų pritraukimui, siekiant kurti naujas darbo vietas tikslinėse teritorijose (miestuose).

Šių investicijų poveikis kultūrai ar teritoriniam kapitalui Lietuvoje tyrinėtas dar nebuvo²⁹. ES SF investicijų prisidėjimas prie šio uždavinio pasiekimo negali būti įvertintas, nes nėra nustatyti kiekybiniai uždavinio pasiekimo lygį atspindintys rodikliai. Be to, pats uždavinio pasiekimas yra sunkiai kvantifikuojamas.

FGD diskusijų metu buvo įvardintos šios siūlomos intervencijos, kurios galėtų būti įgyvendinamos iš ES SF investicijų:

- „Kūrybiška vietokūra“ – vietos bendruomenių įgalinimas naudoti kultūrinį turinį ir resursus vietos, regiono identiteto sukūrimui ir stiprinimui, didinant regiono ekonominį patrauklumą

²⁹ Šiuo metu Aplinkos ministerijos užsakymu atliekamas dalies priemonių vertinimas, ir jo rezultatai bus prieinami 2019 balandžio mėnesį

- Kultūros kelių koncepcijos įgyvendinimas – kompleksinis kultūrinio turizmo plėtros planavimas, vystymas, rinkodara. Bendradarbiaujant su vietos savivalda galėtų būti formuojama kelių administravimo ir koordinavimo sistema – pirmiausia atliekamas kultūros paslaugų pasiūlos skirtingoms turistų tikslinėms auditorijoms vertinimas. Antra, vadovaujantis to vertinimo rezultatais galėtų būti sudarytas veiksmų planas, kaip toliau reikėtų vystyti turizmo paslaugas ir kokios papildomos infrastruktūros tam reikia. Detaliau šis aspektas yra analizuojamas turizmo ir verslo VPS.

Abi šias veiklas planuojama įgyvendinti iš 2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšų. Visgi, finansinė šio mechanizmo apimtis yra ribota (kultūrai skiriama 7 mln. Eur, 6 proc. visų mechanizmo lėšų), todėl į tai reikėtų žiūrėti kaip į pilotines iniciatyvas šiose srityse.

Įgyvendinant trečią uždavinį – Sutelkti kultūros išteklius socialiniam kapitalui stiprinti – pagal 2014–2020 m. VP vykdomos trys priemonės ir pagal 2014–2020 KPP viena priemonė:

- Nr. 08.6.1-ESFA-T-909 „Vietos plėtros strategijų rengimas“;
- Nr. 08.6.1-ESFA-T-910 „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo administravimas“;
- Nr. 08.6.1-ESFA-V-911 „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“;
- M19. Parama LEADER programos vietos plėtrai (bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP)) (Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 35 straipsnis).

VP. Dvi priemonės yra skirtos vietos plėtros strategijų rengimui ir administravimui, o trečioji – įgyvendinimui. Pagal šias priemones pačios vietos bendruomenės sprendžia, kaip panaudoti ES SF investicijas, todėl lėšos gali būti panaudotos ne tik kultūros išteklių sutelkimui, siekiant stiprinti socialinį kapitalą. Pagal šias priemones finansuojamos veiklos daugiau yra „minkštojo“ pobūdžio ir turi papildyti veiklas, įgyvendinamas pagal ITI priemones. Pavyzdžiui, iš šių ES SF lėšų yra finansuojami įvairūs kultūriniai renginiai, kuriuose yra suburiamos vietos bendruomenės.

KPP. Ši priemonė įgyvendinama tokiu pačiu principu, kaip ir VP priemonės, tačiau teritorijose, kuriose yra mažiau nei 6 tūkst. gyventojų. Pagal šią priemonę parama yra skiriama vietos bendruomenėms, kurios pačios administruoja paramos panaudojimą. Priemonės tikslas – užtikrinti subalansuotą teritorinę kaimo ekonomikos ir bendruomenių plėtrą, be kita ko, kurti darbo vietas ir jas išlaikyti. Vietos bendruomenė pirmiausia atlieka situacijos analizę, kurioje nustato konkrečias teritorijos socialines, ekonomines ir aplinkos situacijos problemas, gyventojų poreikius. Remiantis šia analize yra įgyvendinamas veiksmų planas, identifikuotas problemas sprendžiantis integruotu būdu. Todėl investicijų į kultūrą suma priklauso nuo pačios vietos bendruomenės prioritetų. Šiuo metu nėra apibendrintos informacijos, kokią dalį pagal šią priemonę gautų lėšų vietos bendruomenės skiria su kultūra susijusios veikloms. Iš viso šiai priemonei įgyvendinti numatyta lėšų suma yra 113 mln. Eur. Pagal šią priemonę finansuojamos kultūros veiklos gali būti kultūros centrų, kaimo bibliotekų modernizavimas, įvairių kultūrinių renginių organizavimas ir kt. Šiuo metu nėra atliktų vertinimų, kuriuose būtų analizuotas šios paramos poveikis kultūrai.

FGD diskusijų metu buvo įvardintos šios siūlomos intervencijos, kurios galėtų būti įgyvendinamos iš ES SF investicijų:

- Pažeidžiamų visuomenės grupių įtraukimas į menines, kultūrinės veiklas;
- Kultūros veiklų įtraukimas į socialinių, sveikatos paslaugų teikimą;
- Intervencijos, skirtos skurdo, nusikaltimų, depresyvių polinkių ir kitų socialinių problemų prevencijai per kultūrą ugdant bendruomeniškumo, socialinės atsakomybės už save ir savo aplinką įgūdžius.

3.3. PASIŪLYMAI DĖL PRIKLAUSOMYBĖS NUO ES SF FINANSAVIMO MAŽINIMO 2021–2027 M. LAIKOTAPRIU

Šiame poskyryje pateikiama analizė pagal šiuos vertinimo klausimus:

TS 9.3.5. Kokie būtų svarbiausi kriterijai 2021–2027 m. prioretizuojant ir pasirenkant viešosios politikos sritis ir konkrečias investicijas finansuoti iš ES SF? Kokios turėtų būti priklausomybės nuo ES SF mažinimo kryptys kiekvienoje iš vertinimo objekte nurodytų viešosios politikos sričių?

TS 9.3.6. Kokios išorinės sąlygos (reguliacinės ir kitos intervencijos), atsižvelgiant į Lietuvos ekonominę – socialinę situaciją, vykdomas reformas ir demografines tendencijas turėtų lydėti ES SF investicijas, kad jų poveikis būtų didžiausias (būtinose sėkmės sąlygos)?

TS 9.3.7. Kuriose viešosios politikos srityse (detalizuoti pagal konkrečias investicijas) būtina tęsti ES SF finansavimą po 2021 m.? Kaip šios ES SF investicijos derėtų su kitais finansavimo šaltiniais, taip pat su kitomis valstybės ar ES intervencijomis, kad būtų užtikrintas maksimalus poveikis?

TS 9.3.8. Kuriose viešosios politikos srityse reikėtų atsisakyti ES SF investicijų po 2021 m.? Kokiomis kitomis valstybės ar ES intervencijomis, privačiu finansavimu ar vidiniais resursais (pagal pobūdį, finansavimo šaltinius ir formas) galima būtų pakeisti ES SF investicijas ir išlaikyti ekonomikos plėtrą bei socialinę gerovę?.

Formuluojant pasiūlymus dėl galimybių mažinti viešųjų investicijų priklausomybę nuo ES SF kultūros VPS, remiamasi šiais pagrindiniais kriterijais (bendras kriterijų sąrašas taikomas visoms VPS):

- Problema, kurios sprendimui šiuo laikotarpiu skiriamas finansavimas, jau yra išspręsta arba neaktuali dėl išorinių pokyčių;
- Finansuojamos intervencijos nekuria laukto rezultato, nepasiteisino;
- Finansavimo intervencijas galima keisti reguliacinėmis (nustatant prievolę) arba skatinant teigiamus pokyčius komunikacinėmis priemonėmis (kurios irgi kainuoja, bet mažiau);
- Sudaryti sąlygas privačiam finansavimui – taikant viešojo–privataus partnerystės principą, perleidžiant privatiems fondams, verslui ar asmenims.

Tolygiam ir kokybiškam visuomenės kultūrinio aktyvumo didinimui skirtos „kietosios“ ES SF investicijos naudojamos modernizuoti kultūros įstaigų infrastruktūrą, aktualizuoti kultūros paveldą, skaitmeninti kultūros paveldą, o „minkštosios“ – „Kūrybinių partnerysčių“, „Moksleivio kultūros paso“ ir kitoms iniciatyvoms. Pagal FM pateiktus VBAMS sistemos duomenis, kultūros srities priklausomybė nuo ES SF investicijų nėra didelė, t. y. 2011–2017 m. laikotarpiu vidutiniškai siekia tik 2,4 proc. valstybės biudžeto lėšų. Tačiau šie duomenys nėra tikslūs, nes didelė dalis kultūrai skirtų lėšų dėl šios VPS horizontalumo yra priskiriamos kitoms sritims. ES SF poveikio kultūrai vertinime³⁰ buvo vertinamos visos ES SF lėšos, kurios tiesiogiai ir netiesiogiai prisidėjo prie kultūros sektoriaus finansavimo. Šiame vertinime buvo nustatyta, kad 2007–2013 m. laikotarpiu ES SF investicijos kultūrai sudarė apie 27,3 proc. metinių išlaidų kultūrai, o 2014–2017 m. laikotarpiu – 19 proc. Taigi, pagal šiuos duomenis, kultūros srities priklausomybė nuo ES SF lėšų yra mažėjanti, bet išlieka gana didelė. Dabartiniu laikotarpiu reikšminga dalis ES SF lėšų buvo skirta Kultūros ministerijai pavaldžių kultūros ir meno įstaigų infrastruktūros modernizavimui, o įgyvendinus projektus investicijų poreikis į šio lygmens kultūros įstaigų infrastruktūrą bus nemaža dalimi išspręstas.³¹ Taigi, infrastruktūros

³⁰ ESTEP. (2016). 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas. Užsakovas – KM

³¹ Tuo pačiu pažymėtina, kad dėl šio finansinio periodo pradžioje kultūros projektams taikytos mažos vertės projektų taisyklės (*ang. small scale projects*) kuomet investicijų apimtis vienam objektui negalėjo viršyti 5 mln. Eur, kai kurie kultūros įstaigų modernizavimo projektai apsiribojo pastato modernizavimu, investuojant ir į energetines priemones. Todėl kai kurių projektų apimtyje, pavyzdžiui muziejų, nebuvo numatytos lėšos ekspozicijų įrangai, paslaugų infrastruktūrai, kuri reikalinga gerinant kultūros paslaugos kokybę ir patrauklumą, ją pritaikant šiuolaikinės visuomenės poreikiams.

modernizavimo poreikis išlieka, tačiau sekančioje perspektyvoje siūlome mažinti valstybinio pavaldumo biudžetinių įstaigų infrastruktūros modernizavimui skiriamas lėšas³².

2014–2020 m. laikotarpiu Kultūros ministerija administravo išskirtinai tik „kietosioms“ investicijoms skirtas lėšas, o „minkštosioms“ veikloms lėšų skirta nebuvo. Sekančiame laikotarpyje jas reikėtų papildyti „minkštosiomis“ investicijomis. Geresnis iki tol modernizuotos infrastruktūros ir paveldo objektų įveiklinimas šiuolaikiškais kultūros paslaugomis galėtų padidinti kultūros vartojimo ir dalyvavimo kultūroje parametrus.

Vertinant savivaldybių kultūros įstaigų infrastruktūrą galima konstatuoti, kad vien infrastruktūros modernizavimo priemonės neužtikrina kokybiškų kultūros paslaugų bei jų tolygaus pasiekiamumo, todėl reikėtų galvoti apie paslaugų koncentravimą jau sukurtoje infrastruktūroje, o planuojant investicijas įsitikinti jų efektyvumu, atsižvelgti į gyventojų poreikius. Šioje srityje prioritetą reikėtų skirti kultūros paveldo objektų tvarkybai siekiant juos panaudoti kultūros paslaugų teikimui regionuose.

Kultūros paveldo aktualizavimas yra finansuojamas iš kelių skirtingų viešųjų lėšų šaltinių, tačiau 2016 m. atliktas ES SF paramos poveikio kultūrai vertinimas atskleidė, kad 2007–2015 m. laikotarpiu 66 proc. visų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkybai ir pritaikymui skirtų viešųjų šaltinių lėšų (194 mln. Eur) buvo ES struktūrinės paramos lėšos. Net išlaikant panašius ES SF investicijų finansavimo mastus, tik nedidelė dalis nekilnojamojo kultūros paveldo objektų gali būti sutvarkyti. Todėl bendra kultūros paveldo tvarkybai skiriama lėšų suma neturėtų būti mažinama. Tuo pat metu turi būti ieškoma kitų finansavimo šaltinių, mokestinių ir nemokestinių paskatų, skirtų padidinti kultūros paveldo aktualizavimo mastą. Situaciją ir priklausomybę nuo ES SF mažintų daugiau priemonių, skirtų privačių investicijų pritraukimui kultūros paveldo tvarkybai. Svarstyti derinti KPD kompensavimo privatiems savininkams priemonę su ES finansine priemone, galimai plečiant Kultūros paveldo fondą. Šiuo metu privačiam verslui finansiškai naudingiau statyti naujus pastatus, o ne investuoti į esamo kultūros paveldo pritaikymą, todėl siūlytina įvertinti galimybes numatyti papildomų paskatų sistemą, apimančią mokesťines ir nemokesťines paskatas. Skatintina ieškoti būdų aktualizuos kultūros paveldo objektus panaudoti ne tik kultūros, bet ir kitų viešųjų paslaugų teikimui, nekuriant naujos infrastruktūros. Planuojant lėšas nekilnojamo kultūros paveldo objektų tvarkybai reikalingas kompleksinis požiūris derinant investicijas su aplinkos apsaugos bei turizmo srityje įgyvendinamomis priemonėmis, visų pirma rinkodaros srityje.

Technologinės pažangos pokyčiai daro įtaką kultūros vartojimui, todėl intervencijos, prisidedančios prie kultūros turinio skaitmeninimo 2021–2027 m. laikotarpiu bus dar aktualesnės. Siekiant padidinti šių intervencijų pridėtinę vertę, siūlytina numatyti priemones, kaip paskatinti KKI sektoriaus įmones geriau išnaudoti kultūros turinio skaitmeninimo produktus. Atitinkamai, pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas suskaitmenintų produktų viešinimui ir rinkodarai.

Kultūros išteklių panaudojimo įtraukiam ekonominiam augimui intervencijos 2014–2020 m. laikotarpiu tiesiogiai nebuvo remiamos, taigi, šio tikslo įgyvendinimas iš dalies nepriklauso nuo ES SF finansavimo. Kita vertus, ES SF investicijos per verslo, turizmo ir regioninės politikos intervencijas netiesiogiai prisideda prie šio tikslo pasiekimo. Lyginant Lietuvą su kitomis šalimis, kultūros turinys vis dar menkai išnaudojamas lietuviškų produktų gamybai ir paslaugoms, kurių eksporto apimtys yra sąlyginai mažos, nors Lietuvos kultūros ekonominis potencialas yra gerokai didesnis. KKI sektoriaus vystymuisi reikėtų numatyti taiklias skatinimo priemones.

Kultūros išteklių sutelkimas socialiniam kapitalui stiprinti. Kultūra yra vienas esminių socialinio kapitalo formavimosi šaltinių. 2021–2027 m. laikotarpiu intervencijos galėtų būti nukreiptos į kultūrinio verslumo (bendruomeniškumo) skatinimą, vietos lyderių ugdymą ir įgalinimą, vietos

³² Tačiau reikia atsižvelgti į tai, kad planuojamas Tautos namų ant Tauro kalno Vilniuje projektas pareikalautų reikšmingo ES SF finansavimo. Taip pat planuojant lėšas, prioritetas galėtų būti skiriamas nacionalinių kultūros ir meno įstaigų, visų pirma tų, kurių pastatai yra valstybės saugomi kultūros paveldo objektai, sutvarkymui.

kultūros išteklių naudojimą paslaugų kūrimui, regiono patrauklumo didinimui, kitoms iniciatyvoms. Nauju laikotarpiu dalyvavimas kultūroje gali būti skatinamas integruojant kultūros veiklas į sveikatos priežiūros ir socialines paslaugas, įtraukiant pažeidžiamas visuomenės grupes į kultūrinės veiklas, taip pat planuojant intervencijas, skirtas skurdo, nusikaltimų, depresyvių polinkių ir kitų socialinių problemų prevencijai per kultūrą ugdant bendruomeniškumo, socialinės atsakomybės už save ir savo aplinką įgūdžius.

Apibendrinant pasiūlymus dėl finansavimo 2021–2027 m. laikotarpiu, atkreiptinas dėmesys, kad kultūros VPS priklausomybė nuo ES SF investicijų priklausys nuo to, ar pavyks pertvarkyti kultūros įstaigų tinklą, į kultūros įstaigų valdymą ir finansavimą daugiau įtraukti savivaldybes bei pritraukti privatų finansavimą, ypač į paveldo tvarkymą. Taip pat siūlytina apsvarstyti, koks turėtų būti minimalus vietos kultūros prieinamumo standartas ir į jį atsižvelgti planuojant kultūros įstaigų tinklą bei dalinantis kultūros paslaugų paketo finansavimą tarp centrinės valdžios ir savivaldybių. Tai nebus lengva ir net geriausiu atveju pokyčiai bus lėti. Kultūros įstaigų infrastruktūros modernizavimo ir kultūros paveldo aktualizavimo srityse ES SF investicijos šioje perspektyvoje yra pagrindinis finansavimo šaltinis. Tačiau įgyvendinus 2014–2020 m. projektus aktualiausias valstybinio pavaldumo biudžetinių įstaigų modernizavimo poreikis bus nemaža dalimi išspręstas. Išimtiniais atvejais ES SF lėšas galima būtų skirti nacionalinėms kultūros ir meno įstaigoms modernizuoti, kompleksiskai numatant lėšas turinio, atitinkančio šiuolaikinės visuomenės poreikius, sukūrimui. Daugiau dėmesio skirti „minkštosioms“, su kultūros sritimi susijusioms, veikloms gerinant kultūros darbuotojų gebėjimus, keliant jų kvalifikaciją, skatinant kultūros paslaugų paklausą, kokybę ir prieinamumą, plėtojant gyventojų kultūrinį verslumą. Šiuo metu įgyvendinami/planuojami įgyvendinti, pasiteisinę projektai, pavyzdžiui, kultūros paslaugų mobilumas regionuose, bendruomenių verslumo skatinimas panaudojant kūrybiškos vietokūros metodą, moksleivio kultūros pasas, „Ateities muziejus“, bazinis kultūros paslaugų krepšelis regionuose ir kitos iniciatyvos galėtų būti planuojamos tęsti kitame finansavimo periode.

1 PRIEDAS. 2014–2020 M. ES SF FINANSUOJAMOS PRIEMONĖS

16 lentelė. 2014–2020 m. ES SF investicijos, prisidedančios prie kultūros objektų aktualizavimo

VP uždavinys	Priemonė	Fondas	Skirtas finansavimas, Eur.
5.4.1. „Padidinti kultūros ir gamtos paveldo aktualumą, lankomumą ir žinomumą, visuomenės informuotumą apie juos supančią aplinką“	Aktualizuoti kultūros paveldo objektus	ERPF	47 689 478
	Aktualizuoti savivaldybių kultūros paveldo objektus	ERPF	18 902 688
	Aktualizuoti viešąjį ir privatų kultūros paveldą	ERPF	24 733 079
	Viešojo ir privataus kultūros paveldo pritaikymas visuomenės poreikiams (Finansinė priemonė)	ERPF	5 211 011
Iš viso:			96 536 256

17 lentelė. 2014–2020 m. ES SF investicijos, prisidedančios prie kultūros infrastruktūros modernizavimo

VP uždavinys	Priemonė	Fondas	Skirtas finansavimas, Eur.
7.1.1. „Padidinti ūkinės veiklos įvairovę ir pagerinti sąlygas investicijų pritraukimui, siekiant kurti naujas darbo vietas tikslinėse teritorijose (miestuose)“	Modernizuoti kultūros infrastruktūrą	ERPF	67 907 722
	Modernizuoti savivaldybių kultūros infrastruktūrą	ERPF	24 373 855
	Modernizuoti viešąją ir privačią kultūros infrastruktūrą	ERPF	23 236 747
Iš viso:			115 518 324

18 lentelė. 2014–2020 m. ES SF investicijos, prisidedančios prie turizmo

VP uždavinys	Priemonė	Fondas	Skirtas finansavimas, Eur.
5.4.1. „Padidinti kultūros ir gamtos paveldo aktualumą, lankomumą ir žinomumą, visuomenės informuotumą apie juos supančią aplinką“	Nacionalinių turizmo maršrutų, trasų ir produktų rinkodara bei turizmo ženklavimo infrastruktūros plėtra	ERPF	10 221 884
	Prioritetinių turizmo plėtros regionų e-rinkodara	ERPF	8 549 021
	Savivaldybės jungiančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų informacinės infrastruktūros plėtra	ERPF	5 792 400
Iš viso:			24 563 305

19 lentelė. 2014–2020 m. ES SF investicijos, prisidedančios prie kultūros turinio skaitmeninimo ir lietuvių kalbos informacinėse technologijose

VP uždavinys	Priemonė	Fondas	Skirtas finansavimas, Eur.
2.3.1. „Padidinti elektroninių viešųjų ir administracinių paslaugų prieinamumą ir kokybę“	Kultūros turinio skaitmeninimas ir sklaida	ERPF	33 050 755
	Lietuvių kalba informacinėse technologijose	ERPF	14 310 635
Iš viso:			47 361 390

2 PRIEDAS. NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO TVARKYBOS STATISTIKA

20 lentelė. 2007–2015 m. nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkybai ir pritaikymui viešųjų šaltinių skirtos lėšos

<i>Finansavimo šaltinis</i>	Paveldo objektų tvarkybai išmokėtų lėšų suma, tūkst. Eur	Viešojo šaltinio finansavimo dalis, lyginant su visa paveldo objektų tvarkybai skirta suma, proc.
<i>Nekilnojamojo kultūros paveldo paveldotvarkos programa*</i>	30 109	10
<i>Išlaidų už tvarkybos darbus kompensavimo mechanizmas privatiems nekilnojamojo kultūros paveldo savininkams*</i>	2 044	1
<i>Lietuvos Respublikos ir Šventojo sosto sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (paveldotvarka) programos vertinimas*</i>	14 273	5
<i>Žemaičių krikšto ir Žemaičių vyskupystės įsteigimo 600 metų jubiliejaus minėjimo 2009–2017 metų programos vertinimas*</i>	4 088	1
<i>Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2007–2013 metų programa</i>	3 266	1
<i>Savivaldybių skirtos lėšos**</i>	27 375	9
<i>Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos 2009–2013 m. paramos programa</i>	11 200	4
<i>Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programa</i>	5 632	2
<i>ES struktūrinė parama 2007–2013 m.</i>	194 187	66
Iš viso	292 174	100

Šaltinis: ESTEP. (2016). 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas

21 lentelė. Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkyba pagal objekto statusą

<i>Nekilnojamojo paveldo objekto statusas</i>	<i>Iš ES lėšų sutvarkytų unikalių objektų skaičius</i>	<i>2014 m. Kultūros vertybių registre registruotų atitinkamo statuso nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų skaičius³³</i>	<i>Sutvarkytų unikalių objektų, iš visų atitinkamo statuso objektų, dalis, proc.</i>	<i>Išmokėtų lėšų suma, tūkst. Eur</i>	<i>Išmokėtų lėšų suma, tūkst. Eur</i>
<i>Valstybės saugomas</i>	59	6060	1	57 292	47 172
<i>Paminklas</i>	53	1109	4,8	59 359	50 473
<i>Registrinis</i>	22	8997	0,2	22 408	19 018
<i>Nepriskirti*</i>	7	-	-	55 128	46 966
Iš viso	141	16 166**	0,9	194 187	163 629

Šaltinis: ESTEP. (2016). 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas

³³ Pastaba: kompleksai, neatsižvelgiant į jų sudarančių objektų skaičių, registre apskaičiuojami kaip vienas vienetas.

3 PRIEDAS. LIETUVOS VALDŽIOS IŠLAIDOS POILSIUI, KULTŪRAI IR RELIGIJAI

22 lentelė. Lietuvos viešosios išlaidos kultūros sričiai 2007 – 2017 m., mln. Eur

Išlaidos	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Poilsui, kultūrai ir religijai	299,7	366,6	328,9	268,1	298,1	273,3	286,8	327,5	351,7	397,4	449,0
Poilsio ir sporto paslaugos	49,0	60,1	58,2	49,9	81,3	48,8	48,7	57,9	53,9	70,9	87,9
Kultūros paslaugos	193,6	243,9	216,3	175,9	184,8	183,9	194,9	221,6	239,9	264,1	284,1
Viešosios informacijos tarnybos	29,2	30,9	28,8	21,5	20,5	22,2	25,1	28,1	38,5	44,4	53,8
Religinės bendrijos ir nevyriausybinės organizacijos	13,9	15,7	8,2	4,7	5,1	9,5	9,9	9,6	9,6	8,4	8,7
Moksliniai tyrimai ir plėtra poilsio, kultūros ir religijos srityse	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	0,0	0,0	0,0	0,0
Kiti jokiai grupei nepriskirti poilsio, kultūros ir religijos reikalai	14,0	16,0	17,4	16,2	6,3	8,9	8,3	10,3	9,7	9,6	14,5

Šaltinis: Eurostat